

ADVIESLIJST Taalbeschouwelijke termen Nederlands

VERSIE APRIL 2012

Ministerie van Onderwijs en Vorming
AKOV

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/talenbeleid/advieslijst-2012/>

Vlaamse overheid

» VOORWOORD

Taalvaardig zijn in het Nederlands is niet alleen een cruciale vereiste om in Nederlandstalig onderwijs te slagen, het is ook een voorwaarde voor emancipatie en voor inschakeling in het maatschappelijk weefsel.

Taalvaardigheid ontwikkelen is een samenspel van, een wisselwerking tussen kunnen (vaardigheid in de systematiek) en kennen (inzicht in de systematiek). Men neemt aan dat bepaalde kennisinzichten, indien goed gekozen en gebracht, de groei van de taalvaardigheid juist kunnen ondersteunen en versterken. In dat geval spreekt men van 'functionele kennis'. Bij een geslaagde combinatie van kunnen en kennen, geflankeerd met de bijbehorende attitude, spreken we van competentie.

Dat uitgangspunt geldt ook voor het verwerven van een vreemde taal. Naast een sterke taalvaardigheid in het Nederlands is taalvaardig zijn in het Frans en het Engels een belangrijke vereiste om op 18-jarige leeftijd in sociale, culturele, professionele en educatieve contexten te kunnen functioneren.

Voor taalcompetentie-ontwikkeling een heel leven lang, is kunnen reflecteren op taal, taalgebruik en taalsysteem in dit verband essentieel. Deze lijst biedt daartoe een hulpmiddel, een instrument dat in alle Nederlandstalige scholen gelijkvormigheid én eenduidigheid in het gehanteerde termen- en begrippenapparaat mogelijk maakt. Dat faciliteert het leren over de verschillende talen, de studiejaren en de onderwijsvormen, en zeker over de scholen heen.

Het is daarbij in geen geval de bedoeling levensvreemde klassieke grammaticalessen te promoten. Integendeel! De voorliggende termenlijst werd ont-

wikkeld om de kwaliteit van het taalonderwijs te optimaliseren. En taalonderwijs streeft op de eerste plaats doeltreffende communicatie op hoog niveau na. In de inleiding wordt daar uitgebreid en genuanceerd op ingegaan. De lijst zelf werd door de entiteit Curriculum - onder wetenschappelijke begeleiding van professor Frans Daems - samengesteld.

Het gaat, zoals de naam het zegt, om een advieslijst. De Vlaamse overheid biedt het ruime onderwijsveld deze lijst aan. Opdat taalbeschouwingsonderwijs, functioneel of algemeen cultureel, zijn doel kan bereiken, moeten leraren zelf beschikken over de nodige taalkundige en taaldidactische achtergrondkennis. Deze lijst kan ertoe bijdragen dat de toekomstige leraren (Nederlands en andere talen) al tijdens hun opleiding met dezelfde termen vertrouwd raken, waar ze die opleiding ook volgen. Leerplanmakers, nascholers en leermidelenontwikkelaars hoeven zelf geen onderzoek meer te doen naar de 'beste termen'. Zij kunnen zich vanuit hun deskundigheid onmiddellijk afvragen welke termen eventueel wel, en welke zeker niet voor leerlingen bedoeld kunnen zijn. Aan de leraren en lerarenteams vraag ik uitdrukkelijk spaarzaam met deze lijst om te gaan. De leerlingen hoeven lang niet alle termen van de lijst te kennen of te kunnen gebruiken. Een klein aantal van de voorgestelde termen maakt deel uit van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

AKOV dankt graag iedereen die aan deze advieslijst heeft meegewerkt en doet een warme oproep om er een effectief instrument van te maken.

» INHOUDSOPGAVE

» VOORWOORD 3

» 1 INLEIDING 5

1.1	Situering	5
1.2	Doel	6
1.3	Doelgroep	7
1.4	Taalbeschouwelijke termen	7
1.5	Eenvormige terminologie?	8
1.6	Werkwijze	9
1.7	Samenstelling van de lijst	10
1.8	Keuze uit alternatieve termen	12
1.9	Opbouw van de Advieslijst	14
1.10	Presentatie	16
	Thematische lijst	16
	Alfabetische lijst	16
1.11	Slot	16
1.12	Literatuur	17

» 2 THEMATISCHE LIJST 25

1	fonologisch domein – klanken	25
2	orthografisch domein – spelling	27
3	morfologisch domein – woorden	32

4	syntactisch domein – woordgroepen en zinnen	42
5	semantisch domein – betekenissen	51
6	tekstueel domein – teksten	55
7	pragmatisch domein – taal en communicatief handelen	58
8	sociolinguïstisch domein – taal als sociaal fenomeen	60
9	psycholinguïstisch domein – taalverwerking en -verwerving	64

» 3 ALFABETISCHE LIJST 65

» 1 INLEIDING

1.1 Situering

In 2007 pleitte minister F. Vandenbroucke in zijn talenbeleidsnota¹ voor een aanzienlijke versterking van het talenonderwijs. Ter uitvoering daarvan zijn de eindtermen moderne vreemde talen herzien. Tegelijk is de taalbeschouwing in de eindtermen en ontwikkelingsdoelen Nederlands geactualiseerd en versterkt; deze herziene eindtermen en ontwikkelingsdoelen worden geleidelijk ingevoerd sinds 1 september 2010. Doel van de actualisering was onder meer dat de taalbeschouwing haar dubbele functie beter zou kunnen vervullen. Taalbeschouwing moet de taalvaardigheid in het Nederlands en de verwerving van moderne vreemde talen beter kunnen ondersteunen. Tevens moet taalbeschouwing een algemeen cultureel en intellectueel-cognitief doel dienen: “de wereld, de taal en het taalgebruik, van de mens als individu en als lid van allerlei groepen benaderen, in het licht van wat uit de taalwetenschappen en de sociale wetenschappen bekend is” (Vandenbroucke, 2007, p. 20).

De versterking van het onderwijs in elk van de verschillende talen moest onder meer aangepakt worden door duidelijker doorlopende lijnen van basis-onderwijs, over eerste, naar tweede en derde graad in het secundair onderwijs. Tegelijk moest gewerkt worden aan een betere onderlinge afstemming van de eindtermen Nederlands en moderne vreemde talen.

De Advieslijst uit 2009 moest aan beide, de doorlopende lijnen en de afstemming, een eigen bijdrage leveren.

Nu, drie jaar later, stellen we vast dat de lijst een goed instrument is maar dat enkele elementen voor verbetering vatbaar zijn. Vanuit het werkveld kwam ook duidelijk de vraag naar een aantal aanpassingen. Daar zijn verschillende redenen voor. Soms verandert de regel. Andere aanpassingen zijn praktisch van aard: er werden betere voorbeelden gekozen of de definities en omschrijvingen zijn duidelijker geworden. Voor u ligt het resultaat van die eerste, beperkte herziening, waarvoor een beroep werd gedaan op em. prof. dr. Frans Daems voor de wetenschappelijke onderbouwing. We hopen dat het u nog beter kan helpen bij het realiseren van boeiend, kwaliteitsvol talenonderwijs.

¹ Vandenbroucke, F. (2007). *De lat hoog voor talen in iedere school*.
<http://www.ond.vlaanderen.be/talenbeleid/talenbeleidsnota/>

1.2 Doel

Zoals de naam Advieslijst suggereert, is deze lijst opgevat als een **vrijblijvende, niet-verplichte** handreiking.

Het doel van de Advieslijst is terminologische duidelijkheid en zo mogelijk eenvormigheid te bevorderen. De lijst richt zich in eerste instantie op de terminologie in het Nederlands, d.w.z. in de onderwijs- en instructietaal. De lijst omvatte in de eerste editie (2009) in het totaal zo'n 530 termen, in de tweede editie (2012) zijn het er zo'n 590 geworden. We willen daarmee de lijst nietodeloos verzwaren, maar tegemoetkomen aan de vraag naar meer duidelijkheid en samenhang met andere termen. Sommige van de termen, zo'n 120, komen voor in de geactualiseerde eindtermen Nederlands van het basisonderwijs en/of van de eerste graad A-stroom van het secundair onderwijs². Een aantal van die 120 komt voor in de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad B-stroom en van de onthaalklas anderstalige nieuwkomers (OKAN). Deze en andere termen staan voor taalbeschouwelijke begrippen die geregeld in het onderwijs Nederlands gebruikt worden, afhankelijk van onderwijsniveau, onderwijsvorm en studierichting, en van het ontwikkelingsniveau, de behoeften en de mogelijkheden van de leerlingen. Andere termen staan voor begrippen die slechts in uitzonderlijke gevallen bij Nederlands aan bod komen, maar misschien wel bij andere talen, of in de lerarenopleiding.

Voor het onderwijs van de moderne vreemde talen, en ook wel van de klassieke talen, is het nuttig te weten welke termen en begrippen bij Nederlands gangbaar zijn. Dat geldt des te meer in gevallen waar vreemdetalwesties in het Nederlands besproken worden of waar een vergelijking tussen Nederlands en een andere taal voor de hand ligt.

De lijst omvat dus aanzienlijk meer dan wat tot de eindtermen of ontwikkelingsdoelen behoort. Daarom moeten twee belangrijke waarschuwingen gemaakt worden.

Ten eerste is het niet de opdracht van de Advieslijst om doelstellingen of inhouden met betrekking tot taalbeschouwing voor te schrijven, aan te bevelen of te suggereren. Het behoort tot de vrijheid van onderwijs dat leerplannen, scholen of leraren beslissen of ze verder gaan dan de eindtermen of ontwikkelingsdoelen, en zo ja hoe. Waar het bij de Advieslijst om gaat, is dat één bepaalde term als standaardterm aanbevolen wordt, vooral wanneer twee of meer alternatieve termen bestaan. Met een eenvoudig voorbeeld: uit de alternatieve termen *wederkerig voornaamwoord*, *reciprook pronomen*, *reciproque pronomen* en *wederzijds voornaamwoord* wordt de term *wederkerig voornaamwoord* als standaardterm aanbevolen voor wie meent dit begrip en een daarbij passende term nodig te hebben. Daarmee schrijft de Advieslijst het aanleren van dit begrip helemaal niet voor.

Ten tweede, dat deze Advieslijst als handreiking bedoeld is, houdt ook in dat hij zich op geen enkele manier uitspreekt over de wijze waarop het taalonderwijs didactisch opgezet en uitgevoerd moet worden, of hoe taalbeschouwelijke kennis daarbij ingezet moet worden. Zo bevat de lijst de termen *gedekte* en *ongedekte klinker*, en open en *gesloten lettergreep*. Daarmee wordt helemaal niet gezegd dat kinderen de spelling van woorden als *man-mannen*, *maan-mannen* zouden moeten leren met behulp van regels over medeklinkerverdubbeling of klinkerverenkeling naargelang van het soort klinker en soort lettergreep, en niet op een andere wijze, bijvoorbeeld door inslijpen van woordvormen.

² De begrippen en termen die opgenomen zijn in de eindtermen taalbeschouwing van het basisonderwijs en van de eerste graad A-stroom zijn in de lijst gemarkeerd met respectievelijk het teken * en #. De eindtermen tweede en derde graad so vermelden geen exhaustieve lijst van begrippen en termen, en ze schrijven ook geen bepaalde termen voor. Daarom zijn die termen in de lijst niet gemarkeerd. Doordat de Advieslijst pas tot stand is gekomen nadat de eindtermen en ontwikkelingsdoelen taalbeschouwing al herwerkt waren en niet meer gewijzigd konden worden, bevatten ze twee termen (gebiedende zin, vetjes) waarvoor de Advieslijst een andere term aanbeveelt: bevelende zin, vet.

1.3 Doelgroep

De Advieslijst is in de eerste plaats bedoeld als dienstverlening aan leerplanmakers, leermiddelenmakers, lerarenopleiders, vakdidactici, studenten lerarenopleiding, daarnaast ook aan scholen, vakgroepen en leerkrachten. Omdat zij allen worden geacht specialist in hun vak, Nederlands of een andere taal, te zijn, zouden de opgenomen termen hier in principe dan ook niet verklaard hoeven te worden. Voor de hand liggende termen als *klinker*, *werkwoord*, *onderwerp*, *figuurlijk*, *vergelijking*, *alineea*, *beleefdheidsvorm*, *tweetalig* worden daarom niet verklaard. Maar bij heel wat termen wordt niettemin een summiere verklaring of toelichting gegeven, bij wijze van dienst aan de gebruiker. Dat gebeurt zeker bij termen die in de praktijk geregeld in uiteenlopende betekenissen worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld de term *lettergreep*, *gezegde*, *taalhandeling*. Daarnaast moeten de voorbeelden eveneens voor verheldering zorgen.

Er wordt ook verwacht dat zij de lijst gebruiken voor datgene waarvoor hij bedoeld is: als een kader en hulpmiddel voor terminologische transparantie, en niet als een catalogus van zo veel mogelijk te behandelen begrippen en termen.

Deze lijst is vanuit het perspectief van het vak Nederlands opgesteld, ook al worden heel wat begrippen (en de termen die erbij horen) ook bij andere talen gebruikt. Omgekeerd zijn er geen termen opgenomen die bij andere talen wel een rol kunnen spelen, maar die bij Nederlands niet relevant zijn. We hebben bij het opstellen nooit de ambitie gehad om een lijst te maken die onverkort overgenomen kon worden bij moderne vreemde talen, Latijn of Grieks. De taalbeschrijvingen van de verschillende talen hanteren immers traditioneel

eigen begrippen- en termenkaders die niet altijd compatibel zijn met elkaar.

Toch hopen we dat leraren talen van elkaar weten welke termen en begrippen zij met hun leerlingen gebruiken, en dat leraren vreemde talen vertrekken van wat de leerlingen bij Nederlands leren. Dat gebeurt bij voorkeur op basis van deze lijst. Afspraken binnen de school en op het niveau van de leerplannen zijn daarbij essentieel. We willen benadrukken dat het belang van die afspraken groot is voor het realiseren van goed talenonderwijs.

1.4 Taalbeschouwelijke termen

De opgenomen termen zijn bedoeld voor gebruik bij taalonderwijs. De termen, en de daarmee benoemde begrippen, dekken grote delen van de taalstructuren, dat wil zeggen van de structuuraspecten in zowel het 'taalsysteem' als het 'taalgebruik'. Hoewel taalsysteem en taalgebruik theoretisch onderscheiden concepten zijn, doet taalbeschouwing over taalgebruik geregeld een beroep op begrippen en onderscheidingen uit het taalsysteem, en omgekeerd. Zo moet men om taalvariatie (taalgebruik) te bespreken gebruikmaken van elementen uit het taalsysteem, zoals uitspraak, woordvorming, betekenis, zinsbouw.

Bij het onderwijs van de vaardigheden (luisteren, spreken, lezen, schrijven en interactie) en van de strategieën doen zich geregeld momenten voor waar taalbeschouwelijke termen als metataal (taal over taal) gebruikt kunnen worden om het nadenken en spreken over een bepaalde talige aangelegenheid te vergemakkelijken en te ondersteunen. Kennis van sommige termen is ook nuttig

bij het gebruik van naslagwerken, zoals woordenlijsten en woordenboeken, in papieren of digitale vorm.

Ten slotte behoort kennis van sommige taalbeschouwelijke termen en begrippen tot onze algemeen culturele kennis, soms ook zonder dat die kennis een uitgesproken nuttigheidskarakter heeft.

De hoofdfunctie van de Advieslijst is voor terminologisch houvast te zorgen. Het accent ligt daarom voornamelijk op de lijst van aanbevolen termen. Het is niet de bedoeling dat de Advieslijst een exhaustieve catalogus of atlas van alle denkbare begrippen van taalbeschouwelijke aard zou opleveren.

Maar een termenlijst werkt hoe dan ook toch ook enigszins als begrippenlijst. Doordat de taalbeschouwelijke termen thematisch gegroepeerd zijn, zou de gebruiker bij een of ander subthema verbaasd kunnen zijn als hij sommige termen mist. Daarom zijn bij de subthema's weleens meer termen opgenomen dan strikt nodig was om het doel van het terminologische houvast te bereiken. Zo zijn bijvoorbeeld in het spellingdomein de termen tilde (*mañana*) en cedille (*Provençals*) opgenomen, hoewel er geen terminologisch probleem mee is, en het belang ervan voor het Nederlands erg beperkt is. Om dezelfde reden komen enkele termen, bijvoorbeeld *persoonsvorm*, in meer dan één subthema voor.

1.5 Eenvormige terminologie?

Geregeld wordt de wens uitgesproken te beschikken over één enkele gezamenlijke terminologie voor alle talen, in het bijzonder voor het taalsysteem, de grammatica dus. Algehele eenvormigheid binnen Nederlands, en over de talen heen, zou inderdaad prachtig zijn, maar kan wellicht niet anders dan een droom blijven. Het taalbeschouwelijke begrippenapparaat dat sinds de oudheid voor de klassieke talen was ontwikkeld en in de middeleeuwen een min of meer canonieke status had bereikt, is vanaf de zestiende eeuw toegepast binnen de diverse Europese talen, maar het is er meteen ook aan aangepast. Sinds het 16de-eeuwse humanisme heeft men in de verschillende West-Europese talen aan eigen volkstalige termen gewerkt, eerst voor de oudere klassieke, later voor nieuwere begrippen. De *Twe-spraack* van H.L. Spiegel uit 1584 spreekt van *bijwoord* (al kwam het al in 1477 voor), van de uitgeweken Antwerpse schoolmeester Peeter Heyns komt voorzetsel (1605), van Christiaan van Heule *deelwoord* (1603) en *werkwoord* (1605). Als namen van naamvallen werden Nederlandse termen als *noemer* (nominatief) of *gever* (datief) ingevoerd. Sinds de *Twe-spraack* van H.L. Spiegel uit 1584 zijn er tot begin twintigste eeuw tal van pogingen ondernomen om tot een eigen Nederlands begrippenapparaat te komen, juist onderscheiden van de begrippenapparaten van de klassieke en andere talen, zij het toch vaak onder invloed van publicaties over het Duits of het Frans.

De aanpassing van de klassieke termen en begrippen heeft naast vormen van overeenkomst ook gezorgd voor begripsmatige en terminologische diversiteit in het beschrijvingsapparaat van de verschillende talen. Daarbovenop hebben opeenvolgende taalkundige paradigma's sinds de 17de eeuw (rationalistisch, historisch-evolutionair, structuralistisch, transformationeel-generatief,

valentiegebaseerd, cognitivistisch, functioneel, constructionistisch, pragmatisch, psycholinguïstisch, sociolinguïstisch ...) gezorgd voor zowel convergentie als divergentie in de begrippenapparaten en vakterminologieën tussen verschillende talen, maar ook binnen de West-Europese talen.

Het hoeft dus niet te verbazen dat pogingen om voor het onderwijs tot een waarachtig eenvormige taalbeschouwelijke terminologie binnen Nederlands, en over de talen heen te komen, nooit tot een bevredigend resultaat hebben geleid. De pogingen van overheidswege tot een eengemaakte, resp. gecoördineerde grammaticale terminologie (Ministère de l'Instruction Publique – Ministerie van Openbaar Onderwijs, 1936; Ministerie van Openbaar Onderwijs, 1949) beperkten zich tot het Nederlands, met aanvullende terminologie voor Grieks en Latijn. De pogingen van de WGGT (Werkgroep Gecoördineerde Grammaticale Terminologie, Leuven eind jaren 1960 - begin 1970), en die van het Gentse project *Contragram* (FCFO-project 11.0D.5187; Devos e.a., 1991, 1992) hebben weliswaar academisch interessante resultaten en doctoraten opgeleverd, maar geen algemeen geaccepteerde uniforme terminologie.

Een paar voorbeelden om het probleem te illustreren³. In *de jongen is ziek* beschouwen veel publicaties over het Nederlands het zinsdeel *ziek* als 'naamwoordelijk deel van het (naamwoordelijk) gezegde',

enkele als 'gezegde', nog andere als 'copulatief gezegde'. Franse publicaties behandelen het zinsdeel *malade (le garçon est malade)* als 'attribuut van het onderwerp', net zoals ze *malade* opvatten als attribuut van het zelfstandig naamwoord in *le garçon malade*. Bij *je trouve la maison laide* beschouwt men in het Frans *laide* vaak als 'attribuut van het lijdend voorwerp'. In het Nederlands vat men *lelijk* in *ik vind het huis lelijk* dan weer op als 'naamwoordelijk gezegde (in een beknopte bijzin)' (De Jonghe & De Geest 1990, p. 244), 'bepaling van gesteldheid volgens de handeling' (Haeseryn e.a., 1997, par. 20.9.3; De Schryver e.a., 2007, p. 230), 'oordeelsgezegde' (Vandeweghe 2007, p.114), 'complement van het werkwoord' (Van Bart e.a., 1998, p. 160), of 'predicatief complement' (Van Belle e.a., 2003; Smedts & Van Belle, 2011, p. 299). Een tweede voorbeeld. Van Dale Engels-Nederlands noemt *my (my friend)* 'bezittelijke determinator'. Van Dale Frans noemt *mon (mon ami)* 'bezittelijk bijvoeglijk naamwoord'. Franse grammaticus spreken van 'déterminant' of 'adjectif possessif' (het laatste in Grevisse, 1964, en Decoo, 2005). De Nederlandse grote Van Dale en de Nederlandse traditie noemen *mijn (mijn vriend)* 'bezittelijk voor-naamwoord', of 'bijvoeglijk gebruikt bezittelijk voornaamwoord'.

Om een verregaande uniformiteit te kunnen bereiken, zouden we een eengemaakte theorie en grote overeenstemming over het taalkundige begrippenkader tussen theoretici en practici moeten realiseren, binnen elke taal en over verschillende talen heen. Dankzij de aard van het object is een verdergaande begripsmatige eenheid, althans tot op

³ Willems (2000) beschrijft voor enkele grote grammaticale categorieën de structurele verschillen in de terminologieën van enkele Europese talen, met name Nederlands, Frans en Engels, evenals de problemen om tot eenvormigheid te komen. Zie voor Nederlands en Frans ook Lamiroy (2002) en Van Belle e.a. (2003).

zekere hoogte, mogelijk bij de natuurwetenschappen. Maar zoiets is veel minder goed mogelijk in veel kennisdomeinen in de humane wetenschappen, ook in domeinen als experimentele psychologie, zelfs al werken die met exacte methodes zoals in de natuurwetenschappen.

Omdat de gewenste uniformiteit niet mogelijk is, beperken enkele publicaties zich tot het geven van overzichten van voornamelijk grammaticale termen in het Nederlands en in andere talen zonder echt op de begripsmatige verschillen in te gaan: Koelewijn e.a. (1982), Van den Hoeck e.a. (1988), Devos e.a. (1991, 1992), Klooster (2001), De Schryver e.a. (2007).

1.6 Werkwijze

De Advieslijst is ontwikkeld als nevenproduct na de actualisering van de eindtermen taalbeschouwing Nederlands in 2007 en 2008. Op de opeenvolgende versies van de lijst is feedback gegeven door leden van de betrokken eindtermencommissies, leraren, lerarenopleiders, vakdidactici (onder wie een Nederlandse collega), taalkundigen, pedagogisch adviseurs of begeleiders. Zij allen worden van harte voor hun inbreng bedankt. Na de eerste versie (2009) is een aantal commentaren van gebruikers binnengekomen. Die hebben tot een herziene tweede versie geleid, waarop ook weer door grotendeels dezelfde maar ook andere betrokkenen feedback is gegeven. Op grond van die feedback is de Advieslijst lichtjes gewijzigd: de selectie van termen is een paar keer aangepast, enkele termen zijn toegevoegd (bv. *klankgroep*, *melioratief*) of gecorrigeerd (bv. *vet*), sommige voorbeelden zijn gewijzigd of toegevoegd, en een aantal toelichtingen is bijgewerkt of toegevoegd.

1.7 Samenstelling van de lijst

Omdat het onderwijs Nederlands het uitgangspunt van deze lijst was, is bij de voorbereiding en de herziening vooral maar niet uitsluitend gebruikgemaakt van bronnen over het Nederlands, zowel gedrukte als elektronische. Ook zijn enkele meer algemene standaardwerken, waaronder enkele anderstalige, geconsulteerd.

De bronnen omvatten:

- » de Woordenlijst (2005), verklarende woordenboeken en vertaalwoordenboeken (Van Dale);
- » taalkundige publicaties;
- » taaladviespublicaties;
- » enkele taaldidactische publicaties;
- » enkele meer algemene referentiewerken;
- » eindtermen, ontwikkelingsdoelen;
- » leerplannen Nederlands;
- » enkele methoden Nederlands.

De eerste vijf van deze bronnen zijn in de literatuurlijst aan het einde van deze Inleiding opgenomen. De meest gebruikte bronnen zijn in de literatuurlijst van een asterisk voorzien.

Er wordt in negen taalbeschouwingsdomeinen een overzicht geboden

van Nederlandse termen die op diverse momenten in het leerplicht-onderwijs bij taalbeschouwing in het kader van Nederlands bruikbaar zouden kunnen zijn. De ordening van deze negen domeinen is – vrij pragmatisch – ruwweg van klein naar groot, maar had evengoed anders gekund. Corresponderende termen in de moderne vreemde talen zijn niet opgenomen vanwege het te grote gebrek aan begripsmatige equivalentie.

Ondanks het feit dat de lijst een 590-tal termen telt, is hij niet volledig, en hij zou dat ook niet kunnen zijn. Bij veel subthema's zijn tal van termen niet opgenomen omdat ze al te specialistisch zijn. Ter illustratie, in het fonologische domein wordt geen terminologie opgenomen ter onderscheiding van diverse soorten consonanten, zoals *plofklanken* / *occlusieven*, *neusklanken* / *nasalen*, *vloeiklanken* / *liquidae* enz. En er zijn evenmin termen opgenomen in verband met de articulatoren, zoals *stembanden*, *strottenhoofd*, *epiglottis*, *verhemelte* enz.

In het syntactische domein is bij het zinsdeel *bijwoordelijke bepaling* slechts een enkele subcategorie, de bepaling van plaats, bij wijze van voorbeeld, in de lijst opgenomen. Van de vele andere denkbare typen bijwoordelijke bepaling wordt een aantal wel in de toelichting (kolom 5 van de lijst) genoemd: bijwoordelijke bepaling van tijd, oorzaak, gevolg, middel, doel, toegeving, oorzaak, reden, vergelijking, voorwaarde, beperking, graad, wijze, ontkenning, modaliteit.

Hoewel termen rond voornaamwoorden en de term verwijswoord zijn opgenomen, zijn andere termen als *deixis*, *anafoor*, *catafoor*, *co-*

referentie e.d. niet geselecteerd omdat ze als te specialistisch voor het leerplichtonderwijs werden beschouwd. Hetzelfde geldt voor het merendeel van de termen in het psycholinguïstische domein.

Andere termen zijn te uitsluitend verbonden met één auteur of school, en/of ze zijn onvoldoende algemeen in gebruik, zoals allerlei termen uit de publicaties van P.C. Paardekooper of uit de transformati-oneel-generatieve taalkunde.

Beperking in de selectie is deels ook toe te schrijven aan het feit dat sommige termen en begrippen behoren tot een groot grijs gebied van disciplines waar uiteenlopende benaderingen en begripsinvullingen bestaan: de tekstlinguïstiek, de argumentatietheorie, de retoriek, de literatuurwetenschap⁴, de stilistiek, de poëtica. Zo is bijvoorbeeld het begrippen- en termenarsenaal met betrekking tot het rijm in zulke disciplines veel omvangrijker dan wat nu in de lijst is opgenomen. Behandeling van argumentatie verschilt aanzienlijk van de ene auteur of school tot de andere, waardoor er uiteenlopende terminologieën bestaan.

De feedback op de ontwerpversie van de originele lijst (2009) ging twee richtingen uit. Volgens sommigen bevatte de lijst te veel termen, in het bijzonder termen die vanuit het perspectief van basis- of secundair

onderwijs overbodig zijn. Andere commentatoren hebben daarentegen juist nog bijkomende termen aangedragen, bijvoorbeeld *acconsonantie*, *taalfamilie*. Met de feedback is dus volop rekening gehouden: sommige eerst voorgestelde termen zijn geschrapt, andere toch behouden en nog andere toegevoegd. Bekeken vanuit het doel van de lijst heeft, waar er onzekerheid was over al dan niet opnemen, het geveugelde woord gegolden: baat het niet, dan schaadt het ook niet. De commentaren van gebruikers van de eerste editie en de feedback op het ontwerp van de tweede editie heeft geleid tot enkele correcties, toevoeging van aanbevolen termen, opname van meer en soms betere illustraties, en toevoeging of precisering van toelichtingen.

1.8 Keuze uit alternatieve termen

Voor eenzelfde begrip zijn er geregeld meerdere termen in gebruik in onderwijs, leerboeken, jeugd- en volwassenenwoordenboeken, andere naslagwerken, elektronische hulpmiddelen, taalkundige publicaties.

Bij het maken van een keuze is gebruikgemaakt van een beredeneerde combinatie van de volgende criteria:

1. zo mogelijk een term die als standaardterm gebruikt wordt in de naslagwerken die door leerlingen geraadpleegd moeten kunnen worden: de Algemene Nederlandse Spraakkunst (Haeseryn e.a., 1997), de Woordenlijst, woordenboeken, taalgidsen, taaladviesdiensten. Daarom bv. *trema* en niet *deelteken*; *zelfstandig naamwoord* en niet *substantief* of *nomen*;
2. zo mogelijk een term die aansluit bij de Nederlandse taalwetenschappelijke terminologie, bv. *medeklinker* en niet *consonant*; *lijdend voorwerp* en niet *direct object*;
3. zo mogelijk een meer frequent gebruikte term, bv. *monofong* en niet *eenklank*; *infinietief* en niet *onbepaalde wijs*, *noemvorm*, *hele werkwoord* of *woordenboekvorm*;
4. zo mogelijk een vakterm, liever dan een meer algemeen culturele of maatschappelijke term, bv. *antoniem* en niet de term *tegenstelling* of *tegengestelde*;
5. zo mogelijk een term die qua inzichtelijkheid consistent is, bv. niet *verleden* maar *voltooid deelwoord* omdat *voltooid* beter dan *verleden* aansluit bij het begrip *voltooid tijd*; liever *plaatsobject* (bv. in *ik bevind me in Brugge*) dan plaatsbepaling omdat objecten (voorwerpen) tot de aanvullingen (complementen) bij het gezegde behoren en bepalingen niet;
6. zo mogelijk een term die een grotere precisie of betere onderscheiding mogelijk maakt en dus ambiguïteit verhindert, bv. liever *klemtoon* dan *accent* om het onderscheid te maken met *accent* in de betekenis van accentteken of van tongval; liever *apostrof* dan *weglatingsteken* omdat weglating nog door een ander teken (weglatingsstreepje) signaleerd wordt; *groen* in *iets groen verven* liever als *predicatief complement* dan *bepaling van gesteldheid*, zodat deze laatste term alleen voor de betekenis van bepaling gereserveerd kan worden; liever *genus* dan *geslacht*, zodat deze laatste term in een meer specifieke betekenis gebruikt kan worden; liever *meewerkend voorwerp* dan *indirect object* omdat die laatste categorie voor het Nederlands meerdere voorwerpen overkoepelt;

7. zo mogelijk een term die in het hele Nederlandse taalgebied wordt gebruikt, bv. liever *naamwoordelijk gezegde* dan *gezegde*; om dezelfde reden wordt de term *woordteken* niet opgenomen (alleen de betekenis van een karakter dat een heel woord voorstelt, is algemeen gangbaar; zie ook Van Dale);
8. zo mogelijk een term waarmee makkelijker samenstellingen en afleidingen kunnen worden gevormd dan met de alternatieven, bv. liever de term *infinitief* waar de samenstelling *infinitievorm* en de meervoudsvorm *infinitieven* meer voor de hand liggen dan de ongebruikelijke termen *onbepaaldewijsvorm* en *onbepaalde wijzen*; met de term *sjwa* kan makkelijker een afleiding als *sjwa-achtig* gevormd worden dan met de term *toonloze e*.
9. zo mogelijk een term waarmee een groter terminologisch parallelisme binnen een groepje termen bereikt wordt, bv. keuze voor *ongedekte klinker* en niet voor *vrije klinker* binnen het groepje waar ook de term *gedekte klinker* in zit.

In heel wat gevallen kan niet aan alle criteria tegelijk worden voldaan. In die gevallen zijn de knopen naar best vermogen doorgehakt. Zo is bijvoorbeeld, ondanks het feit dat de Woordenlijst en de Van Dale-woordenboeken de term *onbepaalde wijs* gebruiken en die term van een oude Nederlandse taalkundige traditie deel uitmaakt, toch gekozen voor de term *infinitief* omdat die veel beter bij andere criteria aansluit, onder meer dat van gebruiksfrequentie, maar ook er makkelijker samenstellingen, afleidingen en verbuigingsvormen mee gevormd kunnen worden zoals *infinitievorm*, *infinitiefachtig*, *infinitieven*.

Hoewel de term *voorwerp* gebruikt is voor *meewerkend voorwerp* enz., is de term *object* gebruikt bij *plaatsobject*, *richtingsobject* en *maatobject* omdat de term voorwerp bij deze drie zinsdelen nu eenmaal niet gangbaar is.

Sommige keuzen hebben geleid tot ogenschijnlijke asymmetrieën in de lijst. De term *tweeklank* is overduidelijk de standaardterm. Een analoge term *eenklank* wordt niet gebruikt. Mocht het onderscheid tussen *tweeklank* en *monoftong* op een meer gevorderd onderwijsniveau ter sprake komen, dan zal men daar omwille van de symmetrie wellicht ook graag de term *diftong* gebruiken. Daarom zijn hier, en in nog een klein aantal vergelijkbare gevallen, twee termen als aanbevolen term opgenomen. Men kan dat vergelijken met de Woordenlijst, die bij een klein aantal woorden gelijkwaardige alternatieve spellingvormen accepteert, bv. *gesofisticeerd*, *gesofistikeerd*.

Een paar keren was de diversiteit in de begripsmatige invulling van een bepaalde term of een paar samenhangende termen zo groot, met bovendien onderlinge tegenspraken, dat het niet anders mogelijk was dan in de lijst een vakinhoudelijke keuze te maken. Dat was het geval met de term *gezegde*, waarvoor ten minste vijf verschillende invullingen in de literatuur te vinden zijn, naast invullingen van het verwante begrip *predicaat*. In dit concrete geval is ervoor gekozen de termen *predicaat* en *gezegde* op te nemen met een verschil in betekenis (zie voor het onderscheid tussen deze begrippen par. 4.2 in de lijst). De gemaakte keuze stemt overeen met het terminologische en begripsmatige gebruik in een groot deel van de hedendaagse Nederlandstalige taalkundige literatuur.

⁴ Zie voor zulke termen o.m. Van Gorp e.a. (2007). Van Gorp e.a. (2007) vermeldt bijvoorbeeld nog een andere betekenis voor de term *anafoor* dan de deixisverbonden betekenis in de taalkunde.

Als gevolg van de aanwending van de criteria verschillen de geselecteerde termen van die in andere talen. De keuze voor Nederlandse termen zorgt voor een zeker parallelisme tussen *zelfstandig naamwoord*, *bijvoeglijk naamwoord*, *voornaamwoord*. Resolute keuze voor internationale termen zou bovendien op de verscheidenheid binnen en tussen andere talen stoten. In het Nederlands kiezen voor *substantief* zou weliswaar mooi overeenstemmen met het Franse *substantif*, maar dan toch weer niet met de andere Franse term *nom* of het Engelse *noun*, waar echter wel weer nomen mee zou corresponderen. Gelijk welke keuze heeft altijd ergens een kostprijs.

Soms wijkt de keuze af van wat hier of daar gangbaar is of was. Zo wordt of werd de term *gezegde* weleens gebruikt in de betekenis van *predicaat* (alles wat over het onderwerp wordt gezegd) – dat stemt ongeveer overeen met het begrip *predicaat* uit de aristotelische logica –, of in de betekenis van *naamwoordelijk gezegde*.

Zo ook worden de termen *korte* en *lange klinker* in het onderwijs weleens inadequaet gebruikt. Men stelt dan de klankbegrippen *kort* en *lang* gelijk met de spellingbegrippen *enkele* en *dubbele klinker(letter)*. Op zich is dit niet correct, zorgt het voor een onjuist inzicht en kan het bijdragen aan foute spellinguitspraak van sommige klinkers. De klinkers *ie*, *uu* en *oe* van *zien*, *zie*, *niesen*, *fuut*, *moet*, *moe*, *moeder* zijn kort in de uitspraak maar worden telkens met twee klinkerletters geschreven. Omwille van de grotere duidelijkheid onderscheidt de Advieslijst hier systematisch klank en spelling.

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn geworden dat begrip per begrip terminologische keuzen gemaakt moesten worden. Een verantwoording voor de keuze van de afzonderlijke termen is meestal niet gegeven om de simpele reden dat dit tot nodeloze verzwaring van de lijst zou hebben geleid.

1.9 Opbouw van de Advieslijst

De Advieslijst is in eerste instantie uitgewerkt als een thematische lijst. De hoofdingeling, en de indeling binnen elk van de verschillende domeinen, zijn puur praktisch gemotiveerd. Het doel is greep te krijgen op een complex geheel. Er wordt daarmee geen theorie of theoretisch model van taal en taalgebruik geïntroduceerd. Aan de lijst ligt geen hiërarchische ordening van een kennisdomein, met hogere en ondergeschikte categorieën zoals in een begripwoordenboek, ten grondslag. De indeling zou evengoed op een andere manier, met andere volgordes kunnen worden gemaakt. Alleen is ten behoeve van de gebruiker zo veel mogelijk bijeengeplaatst wat intuïtief bij elkaar hoort.

Er is een algemene indeling in negen domeinen gehanteerd. Die ordening is puur praktisch, ze vertrekt niet van een taalgebruikers- of taalbeschouwersperspectief, en ze weerspiegelt evenmin een didactische ordening.

Het gaat om de volgende domeinen:

1. fonologisch domein – klanken
2. orthografisch domein – spelling
3. morfologisch domein⁵ – woorden
4. syntactisch domein – woordgroepen en zinnen
5. semantisch domein – betekenissen
6. tekstueel domein – teksten
7. pragmatisch domein – taal en communicatief handelen
8. sociolinguïstisch domein – taal als sociaal fenomeen
9. psycholinguïstisch domein – taalverwerking en verwerving

⁵ Strikt gesproken is de term 'morfologisch' eigenlijk te beperkt voor dit domein omdat morfologie alleen betrekking heeft op woordvorming, verbuiging en vervoeging. Omwille van het parallelisme in de benaming van de negen onderscheiden domeinen is niettemin de term toch gebruikt om het domein van de woorden aan te duiden.

Deze domeinen sluiten grotendeels, maar niet helemaal, aan bij het *Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen* (Nederlandse Taalunie, 2008). Wel moet men zich realiseren dat het ERK oorspronkelijk ontworpen werd met het oog op het leren en onderwijzen van de moderne vreemde talen, niet van de nationale taal of moedertaal. Daardoor is het ERK interessant voor alles wat met talige interactie te maken heeft, maar biedt het veel minder een taalstructureel kader dat relevant is voor de meer expressieve, stilistische, retorische en literaire aspecten in het taalonderwijs. Het perspectief van taalbeschouwing met een intellectueel-cognitief doel is eveneens afwezig in het ERK.

De indeling verschilt ook wat van die van het ERK. In het ERK zitten onder de noemer van het sociolinguïstische enkele zaken die in de Advieslijst in het tekstuele domein zijn opgenomen. Voor het pragmatische sluit de Advieslijst ook niet helemaal bij het ERK aan. Maar sowieso zijn taal en taalgebruik een complex gelaagd geheel waarin lagen elkaar doorsnijden.

Binnen elk domein is de thematische ordening verder doorgevoerd. Termen die bij een bepaalde categorie of subcategorie (zie linkerkolom) behoren zijn daar ook samen opgenomen. Vanuit deze logica was het wenselijk sommige termen meer dan één keer op te nemen, maar dat is slechts uitzonderlijk gebeurd, bv. *congruentie, persoon, persoonsvorm, voorbepaling, nabepaling*.

De thematische indeling heeft het nadeel dat ze één welbepaalde analyse zou kunnen suggereren. Ook al is geprobeerd dat niet te doen, toch valt er soms niet aan te ontkomen. Doordat er bijvoorbeeld termen uit één, weliswaar veel gehanteerd, communicatiemodel opgenomen zijn, en niet uit andere com-

municatiemodellen, wordt als het ware een voorkeur uitgesproken, zij het dat de eindtermen ook dezelfde keuze gemaakt hebben.

Een ander voorbeeld betreft de indeling van de zinsdelen. Hier is onderscheiden tussen predicaat en gezegde, en is het *gezegde* doelbewust als eerste zinsdeel opgenomen omdat het het meest centrale zinsdeel is. De basisgedachte daarbij is de door taalkundigen vrij algemeen aanvaarde opvatting dat precies het gezegde de verbinding legt met de centrale, essentiële zinsdelen zoals onderwerp, voorwerpen en andere aanvullingen. Deze opvatting is met name in de valentiegrammatica (bv. De Schutter en Van Hauwermeiren, 1983; Devos e.a., 1992; Van Belle e.a., 2003; Vandeweghe, 2007; Smessaert & Van Belle, 2010; Smedts en Van Belle, 2011) uitgewerkt. Welke zinsdelen centraal zijn (onderwerp en voorwerpen en dergelijke), en welke perifeer (verschillende soorten (bijwoordelijke) bepalingen), verschilt wel eens van de ene grammatica tot de andere.

⁵ Strikt gesproken is de term 'morfologisch' eigenlijk te beperkt voor dit domein omdat morfologie alleen betrekking heeft op woordvorming, verbuiging en vervoeging. Omwille van het parallelisme in de benaming van de negen onderscheiden domeinen is niettemin de term toch gebruikt om het domein van de woorden aan te duiden.

1.10 Presentatie

De lijst wordt op twee verschillende manieren gepresenteerd: als thematische en als alfabetische lijst. In de digitale versie wordt in de alfabetische lijst elke term door een hyperlink gekoppeld met de aanbevolen standaardterm in de thematische lijst.

Thematische lijst

De thematische lijst is in vijf kolommen ingedeeld.

1. De eerste kolom geeft een decimale ordening van de domeinen en subdomeinen weer.
2. De aanbevolen termen, aangeduid als **standaardterm**, staan in de tweede kolom. Een asterisk geeft (*) aan dat de term opgenomen is in de eindtermen taalbeschouwing voor het basisonderwijs, een hekje (#) in de eindtermen voor de eerste graad van de A-stroom in het secundair onderwijs.
3. In de derde kolom zijn andere Nederlandse termen opgenomen.
4. De vierde kolom bevat illustraties ter verduidelijking.
5. De vijfde kolom geeft beknopte toelichtingen. Bij als meer evident beschouwde termen, bv. *medeklinker*, *zelfstandig naamwoord*, *actieve zin*, *synoniem*, *dialogo*, *standaardtaal*, wordt geen toelichting gegeven. De toelichting bij termen is uitsluitend bedoeld ter verduidelijking en heeft geen verder reikende pretentie.

Alfabetische lijst

Van de thematische lijst is een alfabetische lijst afgeleid. De ingangen in de alfabetische lijst leiden naar de aanbevolen termen.

1. In de eerste kolom geeft een asterisk (*) aan dat de term opgenomen is in de eindtermen taalbeschouwing voor het basisonderwijs, een hekje (#) in de eindtermen voor de eerste graad van de A-stroom in het secundair onderwijs.
2. In de tweede kolom zijn alle termen alfabetisch gerangschikt met een verwijzing naar hun plaats in de thematische lijst. De aanbevolen standaardtermen worden vet weergegeven.

1.11 Slot

De lijst die voorligt, is geen product dat voor eeuwig en altijd afgerond is. Bij het gebruik zullen er ongetwijfeld vragen en voorstellen naar voren komen. Dankzij de flexibiliteit van de elektronische omgeving waarin de lijst gepubliceerd wordt, zal daarmee ongetwijfeld rekening kunnen worden gehouden.

1.12 Literatuur ⁶

Balk-Smit Duyzentkunst, F. (1994). *De woorden en hun zin. Grammatica voor iedereen*. Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar.

Beheydt, L., Godin, P., Neven, A., Lamiroy, B., Van Belle, W., van der Horst, J. & Van Langendonck, W. (eds.)(2001). *Contrastief onderzoek Nederlands-Frans. Recherches contrastives néerlandais-français*. Louvain-la-Neuve: Peeters.

Booij, G.E., Kerstens, J.G., & Verkuyl, H.J. (1975). *Lexicon van de taalwetenschap. Aula-Boeken 549*. Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum.

Booij, G. & van Santen, A. (1998). *Morfologie: de woordstructuur van het Nederlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Boves, T. & Gerritsen, M. (1995). *Inleiding in de sociolinguïstiek. Aula-boeken*. Utrecht: Het Spectrum.

Braet, Antoine. (2007). *Retorische kritiek; overtuigingskracht van Cicero tot Balkenende*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Cranshoff, B. & Zuidema, J.(2005). *Van Dale Basisspellinggids*. Utrecht: Van Dale.

Daan, J., Deprez, K., van Hout, R. & Stroop, J. (1985). *Onze veranderende taal. Aula 757*. Utrecht: Het Spectrum.

Daems, F., Van den Branden, K. & Verschaffel, L. (2004). *Taal verwerven op school. Taaldidactiek voor basisonderwijs en eerste graad secundair*. Leu-

ven/Voorburg: Acco.

Daems, F. (2008). *Van droom naar werkelijkheid: taalbeleid in het onderwijs*. In: W. De Hert (red.), *Taalbeleid in de praktijk*. Mechelen: Plantyn.

de Boer, W. Th. & de Smit, M.P. (2006). *Van Dale pocketwoordenboek Nederlands*. Utrecht : Van Dale, 4de ed.

de Caluwe, J. & van Santen, A. (2001). *Gezocht: Functiebenamingen (M/V). Wegwijzer voor vorming en gebruik van Nederlandse functiebenamingen*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Decoo, W. (2005). *Principes de grammaire*. Wommelgem: Van In.

de Haas, W. & Trommelen, M. (1993). *Morfologisch Handboek van het Nederlands*. 's Gravenhage: SDU.

de Jonghe, H. & de Geest, W. (1990). *Nederlands je taal*. Lier: Van In.

* den Boon, T. & Geeraerts, D. (2005). *Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal*. Utrecht - Antwerpen: Van Dale, 14de ed.

den Hertog, C.H. (1915). *De Nederlandsche Taal. Practische Spraakkunst van het hedendaagsche Nederlandsch. Eerste deel*. Amsterdam: Versluys, 4de druk.

den Hertog, C.H. (1911). *De Nederlandsche Taal. Practische Spraakkunst van het hedendaagsche Nederlandsch. Tweede deel*. Amsterdam: Versluys, 3de druk.

* De Schryver, J., Haeseryn, W. & Rutten, G. (2007). *Handboek spraak-kunst*. Mechelen: Wolters Plantyn.

⁶ De meest geraadpleegde werken zijn met een asterisk gemarkeerd.

De Schryver, J. & A. Neijt (2005). *Handboek Spelling*. Mechelen: Wolters Plantyn.

de Schutter, G. & van Hauwermeiren, P. (1983). *De structuur van het Nederlands*. Malle: De Sikkel.

de Vooys, C.G.N. (1967). *Nederlandse spraakkunst*. Groningen: Wolters, 7de druk.

De Vos, H.J. (1939). *Moedertaalonderwijs in de Nederlanden. Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde Reeks VI, Nr. 61*. Turnhout: Van Mierlo-Proost.

Devos, F., De Muynck, R. & Van Herreweghe, M. (1991). *Nederlands, Frans en Engels in contrast. 1. De nominale constituent*. Leuven: Peeters.

Devos, F., De Muynck, R. & Van Herreweghe, M. (1992). *Nederlands, Frans en Engels in contrast. 2. De zin*. Leuven: Peeters.

de Witte, A.J.J. & Wijngaards, N.C.H. (1961). *De structuur van het Nederlands*. 's Hertogenbosch: Malmberg.

* Dirven, R. & Verspoor, M. (reds.) (1999). *Cognitieve inleiding tot taal en taalwetenschap*. Leuven: Acco.

Freudenthal, H. (1967). *Exacte logica*. Haarlem: De erven F. Bohn.

Geeraerts, D. (1989). *Wat er in een woord zit: facetten van de lexicale semantiek*. Leuven: Peeters.

Grevisse, M. (1964). *Le bon usage*. Gembloux: Duculot.

* Haeseryn, W., Romijn, K., Geerts, G., de Rooij, J. & van den Toorn, M.C. (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. [= ANS] Groningen: Nijhoff. Ook: <http://www.let.ru.nl/ans/index.html>

Heemskerck, J. & Zonneveld, W. (2000). *Uitspraakwoordenboek*. Utrecht: Het Spectrum.

Hulshof, H. (1985). *C.H. den Hertog als grammaticus*. Bussum: Coutinho.

Hulshof, H. (2002). *Vormen van taalkennis. Over grammatica, taalbeschouwing en taalkundige vorming in het onderwijs Nederlands*. Rede. Universiteit Leiden.

Hulshof, H., Rietmeijer, M. & Verhagen, A. (2006). *Taalkunde voor de tweede fase van het vwo*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Janssen, T. (red.) (2002). *Taal in gebruik. Een inleiding in de taalwetenschap*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Klooster, W.G., Verkuyl, H.J. & Luif, J.H.J. (1969). *Inleiding tot de syntaxis*. Culemborg/Keulen: Stam-Kemperman.

* Klooster, W. (2001). *Grammatica van het hedendaags Nederlands. Een volledig overzicht*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Koelewijn, P., Schuilenburg, G., Latooij, R. & Vierboom, J. (1982). *Intergram*. Leiden: Spruyt, Van Mantgem & De Does.

Kooij, J. & van Oostendorp, M. (2003). *Fonologie. Uitnodiging tot de klankleer van het Nederlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

* Kost, Heleen (1990). *Prisma van de taal. 2000 taalkundige begrippen*

van A tot Z verklaard. Prisma 2655. Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum.

Kraak, A. & Klooster, W.G. (1968). *Syntaxis*. Culemborg/Keulen: Stam-Kemperman.

Lamiroy, B. (2002). Terminologie et analyse syntaxique en français et en néerlandais: comparaison de deux traditions grammaticales. In J. Binon, P. Desmet, J. Elen, P. Mertens & L. Sercu (red.) (2002), *Tableaux vivants. Opstellen over taal-en-onderwijs, aangeboden aan Mark Debrock*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, p. 61-78.

Luif, J. (1994). *In verband met de zin. Inleiding in de Nederlandse spraak-kunst*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Lyons, J. (1969). *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Martin Willy (2001). *Natiolectismen in het Nederlands en hun lexico-grafische beschrijving*. *Revue belge de philologie et d'histoire. Langues et littératures modernes - Moderne taal- en letterkunde*, 79/3, pp. 709-736. http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/author/auteur_rbph_3320

Martin, W. (2006). *Over woordenboeken*. Utrecht: Het Spectrum.

Ministère de l'Éducation Nationale, de la Recherche et de la Technologie (1997). *Terminologie grammaticale*. Paris: Centre National de la Documentation Pédagogique, réédition 1998.

Ministère de l'Instruction Publique – Ministerie van Openbaar Onderwijs. (1936) *Unification de la Terminologie Grammaticale. Eenmaking van de Spraakkundige Terminologie*. Bruxelles: Imp. Van Buggenhout.

Ministerie van Openbaar Onderwijs (1949). *Codex van de spraakkundige terminologie*. Proeve van coördinatie. s.l.

Ministerie van OCW (2009). *Referentiekader taal en rekenen. De referentieniveaus*. Enschede. <http://www.taalenrekenen.nl/downloads/referentiekader-taal-en-rekenen-referentieniveaus.pdf/>

Nederlandse Taalunie (2008). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen*. Den Haag. Ook http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/gemeenschappelijk_europees_referentiekader/index.php

Nederlandse Taalunie (2009). *Technische Handleiding. Regels voor de spelling van het Nederlands*. http://taalunieversum.org/spelling/download/technische_handleiding.pdf

Neon - *Nederlands Online*. <http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/>

Paardekooper, P.C. (1963). *Beknopte ABN-syntaxis*. Den Bosch: Malmberg, 4de druk (1971). Ook: <http://www.dbnl.org/titels/titel.php?id=paar001bekn0>

Paardekooper, P.C., Moeyaert, C. & Peperstraete, J. (1963). *Beknopte ABN-spraak-kunst*. Antwerpen: Standaard-Boekhandel.

Panhuis, D. (2005). *Latijnse grammatica*. Leuven-Apeldoorn: Garant.

Perelman, Ch. (1979). *Retorica en argumentatie*. Baarn: Ambo.

Pinker, S. (1995). *Het taalinstinct: het taalscheppende vermogen van de mens*. Amsterdam: Contact.

Pinker, S. (2007). *De stof van het denken. Taal als venster op de menselijke*

natuur. Amsterdam/Antwerpen: Contact. (vertaling van The Stuff of Thought. Language as a Window into Human Nature.)

Pollmann, T. & Sturm, A. (1977). Over zinnen gesproken. Culemborg: Tjeenk Willink/Noorduijn.

Pottier, B. (1973). *Le langage. Paris: Centre d'Étude et de Promotion de la Lecture.*

Reichenbach, H. (1966). *Elements of Symbolic Logic.* New York: The Free Press, 1st ed. 1947.

Rietveld, A.C.M. & van Heuven, V.J. (1997). *Algemene fonetiek.* Bussum: Dick Coutinho.

Rijpma, E. & Schuringa, F.G. (1968). *Nederlandse spraakkunst.* Bewerkt door dr. Jan van Bakel. Groningen: Wolters, 21ste druk.

Robins, R.H. (1969). *Algemene Linguïstiek.* Aula-Boeken 428. Utrecht-Antwerpen: Het Spectrum.

Ruijsendaal, E. (2003). De woordsoorten in de oudste Nederlandse grammatica's. Het opbouwen van een terminologie. In: E. Ruijsendaal, G. Rutten & F. Vonk (red.), *Bon jours Neef, goeden dagh Cozyn. Opstellen voor Geert Dibbets.* Münster: Nodus Publikationen, p. 323-338.

Sandra, D. (2009). *Psycholinguistics.* In: Sandra et al. eds. (2009), p. 288-368.

Sandra, D., Östman, J.-A. & Verschueren, J. (eds.) (2009). *Cognition and Pragmatics.* Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Searle, J.R. (1969). *Speech acts. An essay in the philosophy of language.* Cambridge: Cambridge University Press. Nederlandse vertaling: Taalhandelingen. Een taalfilosofisch essay. Utrecht: Het Spectrum, 1977.

Schellens, P.J., Verhoeven, G. & van den Hoven, P. (1994). *Argument en tegenargument: een inleiding in de analyse en beoordeling van betogende teksten.* Leiden: Nijhoff.

SLO. *Lexicon.* <http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/>

* Smedts, W. & Van Belle, W. (2011). *Taalboek Nederlands.* Kapellen: Pelckmans. (zesde, bijgewerkte uitgave)

Smessaert, H. & Van Belle, W. (2010). *Syntaxis van het Nederlands. Een inleiding.* Leuven: Acco.

Spiegel, H.L. (1584). *Twe-spraack vande Nederduitsche letterkunst ófte Vant spellen ende eyghenscap des Nederduitschen taals.* http://www.dbnl.org/tekst/spie001wjhc01_01/spie001wjhc01_01_0003.htm

Steehouder, M., Jansen, C., Maat, K., van der Staak, J., de Vet, D., Witteveen, M. & Woudstra, E. (1999). *Leren communiceren. Handboek voor mondelinge en schriftelijke communicatie.* Groningen: Wolters-Noordhoff, 4e ed. (2006, 5e ed.).

Stroop, J. (2010). *Hun hebben de taal verkwanseld.* Amsterdam: Athe-neum – Polak & Van Gennep.

* Taaladvies.Net. *Verklarende lijst van gebruikte taalkundige termen en labels.* <http://taaladvies.net/taal/advies/term/>

Taalprof. <http://taalprof.web-log.nl/>

Taaltelefoon. <http://taaltelefoon.vlaanderen.be/>

Tol-Verkuyt, E.M. (2001). *Fundamenten voor taalbeschouwing*. Bussum: Coutinho.

Tol-Verkuyt, E.M. (2005). *Taal in tekst*. Bussum: Coutinho.

van Bart, P., Kerstens, J. & Sturm, A. (1998). *Grammatica van het Nederlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Van Belle, W., Lamiroy, B., Van Langendonck, W. & Melis, L. (2003). *Nederlandse grammatica voor Franstaligen*. Leuven: Departement Linguïstiek KU Leuven. http://www.ling.arts.kuleuven.be/NGF_N/NGF_NL.htm#downl

van Bree, C. (1996). *Historische taalkunde*, 2e herz. druk. Leuven/Amersfoort: Acco. Ook: http://www.dbnl.org/tekst/bree001hist01_01/index.htm

van Calcar, W.I.M. (1987). *Theorie en praktijk van taalbeschouwing. Semantiek - pragmatiek - argumentatie*. Leuven/Amersfoort: Acco.

van Calcar, W.I.M. (1994). *Een toegepaste grammatica. Grondslag voor het vak Nederlands*. Leuven-Apeldoorn: Garant.

Van Canegem-Ardijns, I. & Van Belle, W. (2010). *De moduleerbaarheid van de taal. Een speelse en leerbare taalbeschouwingsmethode voor jonge leerlingen*. Vonk 39/5, 19-42.

Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal - (2005). Utrecht / Antwerpen: Van Dale Lexicografie.

Van Dale-vertaalwoordenboeken Frans, Engels, Duits

van den Berg, B. (1964). *Beknopte Nederlandse spraakkunst voor v.h.m.o. en kweekschool*. Den Haag / Antwerpen: Van Goor / De Nederlandsche Boekhandel.

* van den Hoek, Th., Houtman, J. & Jullens, J. (1988). *Grammaticaal woordenboek. Termen en begrippen van de traditionele grammatica en hun equivalenten in het Latijn, Duits, Engels en Frans*. Leiden: Martinus Nijhoff.

van den Toorn, M.C. (1977) *Nederlandse grammatica*. Groningen: Wolters-Noordhoff. Ook: http://www.dbnl.org/tekst/toor004nede01_01/index.htm

van den Toorn, M.C., Pijnenburg, W.J.J., van Leuvensteijn, J.A. & van der Horst, J.M. (red.) (1997). *Geschiedenis van de Nederlandse taal*. Amsterdam: Amsterdam University Press. Ook: http://www.dbnl.org/tekst/toor004gesc01_01/

van der Beek, A. & Paus, H. (2011). *Leerstoflijnen, begrippenlijst en taalverzorging beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool*. Enschede: SLO. Ook: <http://www.slo.nl/downloads/2010/leerstoflijnen-schrijven-beschreven.pdf/>

van der Horst, J. (2008). *Het einde van de standaardtaal: een wisseling van Europese taalcultuur*. Amsterdam: Meulenhoff.

van der Horst, J. & van der Horst, K. (1999). *Geschiedenis van het Nederlands in de twintigste eeuw*. Den Haag: Sdu Uitgevers, en Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

van der Sijs, N., Stroop, J. & Weerman, F. (eds.) (2006). *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom*. Amsterdam: Bakker.

* Vandeweghe, W. (2007). *Grammatica van de Nederlandse zin*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant, 5de druk.

van Eemeren, F. & Grootendorst, R. & Kruiger, T. (1978). *Argumentatietheorie*. Aula 613. Utrecht: Het Spectrum.

van Eemeren, F. & Grootendorst, R. (1992). *Dat heeft u mij niet horen zeggen ...* Drogredenen van A tot Z. Amsterdam/Antwerpen: Contact.

van Gorp, H., Delabastita, D. & Ghesquiere, R. (2007). *Lexicon van literaire termen*. Mechelen: Wolters Plantyn, achtste, herziene druk.

van Oostendorp, M. (1996). *Tongval: hoe klinken Nederlanders*. Amsterdam: Prometheus. Meer uitgebreide versie: <http://www.vanoostendorp.nl/fo-nologie/tongval/>

Verburg, P.A. (1952). *Taal en functionaliteit*. Wageningen: Veenman.

Verburg, M. & van Rijsewijk, E. (2006). *Van Dale basiswoordenboek Nederlands*. Utrecht - Antwerpen: Van Dale, 3e ed.

Verburg, M. & Stumpel, R. (2003). *Van Dale Pocketwoordenboek Nederlands als tweede taal (NT2)*. Utrecht – Antwerpen: Van Dale.

Verkuyl, H. (2000). *Semantiek. Het verband tussen taal en werkelijkheid*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Verschueren, J., Östman, J.-O. & Blommaert, J. (1995). *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam: Benjamins.

Willems, D. (2000). *Pour une terminologie grammaticale européenne*. Travaux neuchâtellois de linguistique, 31, p. 129-142.

* *Woordenlijst Nederlandse Taal* (2005). Den Haag /Tielt: Sdu Uitgevers / Lannoo. Ook: <http://woordenlijst.org/>

» THEMATISCHE LIJST

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN ⁷	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
1 FONOLOGISCH DOMEIN – KLANKEN				
1.1 KLANK				
	*# klank			Elke klank die we met de spraakorganen vormen bij het produceren van taaluitingen.
	spraakklank, foneem		<u>d</u> at, <u>l</u> at, <u>m</u> at, <u>n</u> at, <u>r</u> at, <u>v</u> at <u>b</u> at, <u>ba</u> at, <u>bo</u> ot, <u>b</u> ijt, <u>b</u> uit, <u>b</u> out	Spraakklanken zijn de kleinste woordonderscheidende klankeenheden in een taal, bv. /d/, /l/, /r/. In taalkundige contexten wordt de spraakklank vaak met de term 'foneem' aangeduid. Hoewel tongpunt-r (rollende r), huig-r (Franse r) en Gooise r verschillend klinken, worden ze beschouwd als realisaties van dezelfde spraakklank /r/, aangeduid met de vakterm 'allofoon'.
1.2 KLINKER				
	*# klinker	vocaal		
	korte klinker		<u>z</u> it, <u>z</u> iet, <u>b</u> iet, <u>n</u> iezen, <u>f</u> ut, <u>f</u> uut, <u>bo</u> et	'Kort' en 'lang' hebben betrekking op de uitspraak, niet op de spelling. Zo wordt <i>ie</i> van <u>z</u> iet in Standaardnederlands en de meeste dialecten kort uitgesproken, in Brabantse dialecten lang. Dezelfde klinker <i>ie</i> wordt lang uitgesproken voor <i>r</i> in bv. <i>zier</i> . Vergelijk ook de lengte van <i>ie</i> in <i>biet</i> (kort) en het leenwoord <i>beat</i> (lang). 'Kort' en 'lang' zijn niet hetzelfde als 'gedekt' - 'ongedekt'.
	lange klinker		<u>z</u> ier, <u>be</u> at, analyse, <u>du</u> ur, <u>refu</u> ge, <u>bo</u> er, <u>mo</u> on <u>bo</u> ot (Engels: maanlaars) <u>enqu</u> ête, <u>oeu</u> vre, <u>deco</u> r, <u>ma</u> sterclass	
	gedekte klinker	ongespannen klinker, korte klinker	<u>z</u> it, <u>bo</u> t, <u>a</u> ngst m <u>i</u> sten, <u>bo</u> tsen, <u>he</u> ngsten	Een gedekte klinker is een klinker die noodzakelijkerwijze afgesloten wordt door één of een paar medeklinkers en alleen voorkomt in een gesloten syllabe. Hij komt normalerwijze niet aan het eind van een syllabe voor. Er zijn echter enkele uitzonderingen, zoals in <i>bah</i> , <i>hè</i> . En de eerste, zwak beklemtoonde klinker van bijvoorbeeld <i>apart</i> , <i>banaan</i> , <i>galopperen</i> , <i>kanon</i> , <i>station</i> enz. kan zowel ongedekt als gedekt uitgesproken worden. Daar zit wel regionale variatie in.
	ongedekte klinker	vrije klinker, gespannen klinker, lange klinker	<u>die</u> , <u>n</u> iezen, <u>la</u> <u>la</u> at, <u>bo</u> or, <u>z</u> iet,	Een ongedekte klinker is een klinker die door een medeklinker afgesloten kan, maar niet hoeft te worden; hij komt zowel in open als gesloten syllaben voor. Hij kan dus zowel in als aan het eind van een syllabe voorkomen.
	nasale klinker		<u>e</u> nfin, <u>fo</u> ncé, mannequin	Nasale klinkers komen alleen in leenwoorden voor, en in dialecten.
	volle klinker		<u>ma</u> n, <u>ma</u> an, <u>ba</u> llon, <u>he</u> vige, <u>dra</u> aen	Elke klinker behalve de sjwa is een volle klinker.
	sjwa	toonloze e, stomme e, doffe e	<u>de</u> , <u>ee</u> n, <u>he</u> vig, <u>dege</u> lijk, <u>mo</u> tor, yogh <u>u</u> rt, <u>g</u> énant	
	monoftong			Alle klinkers behalve de echte tweeklanken zijn monoftongen.
	tweeklank, diftong		<u>b</u> ij, <u>be</u> ide <u>b</u> ui <u>bo</u> ut, <u>vro</u> uw, <u>pa</u> us, <u>pa</u> uw	Het Standaardnederlands telt drie 'echte' tweeklanken. Een 'echte' tweeklank vormt één enkel foneem. Let op de verschillende spellingen voor dezelfde tweeklank: <i>ij</i> en <i>ei</i> , <i>ou</i> (w) en <i>au</i> (w).

⁷ Een asterisk geeft (*) aan dat de term opgenomen is in de eindtermen taalbeschouwing voor het basisonderwijs, een hekje (#) in de eindtermen voor de eerste graad van de A-stroom in het secundair onderwijs.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	onechte tweeklank		<u>n</u> ieuw, lee <u>u</u> w, du <u>w</u> , maai, ha <u>i</u> , knoe <u>i</u> , fo <u>o</u> i, ho <u>i</u>	Onechte tweeklanken zijn in feite geen tweeklanken. Ze omvatten twee fonemen: een klinker plus de medeklinker /j/ of /w/, geschreven als <i>i</i> en <i>w</i> .
1.3 MEDEKLINKER				
	*# medeklinker	consonant		
	stemloze medeklinker		<u>p</u> an, <u>t</u> on, <u>k</u> an, <u>f</u> el, <u>s</u> abel, <u>ch</u> aos, <u>s</u> jaal, <u>ch</u> ips	Bij stemloze medeklinkers trillen de stembanden niet.
	stemhebbende medeklinker		<u>b</u> ank, <u>d</u> an, <u>g</u> ame, <u>v</u> el, <u>z</u> adel, <u>g</u> aan, <u>j</u> ury, <u>j</u> eans	Bij stemhebbende medeklinkers trillen de stembanden. Het woord <i>jury</i> begint met de klank /3/, <i>jeans</i> met /d3/.
1.4 SYLLABE				
	klankgroep, syllabe	auditieve lettergreep, klankgreep, klankvoet, lettergreep	la/ten, moe/dig, stroom/de do/de, doo/dde, snoo/daard kram/pachtig han/ddoek, tan/darts ba/kker, tra/ppen	In het alledaagse taalgebruik zijn 'syllabe' en 'lettergreep' synoniem. In de taalkunde en in het taalonderwijs wordt geregeld een onderscheid gemaakt tussen het klankbegrip 'syllabe' (in het lager onderwijs vaak aangeduid met de term 'klankgroep') en het spellingbegrip 'lettergreep'. De twee vallen vaak maar niet altijd samen. Zo hebben <i>dode</i> - <i>doodde</i> in de uitspraak allebei dezelfde eerste open syllabe eindigend op het foneem /o/, maar in de spelling heeft <i>dode</i> een open eerste lettergreep eindigend op de letter <i>o</i> , en <i>doodde</i> een gesloten eerste lettergreep eindigend op de letter <i>d</i> . Zo ook verschillen de syllaben en lettergrepen in <i>kram/pach/tig</i> (spreken) en <i>kramp•ach•tig</i> (spellen). Veel mensen, met name beginnende spellers, verdelen een woord als <i>trappen</i> spontaan in de syllaben <i>tra/ppen</i> . Die verdeling verschilt dus van de lettergrepen bij het schrijven, onder meer bij woordafbreking: <i>trap•pen</i> .
	open syllabe		<u>m</u> ee, <u>g</u> a, <u>t</u> ru <i>i</i> , <u>d</u> ode, <u>d</u> oodde, <u>d</u> e, <u>v</u> rouw, <u>v</u> rouwen	Een open syllabe is een syllabe die in de uitspraak op een klinker eindigt.
	gesloten syllabe		<u>met</u> , <u>mat</u> , <u>masten</u> , <u>meet</u> , <u>moest</u> , <u>moesten</u> , <u>luit</u> , <u>nieuw</u> , <u>kooi</u>	Een gesloten syllabe eindigt op een of meer medeklinkers.
	assimilatie		a <u>f</u> braak, op <u>d</u> racht, za <u>k</u> doek da <u>k</u> venster, op <u>z</u> icht, op <u>g</u> ave aa <u>n</u> pak, on <u>k</u> laar	Assimilatie houdt in dat fonemen aan een kant van de grens tussen twee syllaben zich aanpassen aan fonemen aan de andere kant van de syllabegrens. Assimilatie wordt in de spelling niet weergegeven. Dat zou namelijk spellingen als <i>avbraak</i> , <i>obdracht</i> , <i>aampak</i> enz. opleveren.
	*# uitspraak			De term 'uitspraak' omvat articulatie maar is ook ruimer. Hij heeft eveneens betrekking op de verschillen op klankgebied tussen regionale, sociale, stilistische en andere taalvarianten en taalvariëteiten (zie verder domein 8).
	articulatie			Bij de term 'articulatie' wordt vooral gedacht aan de precieze besturing van de articulatieorganen.
1.5 RIJM				
	*# rijm			
	alliteratie	beginrijm, stafrijm, letterrijm	<u>w</u> eer en <u>w</u> ind, de <u>k</u> leppende <u>k</u> lipper	Alleen de beginmedeklinkers rijmen.
	assonantie	klinkerrijm	<u>l</u> ief – <u>d</u> iep	Alleen de klinkers rijmen.
	acconsonantie	medeklinkerrijm	verlief <u>d</u> – verloof <u>d</u>	Alleen de slotmedeklinkers rijmen.
1.6 PROSODIE				

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	prosodie			De prosodie heeft betrekking op klankverschijnselen die de hele syllabe, het woord of grotere eenheden betreffen, niet louter afzonderlijke spraakklanken. Ook het rijm wordt weleens tot de prosodie gerekend.
	klemtoon	accent		Wij gebruiken de term 'klemtoon' voor het klankverschijnsel, en de term 'accent' voor bepaalde diakritische tekens (zie 2.5.1) in de spelling.
	woordklemtoon	woordaccent		
	zinsklemtoon	zinsaccent		
	# intonatie	zinsmelodie		
	spreektempo			
	spreekpauze, pauze			
2 ORTHOGRAFISCH DOMEIN – SPELLING				
2.1 SPELLINGBEGINSELEN				
	standaardspraak	fonologisch principe		Volgens het beginsel van de standaardtaal worden woorden gespeld zoals ze als los woord in het Standaardnederlands worden uitgesproken.
	vormovereenkomst	morfologisch principe		Het beginsel van de vormovereenkomst omvat twee onderdelen: gelijkvormigheid en analogie.
	gelijkvormigheid		hoed <u> </u> , hoed <u>j</u> e, hoed <u>en</u>	Alle vormen van <i>hoed</i> worden op dezelfde wijze met <i>d</i> geschreven.
	analogie	overeenkomst	hij vermoed <u>t</u> met t zoals in hij kom <u>t</u>	We schrijven woorden op dezelfde wijze als andere woorden die gelijk gevormd zijn. In <i>hij vermoedt</i> wordt achteraan <i>t</i> toegevoegd naar analogie van andere werkwoorden zoals bijvoorbeeld in <i>hij komt</i> . We schrijven <i>(de) grootte</i> als <i>groot+te</i> naar analogie van <i>hoogte</i> .
	etymologie	etymologisch principe	mij – mei, <u>th</u> ans <u>café</u> , barbec <u>ue</u>	Sommige woorden vertonen in hun spelling sporen van hun historische herkomst (vroegere uitspraak of spelling) of van de taal van ontlening.
2.2 LETTER				
	*# alfabet			
	*# letter			
	letternaam		alfa, ha, i-grec	
	grafeem		o, oo, i, ie, ei, ij, ou, ouw, g, ch, t, th	Het grafeem is de spellingtegenhanger van het foneem. Een grafeem bestaat uit één letter of uit een combinatie van twee letters (tweetekensklank: <i>ie</i> , <i>oo</i> , <i>ch</i>) of meer letters (<i>ouw</i>). Het woord <i>stoep</i> bestaat uit de grafemen <i>s</i> , <i>t</i> , <i>oe</i> en <i>p</i> .
	tweetekensklank	digraaf	zien, <u>zo</u> en, <u>zo</u> on, <u>ne</u> us klein, mijn, <u>tu</u> in, <u>stou</u> t, <u>pa</u> us lach, <u>zan</u> g, <u>sja</u> al, <u>word</u> t	Een tweetekensklank is een grafeem dat uit twee letters bestaat.
	meertekensklank		vrou <u>w</u> , hau <u>w</u> , fauteu <u>il</u> , après-sole <u>il</u>	Een meertekensklank is een grafeem dat uit meer dan twee letters bestaat.
	*# hoofdletter		A B F Z	
	*# kleine letter		a b f z	
	beginletter		<u>b</u> ak	
	*# eindletter		ba <u>k</u>	
	*# klinker	vocaal		

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	enkele klinker		zit, <u>z</u> et, met, <u>b</u> ad, <u>f</u> ut, bot	
	dubbele klinker	lange klinker	zee, <u>me</u> et, <u>ba</u> ad, <u>fu</u> ut, <u>bo</u> ot, (ik) w <u>ij</u>	Een dubbele klinker is een grafeem waarbij dezelfde klinkerletter tweemaal wordt geschreven.
	*# medeklinker	consonant		
	enkele medeklinker		b <u>a</u> ker, ma <u>t</u> en, za <u>k</u> en	
	dubbele medeklinker		ba <u>kk</u> er, ma <u>tt</u> en, za <u>kk</u> en	
2.3 LETTERGREEP				
	lettergreep	syllabe		De lettergreep is de schriftelijke tegenhanger van de syllabe, maar verschilt er op bepaalde punten van (zie ook syllabe, 1.4).
	open lettergreep		<u>zee</u> , <u>ro</u> ken, <u>do</u> de, <u>heu</u> vel, <u>lui</u> , <u>vrou</u> wen, <u>kieu</u> wen	Een open lettergreep eindigt op een klinkergrafeem (een of meer letters).
	gesloten lettergreep		<u>op</u> , <u>trapp</u> en, <u>ee</u> t, <u>meet</u> , <u>rook</u> te, <u>dood</u> de, <u>vrouw</u> , <u>haai</u> , <u>haai</u> en, <u>kieu</u> w	Een gesloten lettergreep eindigt op een of een paar medeklinkerletters, met inbegrip van <i>i</i> voor de klank /j/ en <i>w</i> . Let op, <i>vrouw</i> is in de spelling een gesloten lettergreep, in de uitspraak een open syllabe.
2.4 TUSSENLETTER				
	tussenletter		stations <u>g</u> ebouw, vrucht <u>e</u> loos, vrucht <u>en</u> drank	De tussenklank /ə(n)/ in samenstellingen en afleidingen wordt schriftelijk weergegeven met de tussenletters -e- of -en-.
2.5 HULPTEKENS				
2.5.1 diakritische tekens				De hulptekens omvatten de diakritische tekens en andere hulptekens. Veel van deze tekens hebben meer dan één functie. Dat geldt onder meer voor het accent aigu, het liggend streepje en de apostrof.
Diakritische tekens zijn hulptekens boven of onder een letterteken, met als functie de specifieke klankwaarde van de betrokken letter aan te geven. We gebruiken hiervoor niet de term 'woordtekens' omdat met die term veelal een schriftteken aangeduid wordt dat een geheel woord voorstelt, zoals Chinese karakters.				
	*# trema	deelteken	geë <u>r</u> fd	
	umlaut		knä <u>cc</u> kebrö <u>dd</u> , ü <u>bb</u> erhaupt	
	*# accent		dé <u>j</u> à vu, crê <u>m</u> e fraî <u>ç</u> he	Sommige vreemde woorden overgenomen uit het Frans behouden helemaal de accenten uit het Frans.
				Bij Nederlandse of ingeburgerde leenwoorden (bastaardwoorden) onderscheiden we de term 'accent' als diakritisch teken in het spellingdomein, van de term 'klemtoon' in het fonologisch domein (zie 1.6).
				Zie verder (8.6) ook 'nationaal', 'regionaal' of 'persoonlijk accent'.
	accent aigu		café, comit <u>é</u> , hé é <u>én</u> , vó <u>ó</u> rkomen, rá <u>z</u> end, hét	Het accent aigu heeft twee functies: (verplicht) uitspraaktekens en (facultatief) klemtoontekens.
	accent grave		blè <u>r</u> en, scè <u>n</u> e, h <u>è</u>	Het accent grave heeft de functie van (verplicht) uitspraaktekens.
	accent circonflexe	circumflex, dakje, hoedje, kapje, samentrekkingstekens	gê <u>n</u> e, enquê <u>t</u> e Neê <u>u</u> erland	Het accent circonflexe heeft twee functies: (verplicht) uitspraaktekens en samentrekkingstekens.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
-------------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------	---------------

	tilde		mañana	
	cedille		Provençaals	

2.5.2 andere hulptekens

	liggend streepje			Het liggend streepje heeft meerdere functies.
	*# koppelteken		zwart-wit, mee-eter	Een liggend streepje om te verbinden en te scheiden.
	weglatingsteken			Het weglatingsstreepje en de apostrof worden gebruikt als weglatingsteken.
	weglatingsstreepje		aan- en verkoop muziekplaat of -cassette	Een liggend streepje om een samentrekking van woorden door weglating van een deel van een woord te signaleren.
	afbreekteken	afbrekingsteken, afbreekstreepje	tandarts- praktijk	Een liggend streepje op het eind van de regel om aan te duiden dat een woord afgebroken is. In de Woordenlijst worden de afbreekposities op de grens tussen twee lettergrepen aangeduid door een stip: <i>tand•arts•prak•tijk</i> .
	*# apostrof	afkappingsteken, weglatingsteken, afkortingsteken	BV's, baby'tje, oma's, sms'te 't, 's morgens, m'n, A'pen	De apostrof heeft twee functies: (1) verbinden en scheiden, (2) een weglating signaleren.

2.6 INTERPUNCTIE EN LEESTEKENS

	interpunctie			Door interpunctie verduidelijkt de schrijver voor de lezer de structuur van woordgroepen, zinnen en grotere tekstdelen. Daartoe gebruikt hij leestekens en andere tekens.
--	--------------	--	--	---

2.6.1 leestekens

	*# leesteken			Punt, vraagteken enz. zijn leestekens.
	*# punt			
	*# vraagteken			
	*# uitroepsteken			
	*# komma			
	puntkomma	kommapunt		
	*# dubbele punt	dubbelepunt, dubbelpunt		De term 'dubbele punt' wordt veel frequenter gebruikt dan de andere termen.
	beletselteken	verlooppuntjes, taboeteken		Het beletselteken wordt gebruikt:
		Toen kwam de smeerl... binnen. Jawel, godv... In januari, februari, maart ...		- vast aan een voortijdig afgebroken woord;
		En toen ... Wat nu ...? "Hij bevestigde [...] ons voor gevoel".		- na een spatie aan het eind van een onvolledige opsomming met de betekenis van 'enzovoort'; - na een spatie om spanning op te roepen; - tussen haakjes om te laten zien dat men in een citaat iets heeft weggelaten.
	gedachtestreepje	gedachtestreep	Het is – vreemd genoeg – nog steeds niet opgelost.	Het gedachtestreepje is langer dan een koppelteken of afbreekteken. Het voegt in een zin een pauze in waarbij de schrijver als het ware een 'terzijde' inlast.
	*# spatie			

2.6.2 andere tekens

*# aanhalingsteken			
dubbel aanhalingsteken		Hij zei: "Geef hier die telefoon."	Dubbele aanhalingstekens worden traditioneel vooral gebruikt om iemands woorden letterlijk te citeren (directe rede), hoewel daar tegenwoordig ook vaak enkele aanhalingstekens voor worden gebruikt.
enkel aanhalingsteken		de afkorting IQ betekent 'intelligentiequotiënt'	Enkele aanhalingstekens worden onder meer gebruikt om een woord of uitdrukking als apart (opvallend, ironiserend) te markeren, maar tegenwoordig ook wel bij het letterlijk citeren van iemands woorden (directe rede).
opsommingsteken		- * •	Onder meer een kort liggend streepje, een asterisk, een stip worden als opsommingstekens gebruikt.
ronde haakjes		()	
vierkante haakjes		[]	
punthaakjes		< >	
schuine streep	slash, Duitse komma	m/v, g/cm ² , 3/4	
backslash	omgekeerde schuine streep, terugschrap	C:\Mijn documenten\rapport	
ampersand	en-teken	&	Symbool voor het woord <i>en</i> .
apenstaartje	apenstaart, at-teken	@	Dit teken wordt onder meer gebruikt in ICT-toepassingen.
hekje	kardinaalteken	#	In een context van twitteren noemt men dit teken 'hashtag'.
asterisk	sterretje	*	
accolade		{ }	Accolades worden onder meer gebruikt als begrenzingstekens in formules.

2.7 NIET-ALFABETISCHE TEKENS

cijfer		6, 17	
pictogram			Een pictogram is een gestileerde afbeelding waarmee zonder woorden een boodschap geformuleerd wordt.
symbool		€, @, &, >, #, %	Een symbool is een alfabetisch of niet-alfabetisch teken, en het wordt als volledig woord of uitdrukking gelezen.

2.8 AFKORTINGEN

*# afkorting	acroniem		Er worden hierna vijf typen van afkortingen onderscheiden. Voor afgekorte woorden gelden de algemene evenals enkele specifieke spellingconventies. De term 'acroniem' wordt gebruikt voor afkorting, en/of initiaalwoord, en/of letterwoord, maar soms ook voor sms-afkortingen als w8 ff (wacht effe). Daarom is hij niet geschikt.
--------------	----------	--	---

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
redactionele afkorting	echte afkorting	a.u.b., bv. (= bijvoorbeeld), Mgr., Z.K.H. <u>prof.</u> F. van Eemeren, <u>dr.</u> P. Jansen		Een redactionele afkorting wordt meestal als volledig(e) woord(en) gelezen, en er worden een of meer punten in gebruikt. Vaak wordt voor 'redactionele afkorting' de kortere vorm 'afkorting' gebruikt.
symbool		km, ha, €, @		Een symbool is een alfabetisch of niet-alfabetisch teken, en het wordt als volledig woord gelezen.
initiaalwoord	acroniem	bso, EHBO, pc, tv, BV (= bekende Vlaming)		Een initiaalwoord is een woord gevormd uit de beginletters van de samenstellende delen van een woord of woordgroep. Het wordt gelezen met de letternaam van elke letter. De term 'acroniem' wordt gebruikt voor afkorting, en/of initiaalwoord, en/of letterwoord, maar soms ook voor sms-afkortingen als w8 ff (wacht effe). Daarom is hij niet geschikt.
letterwoord	acroniem	aids, hobu, laser, <u>pet</u> fles, radar		Een letterwoord is een woord gevormd uit de beginletters van de samenstellende delen van een woord of woordgroep. Een letterwoord wordt gelezen alsof het een gewoon woord is, en het volgt ook de spellingregels van de gewone woorden. De term 'acroniem' wordt gebruikt voor afkorting, en/of initiaalwoord, en/of letterwoord, maar soms ook voor sms-afkortingen als w8 ff (wacht effe). Daarom is hij niet geschikt.
verkorting		Benelux, horeca, intro, lab, labo, een prof, <u>bama</u> structuur		Een verkorting is een woord dat gevormd is uit een of meer, vaak ingekorte, lettergrepen van een woord of woordgroep.

3 MORFOLOGISCH DOMEIN – WOORDEN

3.1 WOORD

*# woord			
trefwoord	lemma, ingang		De term trefwoord heeft betrekking op een alfabetische lijst, woordenlijst, woordenboek, encyclopedie, register, zoeklijst, zoekmachine enz. De term 'trefwoord' heeft een ruimer bereik dan de termen 'lemma' of 'ingang' (in een woordenboek).
neologisme	nieuwvorming	gaaf [geweldig], kei- (keidruk) haatblog, ietsisme byte, Ethias	Een neologisme is een woord dat nieuw gevormd wordt (1) door een nieuwe betekenis voor een oud woord, of (2) door samenstelling of afleiding, of (3) dat volkomen nieuw bedacht wordt.
archaïsme		desalniettemin, derhalve, ten onzent	Archaïsmen zijn woorden, uitdrukkingen of formuleringen die vandaag vrijwel niet meer gebruikt worden.
klanknabootsing	onomatopee	koekoek, kievit	
inheems woord			
leenwoord		computer, enquête tijdschrift (Zeitschrift), kortetermijngeheugen (short term memory)	Een leenwoord is een woord dat direct of in vertaalde vorm ('leenvertaling') uit een andere taal is overgenomen. Het onderscheid in de leenwoorden tussen vreemd woord en bastaardwoord is gradueel en valt soms moeilijk te maken.
vreemd woord		cabaretière, computer, teamwork	Een vreemd woord is een leenwoord dat niet of in erg beperkte mate aan het Nederlands aangepast is.
bastaardwoord		catastrofe, kanunnik, markies, googelen	Een bastaardwoord is een leenwoord dat grotendeels aan het Nederlands is aangepast qua uitspraak, meervoudsvorming, spelling, verbuiging, vervoeging, genus enz.
barbarisme			Barbarismen zijn aan een andere taal of taalvariëteit ontleende woorden, woordbetekenissen, uitdrukkingen of constructies waarvoor het Standaardnederlands een eigen woord, uitdrukking of constructie heeft, zodat ze als fout worden beschouwd. Sommige barbarismen zijn zodanig ingeburgerd dat ze niet (langer) als fout gelden, bv. <i>doelstelling, meerdere, minstens, nieuwkomer, parking</i> .
gallicisme		<u>aan</u> 5 euro [voor / tegen 5 euro], als voorzitter <u>aanduiden</u> [aanwijzen, aanstellen, verkiezen], de oorzaak is niet <u>gekend</u> [bekend], <u>quasi</u> niets [bijna niets; quasi = schijnbaar], twee <u>lijnen</u> verder (regels), punt aan de lijn (punt uit), de wet <u>voorziet</u> dat ... [bepaalt], op <u>pare</u> [even] dagen, er zijn drie voorstellen <u>weerhouden</u> [in aanmerking genomen, geselecteerd]	Aan het Frans ontleend barbarisme.

anglicisme		vroeger of later [vroeg of laat], gedood worden [omkomen], ze nemen me voor hun geldkoe [melkkoe]	Aan het Engels ontleend barbarisme.
germanisme		eerstens [ten eerste], middels [door middel van], noodwendig [noodzakelijk]	Aan het Duits ontleend barbarisme.
belgicisme		(a) mazout [stookolie], mooi <u>om zien</u> [om te zien], sacoche [handtas], gebeurlijk [eventueel], vijs [schroef] (b) frikadel [gehaktbal], denkpiste, jobstudent, onthaalmoeder, omniumverzekering, pompelmoes, procureur des Konings, schepen	Een taalvorm die vrijwel uitsluitend in België gebruikt wordt: (a) sommige belgicismen worden beschouwd als afwijkend van het Standaardnederlands, (b) andere worden geaccepteerd als Standaardnederlands in België.
neerlandisme	hollandisme, nederlandisme, neerlandicisme	(a) <u>hun</u> zijn ziek, dat <u>ken</u> jij wel zeggen, <u>me</u> fiets is gestolen, <u>als directeur zijnde</u> weet ik dat ... (b) frikandel [B. curryworst], allriskverzekering, grapefruit, pinpas [bankkaart], puisje vangen [belletje trekken] le ministre du milieu [de l'environnement], stout boy [bad boy])	Een taalvorm die vrijwel uitsluitend in Nederland gebruikt wordt: (a) sommige neerlandismen worden beschouwd als afwijkend van het Standaardnederlands, (b) andere worden geaccepteerd als Standaardnederlands in Nederland. Neerlandismen zijn ook taalvormen in een andere taal, die ontleend zijn aan het Nederlands, maar in de andere taal als fout worden beschouwd.
dialectisme		ze <u>noemt</u> [heet] Caroline, iemand <u>dat</u> [die] zoiets zegt, waar kom je weg? [waar vandaan], dat ze moeten zingen hebben [hebben moeten zingen]	Een taalvorm die aan een dialect is ontleend en die beschouwd wordt als dialect, niet als standaardtaal.
purisme		geldbeugel [portemonnee], regenscherm [paraplu], duimspijker [punaise]	Een kunstmatig gevormde taalvorm bedoeld om een aan een andere taal ontleende vorm te vervangen. Purismen worden als fout beschouwd.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
-------------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------	---------------

3.2 WOORDVORMING

3.2.1 geleedheid

	woorddeel, morfeem			Het morfeem is het kleinste taalelement met betekenis of een grammaticale functie. Elk woord bestaat uit één of meer morfemen. Een morfeem is hetzij een grondwoord, hetzij een voor- of achtervoegsel. In niet-technische contexten wordt de term 'woorddeel' vaak gebruikt in de betekenis van 'morfeem'.
	ongeleed woord	enkelvoudig woord	konijn, speel, tafel	Een ongeleed woord bestaat uit alleen een grondwoord.
	geleed woord	complex woord	keukentafel, tafels, speelde	Een geleed woord bestaat uit ten minste één grondwoord, en eventueel een of meer affixen.
	# grondwoord		god, stuur, tafel, speel	Een grondwoord kan als zelfstandig woord optreden.

3.2.2 samengestelde woorden

	*# samenstelling		keukentafel, speeltafel	Combinatie van grondwoorden tot een nieuw woord.
	samenkoppeling		jan-van-gent, kant-en-klaar, zes-en-een-half, half-om-half, schout-bij-nacht	Een tot woord geëvolueerde woordgroep.
	porte-manteauwoord	blend, hypogram, kapstokwoord, kofferwoord, kruisingwoord, valieswoord	brunch, camcorder, conculega, infotainment, motel, webcam	Een woord gevormd door de versmelting van stukken van twee of meer andere woorden en hun betekenis tot een nieuw woord. Voorbeeld: <i>brunch</i> < <i>breakfast</i> + <i>lunch</i> . Let op: de term 'kapstokwoord' wordt voor wat anders gebruikt. Bij onder meer het aanleren van spellen of vreemde talen worden kapstokwoorden als geheugensteuntje (associatie) of modelwoord ('net-als-woord' of 'grondwoord' bij de analogiestrategie) gebruikt (bv. <i>kratten</i> met dubbele t zoals in het kapstokwoord <i>katten</i>).
	scheidbaar samengesteld werkwoord		aankomen, dóórlopen, goedkeuren, inhalen, vollopen	Doordat de twee delen van een scheidbaar samengesteld werkwoord van elkaar gescheiden kunnen worden, worden ze door taalkundigen vaak als samen koppeling beschouwd. In niet-specialistische contexten worden ze tot de samenstellingen gerekend. De scheidbaarheid bestaat erin dat het voorvoegsel <i>ge-</i> van het voltooid deelwoord midden in het woord wordt geplaatst, en dat in een infinitiefconstructie <i>te</i> tussen de twee delen geplaatst wordt: bv. <i>goed<u>ge</u>keurd</i> , <i>om in <u>te</u> halen</i> .
	niet-scheidbaar samengesteld werkwoord	onscheidbaar samengesteld werkwoord	aanbidden, doorlópen, onderzoeken, volharder liefkozen, slaapwandelen, downloaden, paintballen, updaten	Bij een niet-scheidbaar samengesteld werkwoord wordt het werkwoord niet onderbroken door <i>te</i> : bv. <i>door te onderzoeken</i> , <i>om te downloaden</i> . Als het voorvoegsel <i>ge-</i> gebruikt wordt, wordt het voor het woord geplaatst: bv. <i>geliefkoosd</i> , <i>geüpdatet</i> .

3.2.3 affixen

	affix			Het Nederlands kent twee typen affix: voorvoegsels en achtervoegsels.
	*# voorvoegsel	prefix	<u>b</u> estuur, <u>a</u> fgod	
	*# achtervoegsel	suffix	- gevaar <u>lijk</u> , gevaar <u>lijkst</u> , tafelt <u>je</u> , goud <u>en</u> - god <u>en</u> , tafels, tafeltj <u>es</u> , gevaar <u>lijke</u> , verafgod <u>en</u> , verafgoed <u>de</u>	Een achtervoegsel wordt gebruikt om van een woord een ander, afgeleid woord te vormen (zie 3.2.4), of als uitgang bij de verbuiging van naamwoorden en de vervoeging van werkwoorden (zie 3.2.5).

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	uitgang		- mens <u>en</u> , vaders <u>s</u> , Jans boek, kleine, kleinere - boei <u>en</u> , boeit, boei <u>de</u> , boei <u>den</u> , geboei <u>d</u>	Met 'uitgang' wordt het achtervoegsel bedoeld dat toegevoegd wordt bij de verbuiging van zelfstandige of bijvoeglijke naamwoorden, en bij de vervoeging van werkwoorden (zie 3.2.5).
	tussenklank		- vrucht <u>en</u> drank, gerst <u>e</u> meel, stations <u>g</u> ebouw - vrucht <u>el</u> oos	Een tussenklank heeft de vorm van een achtervoegsel en komt voor in sommige samenstellingen en afleidingen (zie ook 2.4.).
3.2.4 afgeleide woorden				
	*# afleiding	derivatie	bespelen, tafeltje, verafgoden, vruchteloos	Een nieuw, geleed woord, afgeleid van een bestaand woord door toevoeging van een afleidingsaffix, bv. <i>spelen</i> plus <i>be-</i> .
	samenstellende afleiding		tweewieler, ziekmelding, achtjarige	Afgeleid van een schijnbare samenstelling. Zo is <i>tweewieler</i> een afleiding van de combinatie <i>twee+wiel</i> , terwijl er geen samenstelling <i>tweewiel</i> bestaat.
	niet-scheidbaar samengesteld werkwoord	onscheidbaar samengesteld werkwoord	behalen, ontwikkelen, verademen	Ondanks de benaming zijn deze werkwoorden geen samenstellingen maar (historisch gezien) afleidingen van een grondwoord door toevoeging van een van de voorvoegsels <i>be-</i> , <i>er-</i> , <i>ge-</i> , <i>her-</i> , <i>ont-</i> en <i>ver-</i> . Zie ook 3.2.2.
3.2.5 flexie				
3.2.5.1 VERBUIGING				
	verbuiging	buiging, declinatie, inflectie		Verbuiging betreft de vormvariatie bij een zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord en voornaamwoord samenhangend met genus, getal en naamval.
	onverbogen vorm		mens, vader, klein, kleiner	
	verbogen vorm		mensen, vaders, kleine, kleinere	
	naamval	casus	de vrouw <u>des</u> huizes, om <u>den</u> brode, te gelegener <u>ur</u> e	Naamvallen hebben betrekking op specifieke verbuigingsvormen van woorden die samenhangen met een bepaalde syntactische functie (bv. bezit, onderwerp, lijdend voorwerp). Naamvallen komen of kwamen tot uiting in de vorm van specifieke vormen, vaak specifieke uitgangen, bij lidwoorden, bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden, en voornaamwoorden.
	nominatief	eerste naamval	<u>ik</u> , <u>hij</u> , <u>zij</u> kregen een cadeau	
	genitief	tweede naamval	mijn <u>vaders</u> huis, tot u <u>aller</u> genoegen	
	datief	derde naamval	ze gaven <u>mij</u> / <u>hem</u> / <u>hun</u> een cadeau, te <u>dezer</u> gelegenheid	
	accusatief	vierde naamval	ze bedankten <u>mij</u> / <u>hem</u> / <u>hen</u>	
3.2.5.2 VERVOEGING				
	vervoeging	conjugatie		Vervoeging betreft de vormvarianten van een werkwoord.
	vervoegingsvorm		speel, speelt, spelen, speelde, speelden, spelend, gespeeld spring, springt, springen, sprong, sprongen, springend, gesprongen	Vervoegingsvormen (te onderscheiden van 'vervoegde vormen') zijn alle vormen die bij een werkwoord horen: persoonsvormen, infinitieven, imperatieven en deelwoorden.
	*# stam	ik-vorm	baad, speel, vraag loop – liep, ruik – rook	Bij veel onregelmatige werkwoorden is er een aparte stam voor de verleden tijd.

vervoegde vorm	finiete vorm	speel, speelt, speelde, speelden loop, loopt, liep, liepen	Alleen persoonsvormen (vorm aangepast aan persoon, getal en tempus) worden als vervoegde vorm opgevat. Het begrip 'persoonsvorm' heeft betrekking op een bepaalde syntactische functie van het werkwoord, niet op de woordvorming (morphologie). Let wel: de term 'vervoegde vorm' wordt onderscheiden van 'vervoegingsvorm'.
niet-vervoegde vorm	infiniete vorm		Alle niet-persoonsvormen: infinitief, imperatief en deelwoorden.
vervoegingstype			De vervoegingstypen zijn: regelmatig, onregelmatig en halfonregelmatig.
regelmatig werkwoord	zwak werkwoord, klankvast werkwoord, niet-klankveranderend werkwoord, niet-klankerwisselend werkwoord	spelen, speelde, gespeeld	De termen <i>zwak</i> en <i>sterk werkwoord</i> weerspiegelen een oudere, romantische visie. Volgens die visie zou een werkwoord met klankverandering in de hoofdtijden (zie 3.3.4.2) als <i>sterven - stierf - gestorven</i> dankzij die klankverandering als het ware 'sterk' zijn in vergelijking met een 'zwak' werkwoord als <i>kerven - kerfde - gekerfd</i> .
onregelmatig werkwoord	sterk werkwoord, klankerwisselend werkwoord, klankveranderend werkwoord	lopen, liep, gelopen varen, voer, gevaren	De hulpwerkwoorden <i>hebben, kunnen, moeten, mogen, willen, zijn, zullen</i> vormen een aparte categorie, die buiten de categorie van de onregelmatige werkwoorden valt.
halfonregelmatig werkwoord	gemengd werkwoord	lachen, lachte, gelachen vragen, vroeg, gevraagd	

3.3 WOORDSOORTEN

woordsoort			Traditioneel worden tien woordsoorten onderscheiden.
------------	--	--	--

3.3.1 zelfstandig naamwoord

*# zelfstandig naamwoord	substantief, nomen		
soortnaam			Zie ook 5.1.1.
*# eigennaam			Zie ook 5.1.1.
*# verkleinwoord	diminutief		
# getal	numerus		
*# enkelvoud			
*# meervoud			
genus	grammaticaal geslacht, (woord)geslacht		Het genus is een eigenschap van zelfstandige naamwoorden die de keuze tussen de lidwoorden <i>de</i> en <i>het</i> bepaalt, en een eigenschap van een aantal voornaamwoorden zoals <i>hij, zij</i> en <i>het</i> . Er zijn drie genera: mannelijk, vrouwelijk en onzijdig. Genus wordt onderscheiden van het biologische of natuurlijke geslacht (seks) en van het geslacht bekeken uit het oogpunt van de sociale rollen van mannen en vrouwen (gender).
de-woord			
het-woord			
*# mannelijk			
*# vrouwelijk			
*# onzijdig	neutrum		

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	geslacht	natuurlijk geslacht, biologisch geslacht, sekse		Het geslacht is geen kenmerk van woorden maar van mannelijke en vrouwelijke wezens, waarnaar door middel van zelfstandige naamwoorden of voornaamwoorden wordt verwezen. Er zijn gevallen waar een verwijzend voornaamwoord met het geslacht (mannelijke of vrouwelijke sekse) correspondeert, bv. <i>het meisje</i> (onzijdig genus) <i>en haar</i> (vrouwelijk geslacht) <i>moeder</i>. Er zijn ook veel woorden die sekseneutraal zijn, bv. <i>dichter, leerkracht, opvolger, schrijver, voorzitter, directeur, minister, wiskundige</i>, maar die tegelijk ook gebruikt kunnen worden ter aanduiding van een man met die functie, terwijl er voor sommige wel een aparte vorm is voor de vrouwelijke beoefenaren: <i>dichteres, opvolgster, schrijfster, voorzister</i>.
3.3.2 lidwoord				
	*# lidwoord	artikel		
	# bepaald lidwoord		geef <u>het</u> been aan <u>de</u> hond	
	generiek lidwoord		<u>de</u> walvis sterft uit	Bij dit gebruik van het bepaalde lidwoord wordt een uitspraak over een soort als soort gedaan.
	# onbepaald lidwoord		we hebben <u>een</u> walvis gezien	
	categoriaal lidwoord		<u>een</u> walvis is een zoogdier	Bij dit gebruik van het onbepaalde lidwoord wordt een uitspraak gedaan die geldt voor willekeurige leden van een bepaalde soort.
	ontkennend lidwoord	negatief lidwoord	ik heb <u>geen</u> schrik, we zagen <u>geen</u> auto's	
3.3.3 bijvoeglijk naamwoord				
	*# bijvoeglijk naamwoord	adjectief	groot, blind, onverantwoord	
	stoffelijk bijvoeglijk naamwoord		diamanten, ijzeren, rubber (handschoenen)	
	trappen van vergelijking			
	stellende trap	positief	even <u>groot</u> als	
	vergroten trap	comparatief	<u>groter</u> dan, een <u>grotere</u> keuken, <u>meer geneigd</u> om ...	
	overtreffende trap	superlatief	de <u>grootste</u> , het <u>grootst(e)</u> , <u>meest gelezen</u> krant	
3.3.4 werkwoord				
3.3.4.1 WERKWOORDSVORMEN				
	*# werkwoord	verbum		
	vervoegde vorm	finiete vorm		Zie ook 3.2.5.2.
	*# persoonsvorm	vervoegde werkwoordsvorm, vervoegd werkwoord, finiete werkwoordsvorm	ik speel, jij speelt, zij speelt, wij spelen, jullie spelen, zij spelen ik hoopte <u>gaat</u> u zitten men <u>neme</u> een ei, <u>leve</u> de vakantie	De persoonsvorm congrueert met het onderwerp in persoon en getal. Bovendien vertoont hij ook kenmerken van de werkwoordstijd en werkwoordswijs (indicatief of conjunctief). Zie ook 3.2.5.2.
	getal	numerus		

*# enkelvoud			
*# meervoud			
*# persoon			
*# eerste persoon		ik <u>speel</u> , wij <u>liepen</u>	
*# tweede persoon		jij <u>speelt</u> , jullie <u>liepen</u>	
*# derde persoon		hij, zij, het <u>speelt</u> , zij <u>liepen</u>	
congruentie	overeenkomst, vormovereenkomst	ik speel, hij speelt, wij <u>spelen</u> een klein <u>huis</u> , een kleine <u>taart</u> , kleine <u>huizen</u>	Congruentie houdt in dat de vorm van een woord afhankelijk is van een ander woord of andere woordgroep in de omgeving. Zo komt een persoonsvorm qua vorm overeen met de persoon en het getal van de woordgroep die onderwerp is. Een bijvoeglijk naamwoord congrueert (al dan niet verbogen) met het bijbehorende zelfstandig naamwoord.
niet-vervoegde vorm	infiniete vorm		
*# infinitief	onbepaalde wijs, noemvorm, hele werkwoord, woordenboekvorm	dansen, lopen, worden	
imperatief	gebiedende wijs	dans, loop, word, ga, <u>had</u> toch gewacht	Zie ook 3.3.4.3.
deelwoord	participium		
tegenwoordig deelwoord	participium presens, onvoltooid deelwoord	dansend, dansende, wordend	De term 'tegenwoordig deelwoord' wordt veel vaker gebruikt dan de andere. Ook de ANS geeft de voorkeur aan 'tegenwoordig deelwoord' hoewel 'onvoltooid deelwoord' meer parallel zou zijn met 'voltooid deelwoord'. Vergelijk: F. <i>participe présent</i> , E. <i>present participle</i> .
# voltooid deelwoord	participium perfectum, verleden deelwoord	gedanst, gelopen, geworden	

3.3.4.2 TEMPUS

*# tijd, werkwoordstijd	tempus		De grammaticale tijd heeft weinig met het tijdsbegrip te maken, maar heeft voornamelijk betrekking op bepaalde werkwoordsvormen, namelijk die van de tegenwoordige en de verleden tijd.
hoofdtijden		spelen, speelde, gespeeld timen, timede, getimed springen, sprong, gesprongen lachen, lachte, gelachen	Met hoofdtijden bedoelt men drie vormen van een werkwoord: infinitief, persoonsvorm 1ste persoon onvoltooid verleden tijd en voltooid deelwoord. Deze hoofdtijden worden in de Woordenlijst en in de woordenboeken vermeld.
# onvoltooide tijd			
*# tegenwoordige tijd	onvoltooid tegenwoordige tijd, presens	hij speelt	
*# verleden tijd	onvoltooid verleden tijd, imperfectum, preteritum	hij speelde	
# toekomstige tijd	onvoltooid toekomstige tijd, futurum	hij zal spelen	De toekomstige tijd bestaat niet als aparte werkwoordsvorm in het Nederlands, Engels en Duits, wel in het Frans. Toekomst als semantisch begrip wordt in het Nederlands veelal op een andere manier onder woorden gebracht, bv. door een bepaling van tijd zoals <i>morgen</i> , <i>volgend jaar</i> .

# voltooid tijd			Voltooid tijden bestaan niet als aparte werkwoordsvorm in het Nederlands, Frans, Engels en Duits.
voltooid tegenwoordige tijd	perfectum	hij heeft gespeeld	Een combinatie van perfectisch hulpwerkwoord (<i>hebben, zijn</i>) en voltooid deelwoord. Zie ook 3.3.4.4.
voltooid verleden tijd	plusquamperfectum	hij had gespeeld	Een combinatie van perfectisch hulpwerkwoord (<i>hebben, zijn</i>) en voltooid deelwoord. Zie ook 3.3.4.4.
voltooid toekomstige tijd	futurum exactum	hij zal gespeeld hebben	Een combinatie van <i>zullen</i> , perfectisch hulpwerkwoord (<i>hebben, zijn</i>) en voltooid deelwoord. Zie ook 3.3.4.4.

3.3.4.3 WERKWOORDSWIJZEN

indicatief	aantonende wijs	hij <u>neemt</u> een ei	
imperatief	gebiedende wijs	dans, loop, word, ga <u>had</u> toch gewacht <u>stel</u> even dat je een miljoen wint <u>geef</u> hem een pen en hij begint te tekenen	Zie ook 3.3.4.1. Imperatief valt niet samen met bevelende zin (zie 4.3.2) of verzoek / bevel (zie 7.3).
conjunctief	aanvoegende wijs	men <u>neme</u> een ei, <u>moge</u> hij slagen, <u>leve</u> de koning	Het begrip optatief (wensende wijs; Oudgrieks) wordt niet opgenomen omdat het in het Nederlands helemaal samenvalt met conjunctief.

3.3.4.4 WERKWOORDSOORTEN

zelfstandig werkwoord			Alle werkwoorden buiten koppelwerkwoorden en hulpwerkwoorden zijn zelfstandig werkwoord.
overgankelijk werkwoord	transitief werkwoord	eten, geven, zien	Een overgankelijk werkwoord is een werkwoord dat door een lijdend voorwerp (bv. <i>hij eet vlees</i>) aangevuld wordt. Bij een aantal werkwoorden kan het lijdend voorwerp onuitgesproken blijven, bv. <i>hij eet niet</i> .
onovergankelijk werkwoord	intransitief werkwoord	blozen, gaan, overnachten	
wederkerend werkwoord	reflexief werkwoord	zich vergissen	
onpersoonlijk werkwoord		regenen, sneeuwen	Een onpersoonlijk werkwoord heeft het loos (betekenislege) onderwerp <i>het</i> .
koppelwerkwoord	copula		
# hulpwerkwoord			
perfectisch hulpwerkwoord	hulpwerkwoord van tijd	hij <u>heeft</u> gelopen, we <u>zijn</u> gevallen	
passief hulpwerkwoord	hulpwerkwoord van de lijdende vorm	ze <u>werden</u> gezien, ze <u>zijn</u> gezien	
modaal hulpwerkwoord	hulpwerkwoord van modaliteit	zullen, kunnen, moeten, mogen, willen	

3.3.5 voornaamwoord

# voornaamwoord	pronomen		
zelfstandig voornaamwoord		<u>hij</u> komt, <u>dat</u> is een gekke vraag, <u>allen</u> waren tevreden	
bijvoeglijk voornaamwoord		<u>zijn</u> komst, <u>die</u> vraag, <u>alle</u> mensen	
# persoonlijk voornaamwoord	pronomen personale		
persoon			
eerste persoon		ik, mij, me; wij, we, ons	
tweede persoon		jij, je; u, gij, ge; jullie	
derde persoon		hij; zij, ze; het	
# bezittelijk voornaamwoord	possessief pronomen	mijn, ons, onze; jouw, je; jullie, je; zijn, haar; hun	
# aanwijzend voornaamwoord	demonstratief pronomen	deze, dit; die, dat degene, diegene, datgene	De voornaamwoorden <i>degene</i> , <i>diegene</i> , <i>datgene</i> worden in sommige grammatica's en in Van Dale 'bepalingaankondigend voornaamwoord' genoemd.
wederkerend voornaamwoord	reflexief pronomen	me / mezelf, zich / zichzelf jullie hebben <u>je</u> vergist	
wederkerig voornaamwoord	reciprook pronomen, reciproque pronomen, wederzijds voornaamwoord	mekaar, elkaar, elkander	
betrekkelijk voornaamwoord	relatief pronomen	die, dat, wat, hetgeen, welk, welke, wiens, wier	Zie ook 'antecedent' (4.3.5).
# vragend voornaamwoord	interrogatief pronomen	wie, wat, wat voor, welk, welke, wiens, wier	
onbepaald voornaamwoord	indefinitief pronomen	alle, elk, iemand, iets, sommige	

3.3.6 voorzetsel

# voorzetsel	prepositie		
voorzetseluitdrukking		door middel van, met het oog op, omwille van	
achterzetsel	achtergeplaatst voorzetsel, postpositie	zij danste de tuin <u>in</u> , hij liep naar de brug <u>toe</u> , door de eeuwen <u>heen</u> , met zijn tijd <u>mee</u> , tot tranen <u>toe</u> bewogen	

3.3.7 voegwoord

voegwoord	conjunctie		
nevenschikkend voegwoord		en, of, maar, want	
onderschikkend voegwoord		dat, of, hoewel, om (te + infinitief)	

3.3.8 bijwoord				
	bijwoord	adverbium	niet, graag, dikwijls, wel, mee, (de deur is) toe, heen, ook, dus, echter, namelijk, tenminste	
	voornaamwoordelijk bijwoord		erin, daarmee, waarop, <u>waar</u> (reken je) <u>op</u> , erbovenop ik dacht <u>ergens aan</u> hierlangs	Dit zijn bijwoorden die ontstaan zijn uit een combinatie van een voorzetsel met een voornaamwoord (<i>in + het</i> → <i>erin</i> ; <i>naar dat</i> → <i>daarnaartoe</i> ; <i>aan niets</i> → <i>nergens aan</i>) of met een bijwoord van plaats (<i>langs + daar</i> → <i>daarlangs</i>)
	voegwoordelijk bijwoord		bovendien, ook, immers, echter, bijgevolg het licht brandt, <u>dus</u> zijn ze thuis	Een voegwoordelijk bijwoord is een bijwoord met een semantisch verbindende functie, net zoals een voegwoord.
	voorzetselbijwoord		- we waren <u>boven</u> , het eten is <u>op</u> - <u>boven</u> op de kast, <u>achter</u> in de tuin	Een voorzetselbijwoord is een voorzetsel dat als bijwoord fungeert, eventueel als bepaling bij een voorzetselgroep.
3.3.9 telwoord				
	# telwoord	numerale		
	bepaald telwoord		tien, nul, beide	Een bepaald telwoord duidt een precies aantal aan.
	onbepaald telwoord		veel, sommige, zoveel	Een onbepaald telwoord duidt geen precies aantal aan.
	hoofdtelwoord		tien, nul, eenendertig, beide	
	rangtelwoord		tiende, nulde, eenendertigste, zoveelste	
3.3.10 TUSSENWERPSEL				
	tussenwerpsel	interjectie	ja, nee, proficiat, zeg, nou, hop	

4 SYNTACTISCH DOMEIN – WOORDGROEPEN EN ZINNEN

4.1 WOORDGROEPEN

*# woordgroep	constituent, syntagma		Een woordgroep of constituent (E. phrase, F. syntagme, D. Phrase, Syntagma) is een syntactische eenheid die vaak van een grotere structuur, een andere woordgroep of een zin, deel uitmaakt. Bij de term woordgroep denken we vooral aan de interne structuur (binnenbouw) van zo'n eenheid. Omdat een woordgroep ook uit één enkel woord kan bestaan is het element 'groep' in de naam wat misleidend. Toch wordt – zeker in onderwijscontexten – de term 'woordgroep' veel frequenter gebruikt dan 'constituent' of 'syntagma'. Voor de functie van woordgroepen in de zin zie zinsdelen (4.2).
kern	hoofd	dure <u>wijn</u> , <u>die</u> van ons, <u>zwart</u> van het vuil, bijna <u>nooit</u> , <u>op</u> de berg, <u>dat</u> ik ziek ben, (omdat ze op ons een beroep) hadden willen <u>doen</u>	Een woordgroep heeft een niet-weglaatbare kern waar rond de woordgroep syntactisch opgebouwd is: zelfstandig naamwoord, voornaamwoord, bijvoeglijk naamwoord, bijwoord, voorzetsel, voegwoord, werkwoord. Tevens bepaalt de kern de syntactische mogelijkheden van de woordgroep als geheel.
zinsdeelstuk		de jongens <u>van de burenen</u> , de kinderen <u>die ziek zijn</u> , het feit <u>dat de aarde rond is</u> , een <u>erg zieke</u> jongen, een <u>erg</u> zieke jongen, de jongen was <u>erg</u> ziek	Een zinsdeelstuk is een stuk van een woordgroep die zelf zinsdeel (zie 4.2) of zinsdeelstuk is. Het vormt een nadere voor- of nabepaling bij de kern van die woordgroep.

4.1.1. naamwoordgroep

naamwoordwoordgroep	nominale constituent, naamwoordelijke groep, naamwoordelijke constituent	wijn, dure wijn, een fles wijn, een fles port of sherry, Jan, een kilo tomaten, dat grote huis van jullie, de jongens en meisjes van de derde klas, die van mij, iemand onder jullie, hij die dat zegt	'Naamwoordgroep' is een overkoepelende term voor zelfstandignaamwoordgroep en voornaamwoordgroep. Het is dus een woordgroep met een zelfstandig naamwoord of voornaamwoord als kern'.
---------------------	--	--	---

4.1.2 zelfstandignaamwoordgroep

zelfstandignaamwoordgroep		dure wijn, een fles wijn, de jongens en meisjes van de derde klas, Jan, onze Jan	Een zelfstandignaamwoordgroep heeft als kern een zelfstandig naamwoord.
determinator		<u>een</u> boek, <u>die</u> boeken, <u>mijn</u> tante, <u>zulke</u> mensen, <u>alle</u> huizen, <u>welke</u> straat	Een determinator geeft de bepaaldheid en het getal van de kern aan, naast eventuele andere informatie. Het begrip determinator omvat o.m. lidwoorden, bezittelijke, bijvoeglijk gebruikte aanwijzende, vragende en onbepaalde voornaamwoorden.
voorbepaling		de <u>oude</u> man	
nabepaling		- studenten uit <u>Gent</u> , iets <u>nieuws</u> , de bewering <u>die betwist wordt</u> - een eis <u>tot schadevergoeding</u> , de vraag <u>of alcohol een drug is</u> , de bewering <u>dat de aarde plat is</u> , een oproep <u>(om) deel te nemen</u>	
bijstelling	appositie	De Gaulle, <u>een vroeger Frans president</u> , verzette zich vruchteloos	Een bijstelling is een bepaalde vorm van nabepaling, vergelijkbaar met een uitbreidende betrekkelijke bijzin.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
4.1.3 voornaamwoordgroep				
	voornaamwoordgroep	pronominale constituent	die van mij, iemand onder jullie, hij die dat zegt	Een voornaamwoordgroep heeft als kern een zelfstandig (gebruikt) voornaamwoord.
	nabepaling		hij <u>die dat zegt</u> , datgene <u>wat we niet zien</u> , iemand <u>uit Gent</u> , iets <u>vreselijks</u>	
4.1.4 bijvoeglijknaamwoordgroep				
	bijvoeglijknaamwoordgroep	adjectivische constituent	blij, heel blij, ouder dan ik, mooi om te zien, twaalf jaar oud, bleek van angst	
	voorbepaling		<u>heel</u> blij, <u>twaalf jaar</u> oud	
	nabepaling		bleek <u>van angst</u> , ouder <u>dan ik</u> , mooi <u>om te zien</u>	
4.1.5 bijwoordgroep				
	bijwoordgroep	adverbiale constituent, bijwoordelijke constituent	bijna altijd, gisteren om vijf uur	
	voorbepaling		<u>bi</u> na altijd, <u>erg</u> vaak	
	nabepaling		gisteren <u>om vijf uur</u>	
4.1.6 voorzetselgroep				
	voorzetselgroep	voorzetselconstituent	op die weg, tien jaar <u>na de feiten</u> , <u>daarop</u> reken ik, <u>daar</u> reken ik <u>op</u>	
4.1.7 voegwoordgroep				
	voegwoordgroep		hij is rijker <u>dan ik</u> , hij komt niet <u>omdat hij ziek is</u> , hij nam ontslag <u>om een oplossing mogelijk te maken</u>	
4.1.8 werkwoordgroep				
	werkwoordgroep	werkwoordelijke groep, werkwoordcluster	ik <u>ben</u> nooit dol op vis <u>geweest</u> hij <u>moet</u> van de paddenstoelen erg ziek <u>geworden zijn</u> ik had dat <u>willen kunnen meemaken</u> ze <u>zijn</u> de marathon <u>a</u> an het lopen hij <u>ligt</u> in de tuin <u>te slapen</u> ... omdat hij in de tuin <u>ligt te slapen</u> ... om hun een cadeautje <u>te kunnen geven</u> zoiets <u>te kunnen meemaken</u> is fantastisch zoiets <u>kunnen meemaken</u> is fantastisch	De werkwoordgroep omvat de met elkaar samenhangende werkwoorden in een zin of beknopte bijzin: persoonsvorm, hulpwerkwoorden en het hoofdwerkwoord. In een hoofdzin is de persoonsvorm gescheiden van de rest van de werkwoordgroep; in een bijzin vormt de werkwoordgroep een ‘werkwoordelijke eindgroep’ (zie onder). In een beknopte bijzin is er geen persoonsvorm.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	werkwoordelijke eindgroep		... omdat ze op ons <u>hadden willen kunnen rekenen</u> ... dat ze op ons een beroep <u>hebben gedaan</u> ... omdat hij ziek <u>moet zijn geworden</u>	De werkwoordelijke eindgroep bestaat uit de groep werkwoorden aan het einde van een zin. In een bijzin hoort daar ook de persoonsvorm bij, en vallen werkwoordgroep en werkwoordelijke eindgroep helemaal samen.
	ondoordringbaarheid		ik had haar er <u>willen op wijzen</u> dat ...(correct: op <u>willen wijzen</u>), ... omdat er meer geld <u>zal</u> nodig <u>zijn</u> (correct: ... nodig <u>zal zijn</u>)	De werkwoordelijke eindgroep kan in Standaardnederlands niet doorbroken worden door een woord of woordgroep van elders in de zin.
4.1.9 samengestelde woordgroepen				
	nevengeschikte woordgroep	aaneenschakelende woordgroep	een jongen of een meisje, boeken en tijdschriften, we waren <u>moe maar tevreden</u> , dat was <u>gisteren of eergisteren</u> , ze zongen en dansten, om <u>in te slikken of op te lossen</u> , <u>Jan of Piet</u> heeft het gedaan	
	samentrekking		zon- en feestdagen, weerman of -vrouw, bekende kunstenaars of minder bekende [], in de zomer of [] de herfst, zowel in een gesloten [] als [] open lettergreep, wij gaan naar Frankrijk en zij [] naar Duitsland	
4.2 ZINSDLEN				
	*# zinsdeel			Het begrip zinsdeel heeft betrekking op de syntactische en semantische functie van woordgroepen (ook eenwoordige) en zinnen binnen zinnen. Daarbij is er een nauwe band tussen de syntactische en de semantische functie. (1) Er wordt gekeken naar formeel-syntactische eigenschappen (plaatsings-, woordorde- en combinatiemogelijkheden). (2) Er wordt ook gekeken naar de semantische functies van zinsdelen (zie 5.2.3).
	zinsdeelstuk		de jongens <u>van de burens</u> , de kinderen <u>die ziek zijn</u> , het feit <u>dat de aarde rond is</u> , een <u>erg zieke</u> jongen, een <u>erg zieke</u> jongen, de jongen was <u>erg ziek</u>	Een zinsdeelstuk is zelf geen zinsdeel maar een stuk van een woordgroep die zelf zinsdeel of zinsdeelstuk is. Het vormt een nadere voor- of nabepaling bij de kern van die woordgroep (zie 4.1).
	predicaat		Ze <u>zijn vreselijk ziek geworden</u> in Spanje. Hij <u>is</u> nog altijd <u>dol op chocola</u> . Hij <u>geeft de kinderen een cadeautje voor hun verjaardag</u> . Natuurlijk <u>hebben we zondag met z'n allen Mariës verjaardag gevierd</u> . Ik <u>ben</u> nooit <u>in Spanje geweest</u> .	Het predicaat omvat meerdere zinsdelen, namelijk alles wat in een zin over het grammaticale onderwerp wordt gezegd. Bepalingen die iets zeggen over die verbinding van onderwerp en predicaat, zoals <i>nog altijd</i> , <i>natuurlijk</i> , <i>nooit</i> , maken zelf geen deel uit van het predicaat. Zinnen met zo'n bepaling kunnen geparafraseerd worden als: het is ... zo dat. Het predicaat is iets anders dan het gezegde (zie Inleiding 1.8 en 4.2.1).

4.2.1 gezegde

gezegde	zinsrelator	we <u>geven</u> de kinderen een boek	Het gezegde legt de syntactische en semantische verbinding (relatie) met de verschillende andere centrale, essentiële zinsdelen: onderwerp en aanvullingen (voorwerpen of objecten en complementen). Zo is er een bijzondere relatie tussen het gezegde <i>geven</i> en de zinsdelen <i>we</i> , <i>de kinderen</i> en <i>een boek</i> . 'Gezegde' is een overkoepelende term voor werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde.
naamwoordelijk gezegde	gezegde, copulatief gezegde, predicaat	Jan <u>is</u> mijn broer, hij <u>werd</u> ziek	Een naamwoordelijk gezegde heeft als kern een naamwoordelijk deel dat verbonden is met een koppelwerkwoord.
naamwoordelijk deel van het (naamwoordelijk) gezegde	predicaatsnomen	Jan <u>is</u> mijn broer, ik ben <u>in mijn sas</u> , zij blijft <u>trouw</u> aan haar woord	
werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde		Jan <u>is</u> mijn broer, ik <u>ben</u> ziek <u>geweest</u> , hij <u>schijnt</u> ziek <u>te zijn</u> , hij <u>wil</u> weer gezond <u>worden</u>	
werkwoordelijk gezegde		we <u>gaven</u> de kinderen een boek, we <u>hebben</u> een boek <u>gelezen</u> ze <u>brachten</u> het bedrog <u>aan het licht</u>	
werkwoordelijk deel van het werkwoordelijk gezegde		we <u>gaven</u> de kinderen een boek, we <u>hebben</u> een boek <u>gelezen</u> , hij <u>vergiste</u> zich	Het werkwoordelijk deel heeft als kern een hoofdwkwoord, al dan niet gecombineerd met een hulpwerkwoord (zie 3.3.4.4).
niet-werkwoordelijk deel van het werkwoordelijk gezegde		hij vergiste <u>zich</u> ze wilden voor ons <u>in de bres</u> springen, ze heeft <u>de pik</u> op me ik heb <u>het</u> koud	Het niet-werkwoordelijke deel omvat onder meer een verplicht wederkerend voornaamwoord, een deel van een werkwoordelijke uitdrukking met een figuurlijke betekenis, of een zogenaamd loos lijdend voorwerp <i>het</i> (zie onder). Het niet-werkwoordelijk deel vormt een geheel met het hoofdwkwoord.
hoofdwkwoord	zinswerkwoord	we zullen de kinderen een boek <u>geven</u> , we hebben een boek <u>gelezen</u>	Het hoofdwkwoord is een zelfstandig werkwoord dat de kern van het werkwoordelijk gezegde vormt. De andere centrale zinsdelen zijn direct met die betekenis kern verbonden.

4.2.2 onderwerp

*# onderwerp	subject		Hier wordt het grammaticale onderwerp bedoeld, niet het thema of topic waarover een uitspraak wordt gedaan, iets wat in de omgangstaal ook 'onderwerp' wordt genoemd.
loos onderwerp		<u>het</u> regent	
voorlopig onderwerp		<u>het</u> is vreemd dat Jan afwezig is	
plaatsonderwerp		<u>er</u> werd gelachen, gisteren is <u>er</u> een vreselijk ongeval gebeurd	
congruentie onderwerp – persoonsvorm			
persoonscongruentie			
getalscongruentie			

4.2.3 aanvullingen

Er wordt principieel onderscheid gemaakt tussen aanvullingen (voorwerpen, objecten, complementen) enerzijds, en bepalingen anderzijds. De aanvullingen zijn centrale, essentiële, zinsdelen: ze hebben een nauwe syntactisch-semanticke relatie met het gezegde. De bepalingen zijn veel meer perifeer.

aanvulling	complement		Behalve het onderwerp horen bij een gezegde een of meer nauw aansluitende aanvullingen die in de grammatica's met de uiteenlopende termen voorwerp, object en complement benoemd worden. 'Complement' betekent hetzelfde als 'aanvulling'. Naast deze termen werden en worden in de vakliteratuur nog verschillende andere termen gebruikt.
# lijdend voorwerp	direct object	ik zie <u>het huis</u>	
loos lijdend voorwerp		ik heb <u>het</u> warm	Een loos lijdend voorwerp wordt ook wel opgevat als niet-werkwoordelijk deel van het werkwoordelijk gezegde (zie boven).
voorlopig lijdend voorwerp		ik betreur <u>het</u> weggebleven te zijn ik geloof <u>het</u> niet dat het schilderij vernietigd is	
handelend voorwerp	(passieve) <i>door</i> -bepaling, handelende persoon, (bijwoordelijke) bepaling van de handelende persoon	er werd een onderzoek gestart <u>door de politie</u> , het kind was <u>door een hond</u> gebeten	Dit zinsdeel wordt tot de voorwerpen gerekend wegens zijn nauwe band met het gezegde.
indirect object			De term 'indirect object' overkoepelt in de Nederlandse grammatica's een aantal verschillende 'voorwerpen' waaronder meewerkend voorwerp, belanghebbend voorwerp en voorzetselvoorwerp, maar soms ook nog andere, bv. ondervindend voorwerp, ethische datief, possessieve datief. Zie daarvoor de ANS.
# meewerkend voorwerp		ik geef het cadeau <u>aan Louise</u> , ik geef <u>haar</u> het cadeau, zoiets lukt <u>mij</u> nooit	
belanghebbend voorwerp		hij schonk <u>ons</u> een borrel in, hij schonk een borrel <u>voor ons</u> in	
voorzetselvoorwerp	prepositieobject, voorzetselobject	ze houden <u>van snoep</u> , ze zijn dol <u>op snoep</u> , hij is zich <u>van de feiten</u> bewust	
oorzakelijk voorwerp		ze zijn <u>hun snoep</u> kwijt, hij is zich <u>de feiten</u> niet bewust	Het oorzakelijk voorwerp is een aanvulling bij een aantal naamwoordelijke gezegdes zoals <i>beu, bijster, gewend, meester, schuldig, waard zijn / worden</i> enz. Syntactisch en semantisch is er een sterke overeenkomst tussen oorzakelijk voorwerp enerzijds, en lijdend en voorzetselvoorwerp anderzijds.
plaatsobject	plaatsvoorwerp, plaatscomplement, plaatsbepaling, bepaling van plaats	hij woont <u>in Brussel</u> , we bevinden ons <u>bij het kruispunt</u> , de kip zit al een uur <u>in de oven</u> , de bal ligt <u>op de kast</u> , Piet was <u>in de tuin</u>	We spreken van een plaatsobject wanneer de zin in eerste instantie de ruimtelijke situering van het onderwerp aangeeft. De term bepaling van plaats kan beter gebruikt worden om één welbepaalde subcategorie van bijwoordelijke bepalingen aan te duiden. Het is duidelijker systematisch te onderscheiden tussen voorwerpen (objecten, complementen) en bepalingen.
richtingsobject	richtingsvoorwerp, richtingscomplement, richtingsbepaling	hij kwam <u>van het dak af</u> ik haal de kip <u>uit de oven</u> ik begaf me <u>naar het stadhuis</u> ik leg de bal <u>op de kast</u>	Richtingsobject omvat twee aspecten van een beweging: vanwaar (oorsprong) en waarnaartoe (doel). Wegens de nauwe band met het gezegde is de term bepaling hier niet geschikt. Sommigen, o.m. Van Dale, vatten <i>af</i> op als een scheidbaar deel van een scheidbaar werkwoord <i>afkomen</i> .

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	maatobject	maatcomplement	hij weegt <u>80 kilo</u> , het boek kost <u>15 euro</u> , de club telt <u>zeer veel leden</u>	
	specificerend complement		hij heet <u>Jan</u> , die soep ruikt <u>bedorven</u> , de taart smaakt <u>voortreffelijk</u> , deze wijn smaakt <u>naar limonade</u>	Dit complement specificeert een facet (naam of kwaliteit) van de door het onderwerp genoemde entiteit.
	predicatief complement	bepaling van gesteldheid volgens de handeling, resultatieve bepaling (van gesteldheid), resultaatsgezegde, oordeelsgezegde	hij verft de deur <u>groen</u> , de vaas viel <u>in stukken</u> , hij maakt de buis <u>stuk</u> , ik vind het boek <u>een meesterwerk</u>	Een predicatief complement staat in een naamwoordelijkgezegderelatie met een ander zinsdeel. Zo is er in <i>de deur is groen</i> een naamwoordelijkgezegderelatie van <i>groen</i> met <i>de deur</i> .
4.2.4 bepalingen				
	bepaling			Onder de noemer 'bepaling' vallen zinsdelen met tal van uiteenlopende betekenisrelaties tot de zin of tot een zinsdeel. Deze bepalingen zijn minder nauw met het gezegde verbonden dan het onderwerp of de bovengenoemde aanvullingen. Bepalingen kunnen makkelijker wegvallen.
	bepaling van gesteldheid	predicatieve toevoeging	<u>zingend</u> liepen ze door het bos wij kochten <u>elk</u> / <u>allen</u> / <u>allemaal</u> een cadeautje	
	bijwoordelijke bepaling	adverbiale bepaling	<u>in Antwerpen</u> vind je meer dan 200 nationaliteiten, <u>in de kast</u> is het donker, ik schrok <u>erg</u> , ik schrok <u>toen hij dat zei</u> , ik word gek <u>van het lawaai</u> , we lezen <u>voor het plezier</u> , we lezen <u>omdat we ervan houden</u> , we lezen <u>om ons te informer</u> , <u>waarschijnlijk</u> heb je gelijk, ik weet het niet, je hoeft <u>nauwelijks</u> moeite te doen	Hier is wegens de grote aantallen niet nader onderscheiden tussen de vele denkbare typen bijwoordelijke bepaling zoals bepaling van: plaats, tijd, oorzaak, gevolg, middel, doel, toegeving, oorzaak, reden, vergelijking, voorwaarde, beperking, graad, wijze, ontkenning, modaliteit enz. Alleen de bepaling van plaats is bij wijze van voorbeeld apart in de lijst opgenomen.
	(bijwoordelijke) bepaling van plaats	plaatsbepaling	<u>in Antwerpen</u> vind je meer dan 200 nationaliteiten, <u>in de kast</u> is het donker	De (bijwoordelijke) bepaling van plaats moet onderscheiden worden van het plaatsobject (zie 4.2.3).
	ontkenning	negatie	niet, nooit, nauwelijks	De ontkenning wordt vaak als een van de vele types van bijwoordelijke bepaling opgevat, maar geregeld ook als een aparte categorie.
4.3 ZINNEN				
4.3.1 zin				
	*# zin			
4.3.2 zinssoorten				
	zinssoort	zinstype		De hiernavolgende vier grote zinssoorten worden in de grammatica traditioneel behandeld binnen het syntactische domein. Het onderscheid berust op bepaalde – slechts gedeeltelijk onderscheidende – syntactische kenmerken, zoals woordvolgorde en plaats van de persoonsvorm, maar ook op hun pragmatisch-communicatieve functie. In feite gaat het dus ook over taalhandelingen (zie daarvoor 7, pragmatisch domein). Er wordt ook een verband gelegd met modaliteit (zie 5.3.1).

mededelende zin	stellende zin, beweerende zin, declaratieve zin	ik kom mee	
vragende zin	vraagzin, interrogatieve zin		
ja-nee-vraag	inversievraag, twijfelvraag	kom je mee?	
aanhangselvraag		je komt mee, nietwaar? je wist het niet, hè?	Aanhangselvragen zijn suggestieve ja-nee-vragen, ze vertonen gelijkenis met Engelse tag questions.
vraagwoordvraag	leemtevraag	wanneer start het project?	
bevelende zin	bevelzin, gebiedende zin, imperatiefzin, imperatieve zin	doe mee gaat u zitten opkrassen! still!, stilte!	Let op: een 'imperatiefzin' is een zin beginnend met een imperatiefvorm van het werkwoord (zie ook 3.3.4.3). In de eindtermen 2de graad aso, kso en tso staat de minder algemeen gebruikte en daarom niet-aanbevolen term 'gebiedende zin'.
uitroepende zin	exclamatieve zin, uitroepzin	wat een ellendige mensen! plezier dat we hebben gemaakt!	
wensende zin	wenszin	was ik maar thuis gebleven hadden we dat maar vroeger geweten leve de vakantie het moge duidelijk zijn	Zie ook wensmodaliteit (5.3.1).

4.3.3 actieve en passieve zinnen

actieve zin	zin in de bedrijvende vorm, bedrijvende zin	de directeur nodigt ons uit	
passieve zin	zin in de lijdende vorm, lijdende zin	we worden door de directeur uitgenodigd	

4.3.4 zinscomplexiteit

enkelvoudige zin			
samengestelde zin			
nevenschikking	aaneenschakeling, coördinatie		
nevengeschikte zin			
onderschikking	subordinatie		
hoofdzin	zelfstandige zin	<u>ik ben blij</u> <u>ik was blij toen hij binnenkwam</u>	Een hoofdzin is een volledige zin die op zichzelf staat. Hij kan zelf bijzinnen bevatten, en hangt zelf niet af van een andere zin.
rompzin		<u>ik was blij</u> toen hij binnenkwam	Een rompzin is een hoofdzin zonder zijn bijzinnen.
bijzin	afhankelijke zin, ondergeschikte zin	ik was blij <u>toen hij binnenkwam</u> hij vroeg <u>wie meekwam</u>	Een bijzin is zelf ingebed in een andere zin.

4.3.5 bijzinnen

zelfstandige bijzin		<u>dat je meedoet</u> is vriendelijk	Een zelfstandige bijzin is een bijzin die op zich de functie van een zinsdeel heeft, bv. onderwerp, bijwoordelijke bepaling.
onderwerpszin	subjectzin	<u>dat je meedoet</u> is vriendelijk	
voorwerpszin	objectzin	ik geloof <u>dat hij ziek is</u> hij vraagt <u>of je ook komt</u> we rekenen erop <u>dat je meekomt</u>	
directe rede		Jan dacht: " <u>Ik mag gerust zijn.</u> "	
indirecte rede		Jan dacht <u>dat hij gerust mocht zijn</u>	
semidirecte rede	erlebte rede, pseudodirecte rede, vrije indirecte rede	<u>hij kon gerust zijn</u> , dacht hij	
bijwoordelijke bijzin		<u>terwijl we met vakantie waren</u> , brandde ons huis af	
bijvoeglijke bijzin			Een bijvoeglijke bijzin is zelf geen zinsdeel maar een zinsdeelstuk met de functie van nabepaling (zie 4.1 en 4.2). Hierna volgen enkele types van bijvoeglijke bijzinnen.
betrekkelijke bijzin	relatiefzin, relatieve bijzin	het feit <u>dat verzwegen wordt</u>	
beperkende betrekkelijke bijzin	restrictieve betrekkelijke bijzin	de kinderen <u>die aardig zijn</u> , krijgen een bal [de andere kinderen niet]	
uitbreidende betrekkelijke bijzin	niet-restrictieve betrekkelijke bijzin	de kinderen, <u>die aardig zijn</u> , krijgen een bal [alle kinderen zijn aardig]	
antecedent		<u>de kinderen</u> die aardig zijn <u>het jongetje</u> dat we gezien hebben	
complementszin		de belofte <u>dat ze zouden komen</u> , de belofte <u>om te komen</u> , het feit <u>dat de aarde rond is</u>	Een complementszin vormt de aanvulling (het complement) bij een zelfstandig naamwoord dat kern is van een zelfstandignaamwoordgroep.
beknopte bijzin	infiniete bijzin	de belofte <u>om te komen</u> , <u>zonder betaald te hebben</u> vertrokken ze, <u>nauwelijks aangekomen</u> vielen de kinderen in slaap	Een beknopte bijzin is een bijzin zonder expliciet uitgedrukt onderwerp en met een te+infinitiesconstructie of een deelwoordconstructie. Hij verschilt daarin van een 'finiete bijzin', d.i. een bijzin met onderwerp en persoonsvorm.

4.4 WOORDVOLGORDE

woordvolgorde			Woordvolgorde heeft betrekking op de onderlinge ordening van woorden in een woordgroep, en van zinsdelen in een zin.
zinsplaats			De bouw van een zin wordt gekenmerkt doordat zinsdelen en zinsdeelstukken op bepaalde plaatsen in een zin kunnen voorkomen, en niet op andere.
hoofdzinsvolgorde			In een hoofdzin staat de persoonsvorm vooraan, meestal op de tweede plaats, en staan de andere werkwoorden van de werkwoordgroep achteraan.
bijzinsvolgorde			In een bijzin staat de persoonsvorm samen met de rest van de werkwoordgroep, samen de werkwoordelijke eindgroep (zie 4.1.8), achteraan.

	tangconstructie		we <u>zijn</u> zonder veel problemen naar huis <u>gegaan</u> Daniël <u>rondde</u> de scherpe kantjes <u>af</u> ik denk <u>dat</u> ze een uur te vroeg <u>zijn</u> <u>vertrokken</u>	Met tangconstructie wordt bedoeld dat een zin twee polen (zinsplaatsen) bevat met een sterke onderlinge samenhang. Zo wordt in een hoofdzin de eerste pool gevormd door de persoonsvorm vooraan, in een bijzin door het beginwoord van de bijzin (voegwoord, betrekkelijk voornaamwoord en dgl.). De tweede pool van hoofd- en bijzin wordt gevormd door de (groep) (werk)woorden achteraan.
	aanloop	linksdislocatie, voorlopig zinsdeel	<u>die film</u> , heb je die al gezien? <u>in Rome</u> , daar ben ik nog niet geweest	Een zinsdeel dat nog voor de eerste zinsplaats komt, en daarna in de zin zelf met behulp van een verwijswoord herhaald wordt.
	uitloop	rechtsdislocatie, herhaald zinsdeel	heb je hem al gezien, <u>die film</u> ? we zijn daar al geweest, <u>in Rome</u>	Een zinsdeel dat na de laatste zinsplaats komt, rechts van de tweede pool in een tangconstructie. Het wordt in de zin zelf aangekondigd door een verwijswoord.
	inversie		morgen <u>vertrekken we</u> naar Duitsland <u>heb je</u> die film al gezien? waar <u>hebben we</u> elkaar vroeger ontmoet?	Met 'inversie' wordt de constructie bedoeld waarbij het onderwerp in een hoofdzin volgt op de persoonsvorm.
	groene volgorde		... dat hij niet gekomen is, ... dat hij ziek geworden moet zijn, ... dat je haar niet gezien kunt hebben	In de groene volgorde staat het voltooid deelwoord van het hoofdwerkwoord aan het begin van de werkwoordelijke eindgroep en gaat het vooraf aan de persoonsvorm.
	rode volgorde		... dat hij niet is gekomen, ... dat hij ziek moet zijn geworden, ... dat je haar niet kunt hebben gezien	In de rode volgorde staat het voltooid deelwoord van het hoofdwerkwoord aan het einde van de werkwoordelijke eindgroep en staat de persoonsvorm voorop. Let op: de volgorde in de werkwoordelijke eindgroep in ... <i>dat je haar niet kunt gezien hebben</i> wordt vaak opgevat als archaïsch of als Belgisch-Nederlands.

5 SEMANTISCH DOMEIN – BETEKENISSEN

5.1 WOORDSEMANTIEK

5.1.1 betekenis

betekenis				
denotatie	intensie	de denotatie van 'dief': <i> iemand die steelt</i>		Denotatie is de talige betekenis van een woord: datgene wat we ons als inhoud of begrip van een woord voorstellen, en wat in een verklarend woordenboek beschreven wordt. Daarbij gaat het om het neutrale deel in de betekenis van een woord, los van andere bijgaande betekenisaspecten van dat woord (connotatie).
referentie	extensie	de referentie van 'dief' is het verwijzen naar een bepaald iemand met behulp van het woord <i>dief</i>		Referentie is de betekenis van een woord, woordgroep of zin die bestaat in het rechtstreeks verwijzen naar een referent, dat is een persoon, zaak of stand van zaken in de buitentalige (inclusief imaginaire) werkelijkheid.
referent		de referent van <i>dief</i> is een welbepaalde persoon in de werkelijkheid		De referent is degene of datgene in de buitentalige, eventueel imaginaire, werkelijkheid naar wie of waarnaar door middel van een woord, woordgroep of zin verwezen wordt.
connotatie, gevoelswaarde		de connotatie van <i>dief</i> : iemand die negatief gewaardeerd wordt		De term 'gevoelswaarde' heeft een ruimere betekenis maar wordt ook vaak gebruikt als synoniem van 'connotatie'.
# letterlijk				
# figuurlijk				
pejoratief		collaborateur		Een woord of formulering met een ongunstige connotatie.
melioratief		<i>slank</i> (voor 'mager')		Een woord of formulering met een gunstige connotatie.
eufemisme		een slepende ziekte [kanker], collaterale schade [slachtoffers]		Een verzachtende, verbloemende of verhullende formulering.
dysfemisme		hou je bek [voor: zwijg even]		Een opzettelijk vergroevende formulering.
abstract				
concreet				
telbaar				
niet-telbaar				
soortnaam		tafel, liefde, student, alzheimer (naam van ziekte), een bordeaux (soort wijn), wijn, appel		Een soortnaam noemt een persoon, zaak en dgl. als lid van een categorie.
stofnaam		hout, acetylsalicylzuur		Een stofnaam is een bijzondere soort van soortnaam.
*# eigennaam		Alois Alzheimer, Julius Caesar, Bordeaux (naam van stad)		Een eigennaam noemt een persoon, zaak en dgl. als een uniek iemand of iets.

5.1.2 betekenisrelaties

*# synoniem		fiets – rijwiel	
antoniem	tegenstelling, tegengestelde	goed – kwaad	
hyponiem	onderliggend begrip	<u>driehoek</u> < veelhoek	<i>Driehoek</i> is een hyponiem van (ondergeschikt aan) <i>veelhoek</i> , is dus een soort van <i>veelhoek</i> .
hyperoniem	bovenliggend begrip	<u>roofdier</u> > kat, leeuw, tijger <u>veelhoek</u> > driehoek, vierkant	Het hyperoniem <i>roofdier</i> is bovengeschild, en omvat onder meer de hyponiemen <i>kat</i> , <i>leeuw</i> , <i>tijger</i> .
pleonasme		witte sneeuw, een houten boomstam, een minderjarig kind, omlaag vallen	Een uitdrukking is pleonastisch wanneer een eigenschap van het genoemde (zelfst. nw. of werkwoord) door een bepaling nog eens extra aangegeven wordt. Het kan maar hoeft niet fout te zijn.
tautologie		<u>op de valreep</u> <u>just in time</u> leveren, <u>mogelijk kan</u> het aantal ontslagen beperkt worden	Een uitdrukking is tautologisch wanneer dezelfde inhoud in een andere formulering herhaald wordt. Sommige tautologieën zijn fout.
		het is <u>gedaan en voorbij</u> , <u>vast en zeker</u>	Andere worden aanvaard, onder meer wegens het versterkende karakter.
contaminatie		- hij steunde zich op zijn geheugen (steunen op + zich baseren op), van alles wat wils (van alles wat + voor elk wat wils), we hebben de overwinning wereldkundig bekendgemaakt (wereldkundig maken + bekendmaken)	Een contaminatie is de vermenging van twee uitdrukkingen of formuleringen. Sommige zijn fout.
		- aanbelden (aankomen + belanden)	Sommige uitdrukkingen die <i>oorspronkelijk</i> contaminaties waren, worden vandaag gewoon geaccepteerd.
		- <i>duur kosten</i> (<i>duur zijn + veel kosten</i>) [soms ook opgevat als gallicisme, zie 3.1]	Sommige andere worden door sommige bronnen niet meer als fout beschouwd. Zo beschouwt Taaladvies.net <i>duur kosten</i> nog als fout, maar Van Dale vermeldt het sinds de dertiende editie (1999) zonder verdere commentaar.
eponiem		hij heeft alzheimer, oedipuscomplex, een Mondriaan, Colombia, Leopoldstad	Een soortnaam of een geografische naam die op een persoonsnaam teruggaat. Zie ook metoniem (5.1.4).
geoniem		een bikini, een hamburger	Een soortnaam die op een aardrijkskundige naam teruggaat.

5.1.3 polysemie en homonymie

polysemie		steen: baksteen, grafsteen, edelsteen bank: zitmeubel, verhevenheid in het water, opslagplaats	Het verschijnsel dat een woord verschillende, meer of minder verwante, betekenissen heeft.
homonymie			Het verschijnsel dat sommige woorden homoniem zijn van elkaar.
# homoniem		<i>bevallen</i> (een kind krijgen) – <i>bevallen</i> (aanstaen), <i>vorst</i> (koning) – <i>vorst</i> (kou)	Homoniemen zijn woorden die duidelijk in betekenis verschillen maar gelijk klinken.
homofoon		lijden – leiden, wei – wij, word – wordt – wort	Homofonen klinken gelijk maar worden verschillend geschreven.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
-------------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------	---------------

	homograaf		bedelen (smeken) – bedelen (toewijzen), massagebed (bed) – massagebed (gebed)	Homografen klinken verschillend maar worden gelijk geschreven.
--	-----------	--	---	--

5.1.4 beeldspraak en vergelijking

	beeldspraak			
	vergelijking			
	personificatie		<u>het papier</u> is geduldig	
	metafoor		voetbal is <u>oorlog</u>	Een metafoor is het overdrachtelijk gebruik van een woord of uitdrukking op grond van een vergelijking zonder 'als'.
	metoniem		het museum heeft een tweede <u>Mondriaan</u> gekocht <u>Berlijn</u> kwam in opstand	Metonymie is het gebruik van een woord in plaats van een ander op grond van een bepaalde overeenkomst zoals maker voor het gemaakte, plaats voor inwoners, deel voor geheel en dgl. Zo is <i>Mondriaan</i> een metoniem voor <i>schilderij van Mondriaan</i> . Zie ook eponiem 5.1.2).
	# spreekwoord		men moet een gegeven paard niet in de bek kijken vele varkens maken de spoeling dun	Onveranderlijke uitspraak, gebaseerd op beeldspraak, die een algemene wijsheid of moreel oordeel uitspreekt.
	spreuk		rust roest, arbeid adelt beter groot in kleine dingen dan klein in grote dingen verbeter de wereld, begin met jezelf (Bond zonder Naam)	Kernachtige uitspraak die een levenswijsheid of aansporing van morele of godsdienstige aard inhoudt. Een spreuk kan niet altijd goed worden onderscheiden van een spreekwoord, maar berust niet echt op beeldspraak zoals een spreekwoord.
	*# uitdrukking, zegswijze		die mensen <u>halen oude koeien uit de sloot</u> , ze <u>springen van de hak op de tak</u>	Vaste, idiomatiche, vaak figuurlijke verbinding met werkwoord. Verschillende onderdelen van de zin (persoonsvorm, genus enz.) passen zich aan deze verbinding aan.
	gezegde		met hart en ziel, de gulden middenweg, zonder slag of stoot, door dik en dun	Vaste, idiomatiche verbinding, echter zonder werkwoord. Let wel: 'gezegde' wordt hier in een heel andere betekenis gebruikt dan het syntactisch-semantiche begrip 'gezegde' (zie 4.2.1).

5.2 ZINSSEMANTIEK

5.2.1 modaliteit

	modaliteit			Modaliteit betreft de houding of waardering van de spreker ten opzichte van de inhoud van zijn uitspraak. Vaak wordt een drietal grote modaliteitscategorieën onderscheiden: werkelijkheid, wens en gevoel. Er is een verband tussen taalhandelingen en modaliteit (zie 7. Pragmatisch domein). Modaliteit wordt uitgedrukt door middel van modale hulpwerkwoorden, bijwoordelijke bepalingen van modaliteit, de verleden tijd van het werkwoord (bv. <u>was</u> ik maar thuis <u>gebleven</u>), bepaalde werkwoorden (bv. <i>betreuren</i>), intonatie en interpunctie.
	werkelijkheidsmodaliteit		hij <u>kan</u> het gedaan hebben, <u>misschien</u> heeft hij het gedaan, hij <u>schijnt</u> het gedaan te hebben, hij <u>moet</u> het geweten hebben, <u>was</u> dat maar zo, ik <u>had</u> meegedaan als ik het <u>had</u> geweten	
	wensmodaliteit		<u>ik hoop</u> dat ze een oplossing vinden, <u>hopelijk</u> vinden ze een oplossing	

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
	gevoelsmodaliteit		het plan is <u>jammer genoeg</u> mislukt, we <u>betreuren</u> zijn afwezigheid, het was <u>me</u> wat moois.	
5.2.2 negatie				
	ontkenning			
5.2.3 zinsdelen				Dit betreft de semantische relaties tussen het gezegde en de andere zinsdelen onderling (zie boven 4.2). Het gezegde geeft een eigenschap, kenmerk, handeling, ervaring, beweging en dgl. aan. De semantische relaties worden beschreven als zgn. semantische rollen zoals agens (handelende instantie), patiens (ondergaande instantie), processor (degene die een mentale ervaring beleeft zoals iets voelen of denken), bezitter, ontvanger, bron, oorsprong, doel, gevolgde weg enz.

6 TEKSTUEEL DOMEIN – TEKSTEN

6.1 TEKST

	*# tekst			Het begrip tekst wordt hier ruim gezien en omvat tekst in schriftelijke en in mondelinge vorm. Veel termen hebben uiteraard slechts op een van beide betrekking.
	# context			
	*# fictie			
	*# non-fictie	zakelijke tekst		

6.2 TEKSTSOORTEN

	tekstdoel		informerende, overtuigende, activerende, ontroerende, amuserende/diverterende en dgl.	
	tekstsoort		informatieve (referentiële), persuasieve (argumentatieve, betogende), activerende (directieve, prescriptieve), emotieve, diverterende (narratieve, artistiek-literaire) teksten	Op grond van wat de spreker of schrijver met zijn mondelinge of schriftelijke tekst beoogt te bereiken worden vaak enkele grote categorieën van tekstsoorten onderscheiden.
	teksttype		brief, gedicht, krantenartikel, verhaal, vergaderingsverslag, advertentie, rouwbetuijing, onderzoeksrapport, e-mail, affiche, flyer, instructie, preek enz.	Teksttypen worden opgevat als meer specifieke categorieën dan tekstsoorten. Binnen een tekstsoort worden verschillende teksttypen onderscheiden.

6.3 TEKSTOPBOUW

	*# hoofdstuk			
	paragraaf			Een paragraaf omvat een of meer alinea's.
	*# alinea			Een alinea omvat een of meer regels.
	* #regel			
	*# titel			
	tussentitel			
	*# kopje			

6.4 TEKSTSTRUCTUREN

	*# inleiding			
	*# midden			
	*# slot			
	vaste tekststructuur	tekstpatroon	probleemstructuur, maatregelstructuur, evaluatiestructuur, handelingsstructuur, onderzoeksstructuur en dgl.	Bedoeld zijn vaste structuren of patronen zoals beschreven in bijvoorbeeld Steehouder e.a. (1999). Deze vormen kant-en-klare inhoudelijke sjablonen die door een schrijver als het ware alleen nog ingevuld hoeven te worden.

6.5 STRUCTUURAANDUIDERS

# signaalwoord		en, maar, ook, bovendien, vervolgens, ten tweede, bijvoorbeeld, niettegenstaande, want, maar	Signaalwoorden geven aanwijzingen over de denkrelijaties en de inhoudelijke structurering van een tekst. Er is een zekere overlap met het begrip verbindingswoord. Een sleutelwoord is iets heel anders (zie onder).
verwijswoord		die, dat, hij, ze, het, deze, dan, toen	Een verwijswoord verwijst terug naar een tevoren genoemde entiteit of vooruit naar een entiteit die kort daarna genoemd wordt.
verbindingswoord		dus, daarom, maar, hoewel	Een verbindingswoord verbindt zinnen of tekstdelen met elkaar en geeft enige indicatie over de aard van het verband.
sleutelwoord	kernwoord		Sleutelwoorden zijn woorden in een tekst die nauw samenhangen met de hoofdgedachte van een alinea, paragraaf of groter tekstgeheel. Elke tekst heeft zijn eigen specifieke sleutelwoorden. De term 'kernwoord' wordt geregeld in een andere betekenis gebruikt zoals in de uitspraak <i>Voor Obama is 'samenwerking' het kernwoord.</i>

6.6 VERBANDEN

aaneenschakelend verband			
chronologisch verband			
doelverband	finaal verband		
middel-doelverband			
oorzaak			Oorzaak en reden worden hier van elkaar onderscheiden.
gevolg			
oorzakelijk verband	causaal verband, oorzaak-gevolgverband		
reden			Oorzaak en reden worden hier van elkaar onderscheiden.
redengevend verband			
gevolgaanduidend verband	consecutief verband	hij blijft thuis want hij is ziek hij is ziek, dus blijft hij thuis hij is ziek en blijft thuis	Dit is een vorm van redengevend verband. De ANS gebruikt de termen 'gevolgaanduidend' en 'consecutief verband' in het kader van syntactische nevenschikking met behulp van voegwoorden als <i>want, dus, en.</i>
tegenstellend verband			
tegenstelling			
voordelen-nadelenverband			
voor-tegenverband			

6.7 STATUS VAN UITSPRAKEN

objectief			
subjectief			
*# feit			
*# mening			
waardeoordeel			

vermoeden, veronderstelling

hypothese

theorie

Hypothese en theorie zijn samenhangende groepen uitspraken.

6.8 MATERIËLE VORMGEVING

staand

portret

liggend

landschap

bladspiegel

*# lay-out

romein

*# cursief

*# vet

vetjes

De aanbevolen term 'vet' is Algemeen Nederlands. In de eindtermen lager onderwijs en eerste graad secundair staat de niet-aanbevolen term 'vetjes' (Belgisch-Nederlands).

onderstreept

voetnoot

eindnoot

*# bladzijde, pagina

inhoudsopgave

7 PRAGMATISCH DOMEIN – TAAL EN COMMUNICATIEF HANDELEN

7.1 COMMUNICATIE

verbale communicatie
non-verbale communicatie
lichaamstaal

7.2 COMMUNICATIEMODEL

communicatiemodel

In de vakliteratuur zijn tal van communicatiemodellen voorgesteld, bv. door C. Shannon & W. Weaver, H.D. Lasswell, R. Jakobson, P. Watzlawick e.a. Ze hebben gemeen dat ze alle een aantal van de hierna genoemde factoren omvatten. Soms wordt nog verder onderscheiden, bijvoorbeeld tussen 'kanaal' en 'medium' of 'middelen'. Ook worden in de vakliteratuur nog wel andere factoren voorgesteld.

factoren in het communicatiemodel

deelnemer
*# zender
*# spreker
*# schrijver
*# ontvanger
*# luisteraar
*# lezer
*# bedoeling
effect
*# boodschap
code
kanaal
middelen
*# situatie
context
ruis

weg

medium

setting

face-to-face, schriftelijk, audiovisueel

film, krant, gesprek, vergadering

Er is een zekere overlap tussen kanaal en middelen.

Het begrip situatie is wat ruimer dan context, al vallen de twee vaak niet makkelijk te onderscheiden. Bij situatie denkt men meer aan externe situering.

Bij context wordt meer gedacht aan de mentale of talige situering van het communicatieve gebeuren.

Ruis slaat op alle verstoringen van de communicatie door ongeschikte omgang met een of meerdere factoren in de communicatie.

7.3 TAALHANDELINGEN

taalhandeling

taaldaad

De term 'taalhandeling' wordt hier gebruikt in de betekenis die de taalhandelingstheorie ('speech act theory') van J.R. Searle (1969) en de pragmatiek eraan geven: door doelbewust een uitspraak in taal te doen beoogt men een effect bij de toegesprokene en/of in de werkelijkheid te bereiken. Door bijvoorbeeld de woorden van de trouwbelofte uit te spreken gaat men over van ongehuwde naar gehuwde toestand. Hierna volgen enkele grote categorieën van taalhandelingen. Vergelijk deze taalhandelingen ook met de zinssoorten (zie

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
				4.3.2) en de tekstsoorten (zie 6.2).
	assertieve taalhandeling	representatief	beweren, beschrijven, meedelen, uitleggen	
	directieve taalhandeling, verzoek		vragen om informatie, verzoeken, bevelen, verbieden, uitnodigen	
	commissieve taalhandeling		beloven, garanderen, afspreken	
	declaratieve taalhandeling		de oorlog verklaren, vergadering openen, presidentseed afleggen	
	expressieve taalhandeling		feliciteren, zich excuseren	
7.4 GESPREKKEN				
	beurt			
	beurtwisseling			
	monoloog	alleenspraak		
	dialog, tweegesprek			
	polyloog, groepsgesprek			
7.5 INTERPERSOONLIJKE VERHOUDINGEN				
	aanspreekvorm		gebruik van titulatuur of voornaam, voornaamwoorden van de 2de persoon (<i>je/jij – u – gij/ge</i>)	Het betreft hier taal- en interactievormen gebaseerd op de afstands- en machtsrelatie tussen de deelnemers aan de interactie.
	beleefdheidsvorm			
	vertrouwelijkheidsgraad			
7.6 ARGUMENTATIE				
	stelling	these		
	besluit	conclusie		
	standpunt			
	argument			
	tegenargument			
	drogreden	sofisme	argumentum ad hominem, cirkelredenering, ondeugdelijk gezagsargument, fout syllogisme	Een drogreden is “een redenering die geldig lijkt maar ongeldig is” (Van Eemeren en Grootendorst, 1992, p. 10). Let op: niet elk gezagsargument is noodzakelijk een drogreden. In heel wat gevallen kan een deugdelijk gezagsargument gehanteerd worden.
	syllogisme	sluitrede		
	premissie			Major en minor vormen elk een premissie in een syllogisme.
	major		Alle mensen zijn sterfelijk.	
	minor		Socrates is een mens.	
	conclusie		Socrates is sterfelijk.	

8 SOCIOLINGUIÏSTISCH DOMEIN – TAAL ALS SOCIAAL FENOMEEN

8.1 TALEN

*# Nederlands			
Afrikaans			De met het Nederlands verwante taal in Zuid-Afrika en Namibië.
Fries			
*# Duits			
*# Engels			
*# Frans			
Nederlandse Gebarentaal, NGT			De Nederlandse Gebarentaal en de Vlaamse Gebarentaal verschillen aanzienlijk van elkaar. De VGT vertoont heel wat overeenkomsten met de Belgisch-Franse Gebarentaal (LSBF, langue des signes de Belgique francophone).
Vlaamse Gebarentaal, VGT			

8.2 TAALFAMILIES

taalfamilie			
Indo-Europese talen			
Germaanse talen			
Romaanse talen			
Slavische talen			
Semitische talen			

8.3 EEN EN MEER TALEN

*# moedertaal			
tweede taal			
*# vreemde taal			
anderstalig			
eentalig	monolinguaal		
tweetalig	bilinguaal		
tweetaligheid	bilinguïsme		
meertalig	polylinguaal		
meertaligheid			Meertaligheid omvat plurilinguïsme en multilinguïsme.
plurilinguïsme			Plurilinguïsme duidt op de meertaligheid van het individu. De individuen zijn dan plurilinguaal.
multilinguïsme			Multilinguïsme duidt op het voorkomen van meerdere talen in een land of samenleving, zonder dat de mensen individueel meertalig hoeven te zijn. België en Nederland bv. zijn multilinguaal.

DOMEINEN EN SUBDOMEINEN	AANBEVOLEN STANDAARDTERMEN	ANDERE VOORKOMENDE TERMEN	ILLUSTRATIES	TOELICHTINGEN
-------------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------	---------------

8.4 TAALVARIATIE				
	taalvariëteit			Bij een taal hoort een verzameling taalvariëteiten, bv. standaardtaal, dialecten, vaktalen enz. Elke taalvariëteit is een specifieke verzameling van taalvarianten.
	taalvariabele	taalkundige variabele	voornaamwoord tweede persoon	Een taalvariabele heeft betrekking op eenheden in het taalgebruik die op twee of meer wijzen kunnen worden gerealiseerd. Zo zijn er variabelen in de uitspraak, woordvorming, woordkeuze, syntaxis en pragmatiek.
	taalvariant		jij – gij, nu – nou, rijwiel – fiets – velo, rode – rooie	Een taalvariant is een keuze van één bepaalde vorm van een variabele.
8.5 NATIONALE VARIATIE				
	natiolect		Brits-Engels, Iers-Engels, Oostenrijks-Duits, Nederlands-Nederlands, Surinaams-Nederlands, Belgisch-Nederlands, Belgisch-Frans	Een natiolect is een standaardtaalvariëteit verbonden met een bepaald land of een bepaalde natie. Zie voor de Nederlandse natiolecten ook 3.1.
	# Standaardnederlands, Algemeen Nederlands		gevangenis	
	Belgisch-Nederlands	Zuid-Nederlands	gom	<i>Zuid-Nederlands</i> heeft twee betekenissen: (1) met betrekking tot het zuiden van Nederland, en (2) het Nederlandstalige deel van België.
	Nederlands-Nederlands	Noord-Nederlands	vlakgum / stuf, huis van bewaring	<i>Noord-Nederlands</i> heeft twee betekenissen: (1) met betrekking tot het noorden van Nederland, en (2) het deel van het Nederlandse taalgebied ten noorden van België.
	Surinaams-Nederlands		veger, cellenhuis	
	Antilliaans-Nederlands		<i>ketsen</i> (sportschoenen, sneakers), <i>ik hou op jou</i>	
	minderheidstaal		Fries (in Nederland), Vlaams (in Frankrijk), Baskisch (in Frankrijk en Spanje), Welsh (in Engeland), Reto-Romaans (in Zwitserland)	Bij het begrip minderheidstaal denkt men meestal aan een autochtone taal, gesproken door een minderheid van de bevolking, en die in haar voortbestaan bedreigd is of die extra bescherming geniet.
8.6 REGIONALE VARIATIE				
	streektaal, regiolect	gewesttaal	Brabants, Limburgs, West-Vlaams, Overijsels, Twents, Nedersaksisch	Een streektaal is een bovenlokale taalvariëteit gebaseerd op een aantal nauw verwante dialecten.
	*# dialect			Een dialect is voornamelijk een lokale taalvariëteit.
	tussentaal		'k weet ekik da nie, da's goe, ne groten (h)oop, gade gij mijnen boek teruggeven	Tussentaal is een taalvariëteit tussen twee andere in en met kenmerken van beide. Regionaal gekleurd informeel Nederlands, tussen regiolect of dialect en standaardtaal in, wordt in Vlaanderen met de neutrale term tussentaal aangeduid.
	Poldernederlands		uitspraak van <i>beet</i> als /bijt/, <i>bijt</i> als /bait/, <i>leuk</i> als /luik/, <i>boot</i> als /bout/, <i>bout</i> als /baaut/ uitspraak van /r/ als 'Gooise r'	Het begrip Poldernederlands heeft voornamelijk betrekking op bepaalde uitspraakverschijnselen in Nederland.
	Verkavelingsvlaams			Een synoniem voor tussentaal in Vlaanderen, met een vaak negatieve connotatie, bedacht door Geert Van Istendael (1989).

accent	tongval	Nederlands / Belgisch / Surinaams accent Brabants accent, Limburgs accent Aalsters accent, Haags accent Nederlands met Frans / Duits accent	Kenmerkende nationale, regionale, lokale of persoonlijke kenmerken in iemands uitspraak.
--------	---------	--	--

8.7 SOCIALE VARIATIE

sociolect			Een sociolect is een sociaal bepaalde taalvariëteit. Ze hangt samen met factoren als de sociale klasse, het beroep, de sekse, de leeftijd en de etnische achtergrond van de taalgebruikers. Afhankelijk daarvan treden registers verschillen en stilistische variatie op.
*# standaardtaal			Een standaardtaal is enerzijds een taalvariëteit die de regionale verschillen overstijgt. Anderzijds is een standaardtaal in oorsprong een sociolect, namelijk een taalvariëteit die met een hogere sociale klasse samenhangt.
groepstaal			
vaktaal	jargon		De term 'jargon' is meerzinnig en betekent o.m. groepstaal en vaktaal, vaak met de connotatie van moeilijke verstaanbaarheid voor buitenstaanders.
mannentaal			
vrouwentaal			
kindertaal			
jongerentaal			
etnolect		<i>een grote</i> [i.p.v. <i>groot</i>] <i>huis</i> [gebruikt door tal van anderstaligen]	Een etnolect is een taalvariëteit die samenhangt met het etnisch-cultureel toebehoren van taalgebruikers, zoals Nederlands door mensen van Italiaanse, Marokkaanse, Turkse herkomst enz. Een etnolect heeft karakteristieke varianten in uitspraak, woordkeuze, woordvormen enz.
idiolect			Het kenmerkende eigen taalgebruik van een individuele persoon, persoonlijk accent.

8.8 REGISTER

register		vergaderregister, register van het VRT-journaal, taalgebruik in de les (schooltaal), taalgebruik op de speelplaats, chattaal, sms-taal	Een geheel van taalvarianten die bij een welbepaalde communicatieve situatie horen.
schooltaal	academische taal	de temperatuur stijgt (= het wordt warmer) evenwijdige rechten zijn rechten die ofwel geen enkel punt gemeenschappelijk hebben ofwel alle punten gemeenschappelijk hebben	Schooltaal is een taalvariëteit die in woordenschat en formuleringswijzen (meer abstract en gedecontextualiseerd) nauw samenhangt met de wijze van talig communiceren in een bepaald vak- of leergebied in het onderwijs. De term 'academische taal' wordt vooral gebruikt voor de schooltaal in het hoger onderwijs.
instructietaal			De taal, c.q. taalvariëteit waarin het onderwijs verstrekt wordt. In Vlaanderen is de instructietaal Nederlands.
onderwijstaal			De taal waarvan wettelijk bepaald is dat ze voertaal is voor instructie en communicatie in de school.

	voertaal			<i>Voertaal</i> is een meer overkoepelende term voor de taal of taalvariëteit waarin gecommuniceerd wordt in bepaalde situaties zoals onderwijs, bedrijven, onderhandelingen, bestuur enz. Het Nederlands is officieel de voertaal in het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap.

8.9 STILISTISCHE VARIATIE

	informeel		jij mijn vrouw	De formaliteitsdimensie (informeel-formeel) heeft betrekking op de formaliteit van de situatie en de doelbewuste afstemming door de spreker of schrijver van zijn taalgebruik op zijn publiek.
	formeel		u mijn echtgenote, mijn eega	
	spreektaal		sturen	
	schrijftaal		zenden	
	archaïsche taal		onzes inziens, gelieve onze gevoelens van oprechte hoogachting te aanvaarden	Gebruik van ouderwetse woorden, woordvormen, uitdrukkingen, formuleringen.

8.10 HISTORISCHE VARIATIE

	Oudnederlands			Tot circa 1200.
	Middelnederlands			Van circa 1200 tot 1550.
	Nieuwnederlands			Van circa 1550 tot nu.

9 PSYCHOLINGUISTISCH DOMEIN – TAALVERWERKING EN -VERWERVING

9.1 TAALVERWERKING

mentaal lexicon

Het mentale lexicon wordt opgevat als een deel van het langetermijngeheugen. Hier worden allerlei taalelementen (woorden, morfemen, frasen, collocaties, constructies, uitdrukkingen) met hun fonologische, morfologische, syntactische, semantische en andere kenmerken opgeslagen. Vaak stelt men dit als een uiterst complex netwerk voor.

dyslexie

afasie

9.2 TAALVERWERVING

eerstetaalverwerving

tweedetaalverwerving

vreemdetaalverwerving

» ALFABETISCHE LIJST

Een asterisk geeft (*) aan dat de term opgenomen is in de eindtermen taalbeschouwing voor het basisonderwijs, een hekje (#) in de eindtermen voor de eerste graad van de A-stroom in het secundair onderwijs.

De aanbevolen standaardtermen worden vet weergegeven.

	<u>aaneenschakelend verband (6.6)</u>
	aaneenschakelende woordgroep zie <u>nevenschikte woordgroep (4.1.9)</u>
	aaneenschakeling zie <u>nevenschikking (4.3.4)</u>
*#	<u>aanhalingsteken (2.6.2)</u>
	<u>aanhangselvraag (4.3.2)</u>
	<u>aanloop (4.4)</u>
	<u>aanspreekvorm (7.5)</u>
	aantonende wijs zie <u>indicatief (3.3.4.3)</u>
	aanvoegende wijs zie <u>conjunctief (3.3.4.3)</u>
	<u>aanvulling (4.2.3)</u>
#	<u>aanwijzend voornaamwoord (3.3.5)</u>
	<u>abstract (5.1.1)</u>
	academische taal zie <u>schooltaal (8.8 register)</u>
*#	<u>accent (2.5.1)</u>
	<u>accent (8.6)</u>
	<u>accent aigu (2.5.1)</u>
	<u>accent circonflexe (2.5.1)</u>
	<u>accent grave (2.5.1)</u>
	accent zie <u>klemtoon (1.6)</u>
	<u>accolade (2.6.2)</u>
	<u>acconsonantie (1.5)</u>

	<u>accusatief (3.2.5.1)</u>
	achtergeplaatst voorzetsel zie <u>achterzetsel (3.3.6)</u>
*#	<u>achtervoegsel (3.2.3)</u>
	<u>achterzetsel (3.3.6)</u>
	acroniem zie <u>afkorting (2.8)</u>
	acroniem zie <u>initiaalwoord (2.8)</u>
	acroniem zie <u>letterwoord (2.8)</u>
	<u>actieve zin (4.3.3)</u>
	adjectief zie <u>bijvoeglijk naamwoord (3.3.3)</u>
	adjectivische constituent zie <u>bijvoeglijknaamwoordgroep (4.1.4)</u>
	adverbiale bepaling zie <u>bijwoordelijke bepaling (4.2.4)</u>
	adverbiale constituent zie <u>bijwoordgroep (4.1.5)</u>
	adverbium zie <u>bijwoord (3.3.8)</u>
	<u>afasie (9.1)</u>
	afbreekstreepje zie <u>afbreektaken (2.5.2)</u>
	<u>afbreektaken (2.5.2)</u>
	afbrekingsteken zie <u>afbreektaken (2.5.2)</u>
	<u>affix (3.2.3)</u>
	afhankelijke zin zie <u>bijsin (4.3.4)</u>
	afkappingsteken zie <u>apostrof (2.5.2)</u>
*#	<u>afkorting (2.8)</u>
	afkortingsteken zie <u>apostrof (2.5.2)</u>
*#	<u>afleiding (3.2.4)</u>
	<u>Afrikaans (8.1)</u>
*#	<u>alfabet (2.2)</u>
	<u>Algemeen Nederlands (8.5)</u>
*#	<u>alinea (6.3)</u>
	alleenspraak zie <u>monoloog (7.4)</u>
	<u>alliteratie (1.5)</u>

	ampersand (2.6.2)
	analogie (2.1)
	anderstalig (8.3)
	anglicisme (3.1)
	antecedent (4.3.5)
	Antilliaans-Nederlands (8.5)
	antoniem (5.1.2)
	apenstaart zie apenstaartje (2.6.2)
	apenstaartje (2.6.2)
*#	apostrof (2.5.2)
	appositie zie bijstelling (4.1.2)
	archaïsche taal (8.9)
	archaïsme (3.1)
	argument (7.6)
	articulatie
	artikel zie lidwoord (3.3.2)
	assertieve taalhandeling (7.3)
	assimilatie (1.4)
	assonantie (1.5)
	asterisk (2.6.2)
	at-teken zie apenstaartje (2.6.2)
	auditieve lettergreep zie syllabe (1.4)
	backslash (2.6.2)
	barbarisme (3.1)
	bastaardwoord (3.1)
*#	bedoeling (7.2)
	bedrijvende zin zie actieve zin (4.3.3)
	beeldspraak (5.1.4)
	beginletter (2.2)

	beginrijm zie alliteratie (1.5)
	beknopte bijzin (4.3.5)
	belanghebbend voorwerp (4.2.3)
	beleefdheidsvorm (7.5)
	beletselteken (2.6.1)
	belgicisme (3.1)
	Belgisch-Nederlands (8.5)
#	bepaald lidwoord (3.3.2)
	bepaald telwoord (3.3.9)
	bepaling (4.2.4)
	bepaling van de handelende persoon zie handelend voorwerp (4.2.3)
	bepaling van gesteldheid (4.2.4)
	bepaling van gesteldheid volgens de handeling zie predicatief complement (4.2.3)
	bepaling van plaats (4.2.4)
	bepaling van plaats zie plaatsobject (4.2.3)
	beperkende betrekkelijke bijzin (4.3.5)
	besluit (7.6)
	betekenis (5.1.1)
	betrekkelijk voornaamwoord (3.3.5)
	betrekkelijke bijzin (4.3.5)
	beurt (7.4)
	beurtwisseling (7.4)
	bevelende zin (4.3.2)
	bevelzin zie bevelende zin (4.3.2)
	bewerende zin zie mededelende zin (4.3.2)
#	bezittelijk voornaamwoord (3.3.5)
	bijstelling (4.1.2)
*#	bijvoeglijk naamwoord (3.3.3)
	bijvoeglijk voornaamwoord (3.3.5)

	bijvoeglijke bijzin (4.3.5)
	bijvoeglijknaamwoordgroep (4.1.4)
	bijwoord (3.3.8)
	bijwoordelijke bepaling (4.2.4)
	bijwoordelijke bepaling van de handelende persoon zie handelend voorwerp (4.2.3)
	bijwoordelijke bepaling van plaats (4.2.4)
	bijwoordelijke bijzin (4.3.5)
	bijwoordelijke constituent zie bijwoordgroep (4.1.5)
	bijwoordgroep (4.1.5)
	bijzin (4.3.4)
	bijzinsvolgorde (4.4)
	bilinguaal zie tweetalig (8.3)
	bilinguïsme zie tweetaligheid (8.3)
	biologisch geslacht zie geslacht (3.3.1)
	bladspiegel (6.8)
*#	bladzijde (6.8)
	blend zie porte-manteauwoord (3.2.2)
*#	boodschap (7.2)
	bovenliggende begrip zie hyperoniem (5.1.2)
	buiging zie verbuiging (3.2.5.1)
	casus zie naamval (3.2.5.1)
	categoriaal lidwoord (3.3.2)
	causaal verband zie oorzakelijk verband (6.6)
	cedille (2.5.1)
	chronologisch verband (6.6)
	cijfer (2.7)
	circumflex zie accent circonflexe (2.5.1)
	code (7.2)
	commissieve taalhandeling (7.3)

	communicatiemodel (7.2)
	comparatief zie vergroten trap (3.3.3)
	complement zie aanvulling (4.2.3)
	complementszin (4.3.5)
	complex woord zie geleed woord (3.2.1)
	conclusie (7.6)
	conclusie zie besluit (7.6)
	concreet (5.1.1)
	congruentie (3.3.4.1)
	congruentie onderwerp – persoonsvorm (4.2.2)
	conjugatie zie vervoeging (3.2.5.2)
	conjunctie zie voegwoord (3.3.7)
	conjunctief (3.3.4.3)
	connotatie (5.1.1)
	consecutief verband zie gevolgaanduidend verband (6.6)
	consonant zie medeklinker (1.3)
	consonant zie medeklinker (2.2)
	constituent zie woordgroep (4.1)
	contaminatie (5.1.2)
#	context (6.1)
	context (7.2)
	coördinatie zie nevenschikking (4.3.4)
	copula zie koppelwerkwoord (3.3.4.4)
	copulatief gezegde zie naamwoordelijk gezegde (4.2.1)
*#	cursief (6.8)
	dakje zie accent circonflexe (2.5.1)
	datief (3.2.5.1)
	declaratieve taalhandeling (7.3)
	declaratieve zin zie mededelende zin (4.3.2)

	declinatie zie verbuiging (3.2.5.1)
	deelnemer (7.2)
	deelteken zie trema (2.5.1)
	deelwoord (3.3.4.1)
	demonstratief pronomen zie aanwijzend voornaamwoord (3.3.5)
	denotatie (5.1.1)
	derde naamval zie datief (3.2.5.1)
*#	derde persoon (3.3.4.1)
	derde persoon (3.3.5)
	derivatie zie afleiding (3.2.4)
	determinator (4.1.2)
	de-woord (3.3.1)
*#	dialect (8.6)
	dialectisme (3.1)
	dialoog (7.4)
	diftong (1.2)
	digraaf zie tweetekensklank (2.2)
	diminutief zie verkleinwoord (3.3.1)
	direct object zie lijdend voorwerp (4.2.3)
	directe rede (4.3.5)
	directieve taalhandeling (7.3)
	doelverband (6.6)
	doffe e zie sjwa (1.2)
	door-bepaling zie handelend voorwerp (4.2.3)
	drogreden (7.6)
	dubbel aanhalingsteken (2.6.2)
	dubbele klinker (2.2)
	dubbele medeklinker (2.2)
*#	dubbele punt (2.6.1)

	dubbelepunt zie dubbele punt (2.6.1)
	dubbelpunt zie dubbele punt (2.6.1)
*#	Duits (8.1)
	Duitse komma zie schuine streep (2.6.2)
	dysfemisme (5.1.1)
	dyslexie (9.1)
	echte afkorting zie redactionele afkorting (2.8)
	eentalig (8.3)
	eerste naamval zie nominatief (3.2.5.1)
*#	eerste persoon (3.3.4.1)
	eerste persoon (3.3.5)
	eerstetaalverwerving (9.2)
#	effect (7.2)
*#	eigenaam (3.3.1)
	eigenaam (5.1.1)
*#	eindletter (2.2)
	eindnoot (6.8)
*#	Engels (8.1)
	enkel aanhalingsteken (2.6.2)
	enkele klinker (2.2)
	enkele medeklinker (2.2)
*#	enkelvoud (3.3.1)
*#	enkelvoud (3.3.4.1)
	enkelvoudig woord zie ongeleed woord (3.2.1)
	enkelvoudige zin (4.3.4)
	en-teken zie ampersand (2.6.2)
	eponiem (5.1.2)
	erlebte rede zie semirecte rede (4.3.5)
	etnolect (8.7)

	etymologie (2.1)
	etymologisch principe zie etymologie (2.1)
	eufemisme (5.1.1)
	exclamatieve zin zie uitroepende zin (4.3.2)
	expressieve taalhandeling (7.3)
	extensie zie referentie (5.1.1)
*#	feit (6.7)
*#	fictie (6.1)
#	figuurlijk (5.1.1)
	finaal verband zie doelverband (6.6)
	finiete vorm zie vervoegde vorm (3.2.5.2)
	finiete vorm zie vervoegde vorm (3.3.4.1)
	finiete werkwoordsvorm zie persoonsvorm (3.3.4.1)
	foneem (1.1)
	fonologisch principe zie standaardspraak (2.1)
	formeel (8.9)
*#	Frans (8.1)
	Fries (8.1)
	futurum exactum zie voltooid toekomstende tijd (3.3.4.2)
	futurum zie toekomstende tijd (3.3.4.2)
	gallicisme (3.1)
	gebiedende wijs zie imperatief (3.3.4.1)
	gebiedende zin zie bevelende zin (4.3.2)
	gedachtestreep (2.6.1)
	gedachtestreep zie gedachtestreepje (2.6.1)
	gedachtestreepje (2.6.1)
	gedekte klinker (1.2)
	geleed woord (3.2.1)
	gelijkvormigheid (2.1)

	gemengd werkwoord zie halfonregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	generiek lidwoord (3.3.2)
	genitief (3.2.5.1)
	genus (3.3.1)
	geoniem (5.1.2)
	Germaanse talen (8.2)
	germanisme (3.1)
	geslacht (3.3.1)
	geslacht zie genus (3.3.1)
	gesloten lettergreep (2.3)
	gesloten syllabe (1.4)
	gespannen klinker zie ongedekte klinker (1.2)
#	getal (3.3.1)
	getal (3.3.4.1)
	getalscongruentie (4.2.2)
	gevoelsmodaliteit (5.2.1)
	gevoelswaarde (5.1.1)
	gevolg (6.6)
	gevolgaanduidend verband (6.6)
	gewesttaal zie streektaal of regiolect (8.5)
	gezegde (4.2.1)
	gezegde (5.1.4)
	gezegde zie naamwoordelijk gezegde (4.2.1)
	grafeem (2.2)
	grammaticaal geslacht zie genus (3.3.1)
	groene volgorde (4.4)
	groepsgesprek (7.4)
	groepstaal (8.7)
#	grondwoord (3.2.1)

	halfonregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	handelend voorwerp (4.2.3)
	handelende persoon zie handelend voorwerp (4.2.3)
	hekje (2.6.2)
	hele werkwoord zie infinitief (3.3.4.1)
	herhaald zinsdeel zie uitloop (4.4)
	het-woord (3.3.1)
	hoedje zie accent circonflexe (2.5.1)
	hollandisme zie neerlandisme (3.1)
	homofoon (5.1.3)
	homograaf (5.1.3)
#	homoniem (5.1.3)
	homonymie (5.1.3)
	hoofd zie kern (4.1)
*#	hoofdletter (2.2)
*#	hoofdstuk (6.3)
	hoofdtelwoord (3.3.9)
	hoofdtijden (3.3.4.2)
	hoofdwerkwoord (4.2.1)
	hoofdzin (4.3.4)
	hoofdzinsvolgorde (4.4)
#	hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	hulpwerkwoord van de lijdende vorm zie passief hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	hulpwerkwoord van modaliteit zie modaal hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	hulpwerkwoord van tijd zie perfectisch hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	hyperoniem (5.1.2)
	hypogram zie porte-manteauwoord (3.2.2)
	hyponiem (5.1.2)
	hypothese (6.7)

	idiolect (8.7)
	ik-vorm zie stam (3.2.5.2)
	imperatief (3.3.4.1)
	imperatiefzin zie bevelende zin (4.3.2)
	imperatieve zin zie bevelende zin (4.3.2)
	imperfectum zie verleden tijd (3.3.4.2)
	indefinit pronomen zie onbepaald voornaamwoord (3.3.5)
	indicatief (3.3.4.3)
	indirect object (4.2.3)
	indirecte rede (4.3.5)
	Indo-Europese talen (8.2)
	infiniete bijzin zie beknopte bijzin (4.3.5)
	infiniete vorm zie niet-vervoegde vorm (3.2.5.2)
	infiniete vorm zie niet-vervoegde vorm (3.3.4.1)
*#	infinitief (3.3.4.1)
	inflectie zie verbuiging (3.2.5.1)
	informeel (8.9)
	ingang zie trefwoord (3.1)
	inheems woord (3.1)
#	inhoudsopgave (6.8)
	initiaalwoord (2.8)
*#	inleiding (6.4)
	instructietaal (8.8)
	intensie zie denotatie (5.1.1)
	interjectie zie tussenwerpsel (3.3.10)
	interpunctie (2.6)
	interrogatief pronomen zie vragend voornaamwoord (3.3.5)
	interrogatieve zin zie vragende zin (4.3.2)
#	intonatie (1.6)

	intransitief werkwoord zie onovergankelijk werkwoord (3.3.4.4)
	inversie (4.4)
	inversievraag zie ja-nee vraag (4.3.2)
	ja-nee vraag (4.3.2)
	jargon zie vaktaal (8.7)
	jongerentaal (8.7)
#	kanaal (7.2)
	kapje zie accent circonflexe (2.5.1)
	kapstokwoord zie porte-manteauwoord (3.2.2)
	kardinaalteken zie hekje (2.6.2)
	kern (4.1)
	kernwoord zie sleutelwoord (6.5)
	kindertaal (8.7)
*#	klank (1.1)
	Klankgreep zie syllabe (1.4)
	klankgroep (1.4)
	klanknabootsing (3.1)
	klankvast werkwoord zie regelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	klankveranderend werkwoord zie onregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	klankvoet zie syllabe (1.4)
*#	kleine letter (2.2)
	klemtoon (1.6)
*#	klinker (1.2)
*#	klinker (2.2)
	klinkerrijm zie assonantie (1.5)
	klinkerwisselend werkwoord zie onregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	kofferwoord zie porte-manteauwoord (3.2.2)
*#	komma (2.6.1)
	kommapunt zie puntkomma (2.6.1)

*#	kopje (6.3)
*#	koppelteken (2.5.2)
	koppelwerkwoord (3.3.4.4)
	korte klinker (1.2)
	korte klinker zie gedekte klinker (1.2)
	kruisingwoord zie porte-manteauwoord (3.2.2)
	landschap zie liggend (6.8)
	lange klinker (1.2)
	lange klinker zie dubbele klinker (2.2)
	lange klinker zie ongedekte klinker (1.2)
*#	lay-out (6.8)
	leemtevraag zie vraagwoordvraag (4.3.2)
	leenwoord (3.1)
*#	leesteken (2.6.1)
	lemma zie trefwoord (3.1)
*#	letter (2.2)
	lettergreep (2.3)
	lettergreep zie syllabe (1.4)
#	letterlijk (5.1.1)
	letternaam (2.2)
	letterrijm zie alliteratie (1.5)
	letterwoord (2.8)
*#	lezer (7.2)
	lichaamstaal (7.1)
*#	lidwoord (3.3.2)
	liggend (6.8)
	liggend streepje (2.5.2)
#	lijdend voorwerp (4.2.3)
	lijdende zin zie passieve zin (4.3.3)

	linksdislocatie zie aanloop (4.4)
	loos lijdend voorwerp (4.2.3)
	loos onderwerp (4.2.2)
*#	luisteraar (7.2)
	maatcomplement zie maatobject (4.2.3)
	maatobject (4.2.3)
	major (7.6)
*#	mannelijk (3.3.1)
	mannentaal (8.7)
	mededelende zin (4.3.2)
*#	medeklinker (1.3)
*#	medeklinker (2.2)
	medeklinkerrijm zie acconsonantie (1.5)
	medium zie middelen (7.2)
	meertalig (8.3)
	meertaligheid (8.3)
	meertekenklank (2.2)
*#	meervoud (3.3.1)
*#	meervoud (3.3.4.1)
#	meewerkend voorwerp (4.2.3)
	melioratief (5.1.1)
*#	mening (6.7)
	mentaal lexicon (9.1)
	metafoor (5.1.4)
	metoniem (5.1.4)
	middel-doelverband (6.6)
	middelen (7.2)
	Middelnederlands (8.10)
*#	midden (6.4)

	minderheidstaal (8.5)
	minor (7.6)
	modaal hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	modaliteit (5.2.1)
*#	moedertaal (8.3)
	monoftong (1.2)
	monolinguaal zie eentalig (8.3)
	monoloog (7.4)
	morfeem (3.2.1)
	morfologisch principe zie vormovereenkomst (2.1)
	multilinguïsme (8.3)
	naamval (3.2.5.1)
	naamwoordelijk deel van het gezegde (4.2.1)
	naamwoordelijk gezegde (4.2.1)
	naamwoordelijke constituent zie naamwoordwoordgroep (4.1.1)
	naamwoordelijke groep zie naamwoordwoordgroep (4.1.1)
	naamwoordwoordgroep (4.1.1.)
	nabepaling (4.1.2)
	nabepaling (4.1.3)
	nabepaling (4.1.4)
	nasale klinker (1.2)
	natiolect (8.5)
	natuurlijk geslacht zie geslacht (3.3.1)
	nederlandisme zie neerlandisme (3.1)
*#	Nederlands (8.1)
	Nederlandse Gebarentaal (8.1)
	Nederlands-Nederlands (8.5)
	neerlandicisme zie neerlandisme (3.1)
	neerlandisme (3.1)

	negatie zie ontkenning (4.2.4)
	negatief lidwoord zie ontkennend lidwoord (3.3.2)
	neologisme (3.1)
	neutrum zie onzijdig (3.3.1)
	nevengeschikte woordgroep (4.1.9)
	nevengeschikte zin (4.3.4)
	nevenschikkend voegwoord (3.3.7)
	nevenschikking (4.3.4)
	NGT (8.1)
	niet-klankveranderend werkwoord zie regelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	niet-restrictieve betrekkelijke bijzin zie uitbreidende betrekkelijke bijzin (4.3.5)
	niet-scheidbaar samengesteld werkwoord (3.2.4)
	niet-telbaar (5.1.1)
	niet-vervoegde vorm (3.2.5.2)
	niet-vervoegde vorm (3.3.4.1)
	niet-werkwoordelijk deel van het werkwoordelijk gezegde (4.2.1)
	Nieuwnederlands (8.10)
	nieuwvorming zie neologisme (3.1)
	noemvorm zie infinitief (3.3.4.1)
	nomen zie zelfstandig naamwoord (3.3.1)
	nominale constituent zie naamwoordwoordgroep (4.1.1)
	nominatief (3.2.5.1)
*#	non-fictie (6.1)
	non-verbale communicatie (7.1)
	Noord-Nederlands zie Nederlands-Nederlands (8.5)
	numeraal zie telwoord (3.3.9)
	numerus zie getal (3.3.1)
	numerus zie getal (3.3.4.1)
	objectief (6.7)

	objectzin zie voorwerpszin (4.3.5)
	omgekeerde schuine streep zie backslash (2.6.2)
#	onbepaald lidwoord (3.3.2)
	onbepaald telwoord (3.3.9)
	onbepaald voornaamwoord (3.3.5)
	onbepaalde wijs zie infinitief (3.3.4.1)
	onderdoordringbaarheid (4.1.8)
	ondergeschikte zin zie bijzin (4.3.4)
	onderliggend begrip zie hyponiem (5.1.2)
	onderschikkend voegwoord (3.3.7)
	onderschikking (4.3.4)
	onderstreept (6.8)
*#	onderwerp (4.2.2)
	onderwerpszin (4.3.5)
	onderwijstaal (8.8)
	onechte tweeklank (1.2)
	ongedekte klinker (1.2)
	ongeleed woord (3.2.1)
	ongespannen klinker zie gedekte klinker (1.2)
	onomatopee zie klanknabootsing (3.1)
	onovergankelijk werkwoord (3.3.4.4)
	onpersoonlijk werkwoord (3.3.4.4)
	onregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	onscheidbaar samengesteld werkwoord zie niet-scheidbaar samengesteld werkwoord (3.2.2)
	ontkennend lidwoord (3.3.2)
	ontkenning (4.2.4)
	ontkenning (5.2.2)
*#	ontvanger (7.2)
	onverbogen vorm (3.2.5.1)

	onvoltooid deelwoord zie tegenwoordig deelwoord (3.3.4.1)
	onvoltooid tegenwoordige tijd zie tegenwoordige tijd (3.3.4.2)
	onvoltooid toekomstige tijd zie toekomstige tijd (3.3.4.2)
	onvoltooid verleden tijd zie verleden tijd (3.3.4.2)
#	onvoltooid tijd (3.3.4.2)
*#	onzijdig (3.3.1)
	oordeelsgezegde zie predicatief complement (4.2.3)
	oorzaak (6.6)
	oorzaak-gevolgverband zie oorzakelijk verband (6.6)
	oorzakelijk verband (6.6)
	oorzakelijk voorwerp (4.2.3)
	open lettergreep (2.3)
	open syllabe (1.4)
	opsommingsteken (2.6.2)
	Oudnederlands (8.10)
	overeenkomst zie analogie (2.1)
	overeenkomst zie congruentie (3.3.4.1)
	overgankelijk werkwoord (3.3.4.4)
	overtreffende trap (3.3.3)
	pagina (6.8)
	paragraaf (6.3)
	participium perfectum zie voltooid deelwoord (3.3.4.1)
	participium presens zie tegenwoordig deelwoord (3.3.4.1)
	participium zie deelwoord (3.3.4.1)
	passief hulpwerkwoord (3.3.4.4)
	passieve zin (4.3.3)
	pauze (1.6)
	pejoratief (5.1.1)
	perfectisch hulpwerkwoord (3.3.4.4)

	perfectum zie voltooid tegenwoordige tijd (3.3.4.2)
	personificatie (5.1.4)
*#	persoon (3.3.4.1)
	persoon (3.3.5)
#	persoonlijk voornaamwoord (3.3.5)
	persoonscongruentie (4.2.2)
*#	persoonsvorm (3.3.4.1)
	pictogram (2.7)
	plaatsbepaling zie bepaling van plaats (4.2.4)
	plaatsbepaling zie plaatsobject (4.2.3)
	plaatscomplement zie plaatsobject (4.2.3)
	plaatsobject (4.2.3)
	plaatsonderwerp (4.2.2)
	plaatsvoorwerp zie plaatsobject (4.2.3)
	pleonasme (5.1.2)
	plurilinguïsme (8.3)
	plusquamperfectum zie voltooid verleden tijd (3.3.4.2)
	Poldernederlands (8.6)
	polylinguaal zie meertalig (8.3)
	polyloog (7.4)
	polysemie (5.1.3)
	porte-manteauwoord (3.2.2)
	portret zie staand (6.8)
	positief zie stellende trap (3.3.3)
	possessief pronomen zie bezzittelijk voornaamwoord (3.3.5)
	postpositie zie achterzetsel (3.3.6)
	predicaat (4.2)
	predicaat zie naamwoordelijk gezegde (4.2.1)
	predicaatsnomen zie naamwoordelijk deel van het gezegde (4.2.1)

	<u>predicatief complement (4.2.3)</u>
	predicatieve toevoeging zie <u>bepaling van gesteldheid (4.2.4)</u>
	prefix zie <u>voorvoegsel (3.2.3)</u>
	<u>premissie (7.6)</u>
	prepositie zie <u>voorzetsel (3.3.6)</u>
	prepositieobject zie <u>voorzetselvoorwerp (4.2.3)</u>
	presens zie <u>tegenwoordige tijd (3.3.4.2)</u>
	preteritum zie <u>verleden tijd (3.3.4.2)</u>
	pronomen personale zie <u>persoonlijk voornaamwoord (3.3.5)</u>
	pronomen zie <u>voornaamwoord (3.3.5)</u>
	pronominale constituent zie <u>voornaamwoordgroep (4.1.3)</u>
	<u>prosodie (1.6)</u>
	pseudodirecte rede zie <u>semidirecte rede (4.3.5)</u>
*#	<u>punt (2.6.1)</u>
	<u>punthaakjes (2.6.2)</u>
	<u>puntkomma (2.6.1)</u>
	<u>purisme (3.1)</u>
	<u>rangtelwoord (3.3.9)</u>
	rechtsdislocatie zie <u>uitloop (4.4)</u>
	reciprook pronomen zie <u>wederkerig voornaamwoord (3.3.5)</u>
	reciproque pronomen zie <u>wederkerig voornaamwoord (3.3.5)</u>
	<u>redactionele afkorting (2.8)</u>
	<u>reden (6.6)</u>
	<u>redengevend verband (6.6)</u>
	<u>referent (5.1.1)</u>
	<u>referentie (5.1.1)</u>
	reflexief pronomen zie <u>wederkerend voornaamwoord (3.3.5)</u>
	reflexief werkwoord zie <u>wederkerend werkwoord (3.3.4.4)</u>
*#	<u>regel (6.3)</u>

	<u>regelmatig werkwoord (3.2.5.2)</u>
	<u>regiolect (8.6)</u>
	<u>register (8.8)</u>
	relatief pronomen zie <u>betrekkelijk voornaamwoord (3.3.5)</u>
	relatiefzin zie <u>betrekkelijke bijzin (4.3.5)</u>
	relatieve bijzin zie <u>betrekkelijke bijzin (4.3.5)</u>
	representatief zie <u>assertieve taalhandeling (7.3)</u>
	restrictieve relatiefzin zie <u>beperkende betrekkelijke bijzin (4.3.5)</u>
	resultaatsgezegde zie <u>predicatief complement (4.2.3)</u>
	resultatieve bepaling van gesteldheid zie <u>predicatief complement (4.2.3)</u>
	resultatieve bepaling zie <u>predicatief complement (4.2.3)</u>
	richtingsbepaling zie <u>richtingsobject (4.2.3)</u>
	richtingscomplement zie <u>richtingsobject (4.2.3)</u>
	<u>richtingsobject (4.2.3)</u>
	richtingsvoorwerp zie <u>richtingsobject (4.2.3)</u>
*#	<u>rijm (1.5)</u>
	<u>rode volgorde (4.4)</u>
	<u>Romaanse talen (8.2)</u>
	<u>romein (6.8)</u>
	<u>rompzin (4.3.4)</u>
	<u>ronde haakjes (2.6.2)</u>
	<u>ruis (7.2)</u>
	<u>samengestelde zin (4.3.4)</u>
	<u>samenkoppeling (3.2.2)</u>
	<u>samenstellende afleiding (3.2.4)</u>
*#	<u>samenstelling (3.2.2)</u>
	<u>samentrekking (4.1.9)</u>
	samentrekkingsteken zie <u>accent circonflexe (2.5.1)</u>
	<u>scheidbaar samengesteld werkwoord (3.2.2)</u>

	schooltaal (8.8)
	schrijftaal (8.9)
*#	schrijver (7.2)
	schuine streep (2.6.2)
	seksie zie geslacht (3.3.1)
	semidirecte rede (4.3.5)
	Semitische talen (8.2)
	setting zie situatie (7.2)
#	signaalwoord (6.5)
*#	situatie (7.2)
	sjwa (1.2)
	slash zie schuine streep (2.6.2)
	Slavische talen (8.2)
	sleutelwoord (6.5)
*#	slot (6.4)
	sluitrede zie syllogisme (7.6)
	sociolect (8.7)
	sofisme zie drogreden (7.6)
	soortnaam (3.3.1)
	soortnaam (5.1.1)
*#	spatie (2.6.1)
	specificerend complement (4.2.3)
	spraakklank (1.1)
	spreekpauze (1.6)
	spreektaal (8.9)
	spreektempo (1.6)
#	spreekwoord (5.1.4)
*#	spreker (7.2)
	spreuk (5.1.4)

	staand (6.8)
	stafrijm zie alliteratie (1.5)
*#	stam (3.2.5.2)
#	Standaardnederlands (8.5)
*#	standaardtaal (8.7)
	standaarduitspraak (2.1)
	standpunt (7.6)
	stellende trap (3.3.3)
	stellende zin zie mededelende zin (4.3.2)
	stelling (7.6)
	stemhebbende medeklinker (1.3)
	stemloze medeklinker (1.3)
	sterk werkwoord zie onregelmatig werkwoord (3.2.5.2)
	sterretje zie asterisk (2.6.2)
	stoffelijk bijvoeglijk naamwoord (3.3.3)
	stofnaam (5.1.1)
	stomme e zie sjwa (1.2)
	streektaal (8.6)
	subject zie onderwerp (4.2.2)
	subjectief (6.7)
	subjectzin zie onderwerpszin (4.3.5)
	subordinatie zie onderschikking (4.3.4)
	substantief zie zelfstandig naamwoord (3.3.1)
	suffix zie achtervoegsel (3.2.3)
	superlatief zie overtreffende trap (3.3.3)
	Surinaams-Nederlands (8.5)
	syllabe (1.4)
	syllabe zie lettergreep (2.3)
	syllogisme (7.6)

	symbool (2.7)
	symbool (2.8)
*#	synoniem (5.1.2)
	syntagma zie woordgroep (4.1)
	taaldaad zie taalhandeling (7.3)
	taalfamilie (8.2)
	taalhandeling (7.3)
	taalkundige variabele zie taalvariabele (8.4)
	taalvariabele (8.4)
	taalvariant (8.4)
	taalvariëteit (8.4)
	taboeteken zie beletselteken (2.6.1)
	tangconstructie (4.4)
	tautologie (5.1.2)
	tegenargument (7.6)
	tegengestelde zie antoniem (5.1.2)
	tegenstellend verband (6.6)
	tegenstelling (6.6)
	tegenstelling zie antoniem (5.1.2)
	tegenwoordig deelwoord (3.3.4.1)
*#	tegenwoordige tijd (3.3.4.2)
*#	tekst (6.1)
	tekstdoel (6.2)
	tekstpatroon zie vaste tekststructuur (6.4)
	tekstsoort (6.2)
	teksttype (6.2)
	telbaar (5.1.1)
#	telwoord (3.3.9)
	tempus zie tijd (3.3.4.2)

	terugschrap zie backslash (2.6.2)
	theorie (6.7)
	these zie stelling (7.6)
*#	tijd (3.3.4.2)
	tilde (2.5.1)
*#	titel (6.3)
#	toekomstige tijd (3.3.4.2)
	tongval zie accent (8.6)
	toonloze e zie siwa (1.2)
	transitief werkwoord zie overgankelijk werkwoord (3.3.4.4)
	trappen van vergelijking (3.3.3)
	trefwoord (3.1)
*#	trema (2.5.1)
	tussenklank (3.2.3)
	tussenletter (2.4)
	tussentaal (8.6)
	tussentitel (6.3)
	tussenwerpsel (3.3.10)
	tweede naamval zie genitief (3.2.5.1)
*#	tweede persoon (3.3.4.1)
	tweede persoon (3.3.5)
	tweede taal (8.3)
	tweedetaalverwerving (9.2)
	tweegesprek (7.4)
	tweeklank (1.2)
	tweetalig (8.3)
	tweetaligheid (8.3)
	tweetekensklank (2.2)
	twijfelvraag zie ja-nee-vraag (4.3.2)

	uitbreidende betrekkelijke bijzin (4.3.5)
*#	uitdrukking (5.1.4)
	uitgang (3.2.3)
	uitloop (4.4)
	uitroepende zin (4.3.2)
*#	uitroepeteken (2.6.1)
	uitroepzin zie uitroepende zin (4.3.2)
*#	uitspraak (1.4)
	umlaut (2.5.1)
	vaktaal (8.7)
	valieswoord zie porte-manteauwoord (3.2.2)
	vaste tekststructuur (6.4)
	verbale communicatie (7.1)
	verbale constituent zie predicaat (4.2)
	verbindingswoord (6.5)
	verbogen vorm (3.2.5.1)
	verbuiging (3.2.5.1)
	verbum zie werkwoord (3.3.4.1)
	vergelijking (5.1.4)
	vergroten trap (3.3.3)
	Verkavelingsvlaams (8.6)
*#	verkleinwoord (3.3.1)
	verkorting (2.8)
	verleden deelwoord zie voltooid deelwoord (3.3.4.1)
*#	verleden tijd (3.3.4.2)
	verlooppuntjes zie beletselteken (2.6.1)
	vermoeden (6.7)
	veronderstelling (6.7)
	vertrouwelijkheidsgraad (7.5)

	vervoegd werkwoord zie persoonsvorm (3.3.4.1)
	vervoegde vorm (3.2.5.2)
	vervoegde vorm (3.3.4.1)
	vervoegde werkwoordsvorm zie persoonsvorm (3.3.4.1)
	vervoeging (3.2.5.2)
	vervoegingstype (3.2.5.2)
	vervoegingsvorm (3.2.5.2)
	verwijswoord (6.5)
	verzoek (7.3)
*#	vet (6.8)
	vetjes zie vet (6.8)
	VGT (8.1)
	vierde naamval zie accusatief (3.2.5.1)
	vierkante haakjes (2.6.2)
	Vlaamse Gebarentaal (8.1)
	vocaal zie klinker (1.2)
	vocaal zie klinker (2.2)
	voegwoord (3.3.7)
	voegwoordelijk bijwoord (3.3.8)
	voegwoordgroep (4.1.7)
	voertaal (8.8)
	voetnoot (6.8)
	volle klinker (1.2)
#	voltooid deelwoord (3.3.4.1)
	voltooid tegenwoordige tijd (3.3.4.2)
	voltooid toekomstige tijd (3.3.4.2)
	voltooid verleden tijd (3.3.4.2)
#	voltooide tijd (3.3.4.2)
	voorbepaling (4.1.2)

	voorbepaling (4.1.4)
	voordelen-nadelenverband (6.6)
	voorlopig lijdend voorwerp (4.2.3)
	voorlopig onderwerp (4.2.2)
	voorlopig zinsdeel zie aanloop (4.4)
#	voornaamwoord (3.3.5)
	voornaamwoordelijk bijwoord (3.3.8)
	voornaamwoordgroep (4.1.3)
	voor-tegenverband (6.6)
*#	voorvoegsel (3.2.3)
	voorwerpszin (4.3.5)
#	voorzetsel (3.3.6)
	voorzetselbijwoord (3.3.8)
	voorzetselconstituent zie voorzetselgroep (4.1.6)
	voorzetselgroep (4.1.6)
	voorzetselobject zie voorzetselvoorwerp (4.2.3)
	voorzetseluitdrukking (3.3.6)
	voorzetselvoorwerp (4.2.3)
	vormovereenkomst (2.1)
	vormovereenkomst zie congruentie (3.3.4.1)
*#	vraagteken (2.6.1)
	vraagwoordvraag (4.3.2)
	vraagzin zie vragende zin (4.3.2)
#	vragend voornaamwoord (3.3.5)
	vragende zin (4.3.2)
	vreemd woord (3.1)
*#	vreemde taal (8.3)
	vreemdetaalverwerving (9.2)
	vrije indirecte rede zie semidirecte rede (4.3.5)

	vrije klinker zie ongedekte klinker (1.2)
*#	vrouwelijk (3.3.1)
	vrouwentaal (8.7)
	waardeoordeel (6.7)
	wederkerend voornaamwoord (3.3.5)
	wederkerend werkwoord (3.3.4.4)
	wederkerig voornaamwoord (3.3.5)
	wederzijds voornaamwoord zie wederkerig voornaamwoord (3.3.5)
	weg zie kanaal (7.2)
	weglatingsstreepje (2.5.2)
	weglatingssteken (2.5.2)
	weglatingssteken zie apostrof (2.5.2)
	wensende zin (4.3.2)
	wensmodaliteit (5.2.1)
	wenszin zie wensende zin (4.3.2)
	werklijkheidsmodaliteit (5.2.1)
*#	werkwoord (3.3.4.1)
	werkwoordcluster zie werkwoordgroep (4.1.8)
	werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde (4.2.1)
	werkwoordelijk deel van het werkwoordelijk gezegde (4.2.1)
	werkwoordelijk gezegde (4.2.1)
	werkwoordelijke constituent zie predicaat (4.2)
	werkwoordelijke eindgroep (4.1.8)
	werkwoordelijke groep zie predicaat (4.2)
	werkwoordgroep (4.1.8)
	werkwoordstijd (3.3.4.2)
*#	woord (3.1)
	woordaccent zie woordklemtoon (1.6)
	woorddeel (3.2.1)

	woordenboekvorm zie indefinitief (3.3.4.1)
*#	woordgroep (4.1)
	woordklemtoon (1.6)
	woordsoort (3.3)
	woordvolgorde (4.4)
	zakelijke tekst zie non-fictie (6.1)
	zegswijze (5.1.4)
*#	zelfstandig naamwoord (3.3.1)
	zelfstandig voornaamwoord (3.3.5)
	zelfstandig werkwoord (3.3.4.4)
	zelfstandige bijzin (4.3.5)
	zelfstandige zin zie hoofdzin (4.3.4)
	zelfstandignaamwoordgroep (4.1.2)
*#	zender (7.2)
*#	zin (4.3.1)
	zin in de bedrijvende vorm zie actieve zin (4.3.3)
	zin in de lijdende vorm zie passieve zin (4.3.3)
	zinsaccent zie zinsklemtoon (1.6)
*#	zinsdeel (4.2)
	zinsdeelstuk (4.2)
	zinsklemtoon (1.6)
	zinsmelodie zie intonatie (1.6)
	zinsplaats (4.4)
	zinsrelator zie gezegde (4.2.1)
	zinssoort (4.3.2)
	zinstype zie zinssoort (4.3.2)
	zinswerkwoord zie hoofdwkwoord (4.2.1)
	Zuid-Nederlands zie Belgisch-Nederlands (8.5)
	zwak werkwoord zie regelmatig werkwoord (3.2.5.2)